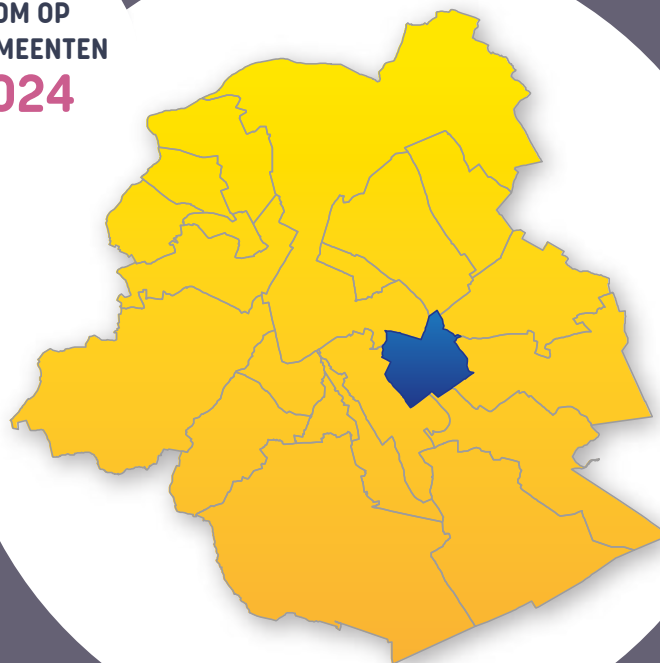

ZOOM OP
DE GEMEENTEN
2024

zoom op

ETTERBEEK

Bron

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van
Brussel-Hoofdstad

Vertalingen

SA Production

Lay-out

Nathalie DA COSTA MAYA

Wettelijk depot

D/2023/9334/16

**Reproductie met bronvermelding is
toegestaan**

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en
Observatorium voor Gezondheid en Welzijn
van Brussel-Hoofdstad (2024), Zoom op de
gemeenten: Etterbeek, Brussels Hoofdstedelijk
Gewest en Vivalis.Brussels.

Dit document is ook beschikbaar in het Frans.

VOOR MEER INFORMATIE**Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse**

Naamsestraat 59, 1000 Brussel

bisa@perspective.brussels

<https://bisa.brussels/>

**Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van
Brussel-Hoofdstad**

Marion ENGLERT marion.englert@vivalis.brussels

Jonathan UNGER jonathan.unger@vivalis.brussels

Sarah MISSINNE sarah.missinne@vivalis.brussels

Peter VERDUYCKT peter.verduyckt@vivalis.brussels

Belliardstraat 71, Bus 1, 1040 Brussel

observat@vivalis.brussels

[https://www.vivalis.brussels/nl/informerer/
observatoire/observatorium-voor-gezondheid-en-
welzijn-van-brussel](https://www.vivalis.brussels/nl/informerer/observatoire/observatorium-voor-gezondheid-en-welzijn-van-brussel)

Verantwoordelijke uitgevers

Astrid ROMAIN (BISA) en Nathalie NOËL (Vivalis)

1. ETTERBEEK EN ZIJN INWONERS IN EEN NOTENDOP**4**

1.1. Landschap en stedenbouwkundige structuur van het gemeentelijk grondgebied	4
1.2. De inwoners en hun kenmerken	6
1.3. Uitdagingen	7

2. BEVOLKING**9**

2.1. Bevolkingsdichtheid en spreiding in de gemeente	9
2.2. Evolutie en loop van de bevolking	10
2.3. Structuur volgens leeftijd en geslacht	12
2.4. Nationaliteiten	13
2.5. Huishoudens	15

3. JONGE KINDEREN**16**

3.1. Evolutie en kenmerken van de geboorten	16
3.2. Evolutie van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar	17
3.3. Kinderopvang: dekkingsgraad en toegankelijkheid	18

4. ONDERWIJS**19**

4.1. Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar	19
4.2. Schoolbevolking: onderwijsniveau, plaats van de school en onderwijsvorm	20
4.3. Schoolachterstand	21

5. ARBEIDSMARKT**22**

5.1. Sociaal-economische positie van de bevolking	22
5.2. Activiteits-, werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad	23
5.3. Profiel van de niet-werkende werkzoekenden	25
5.4. Kenmerken van de loontrekkenden in Etterbeek	26

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT**27**

6.1. Algemene situatie	27
6.2. De specifieke economische kenmerken van Etterbeek	27
6.3. Bedrijfsmigraties	29

7. INKOMENS**30**

7.1. Fiscale inkomens	30
7.2. Personen die een uitkering ontvangen	34
7.3. Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVT)	35

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN**36**

8.1. Kernindicatoren voor de gemeentelijke financiën	36
8.2. Structuur van de belangrijkste gewone ontvangsten en uitgaven	36
8.3. Investerings	37

9. HUISVESTING**38**

9.1. Kenmerken van woongebouwen	38
9.2. Sociale woningen en andere woningen van sociale aard	39
9.3. Vastgoedprijzen	41

10. MOBILITEIT EN MILIEU**42**

10.1. Mobiliteit	42
10.2. Milieu	44

11. GEZONDHEID**48**

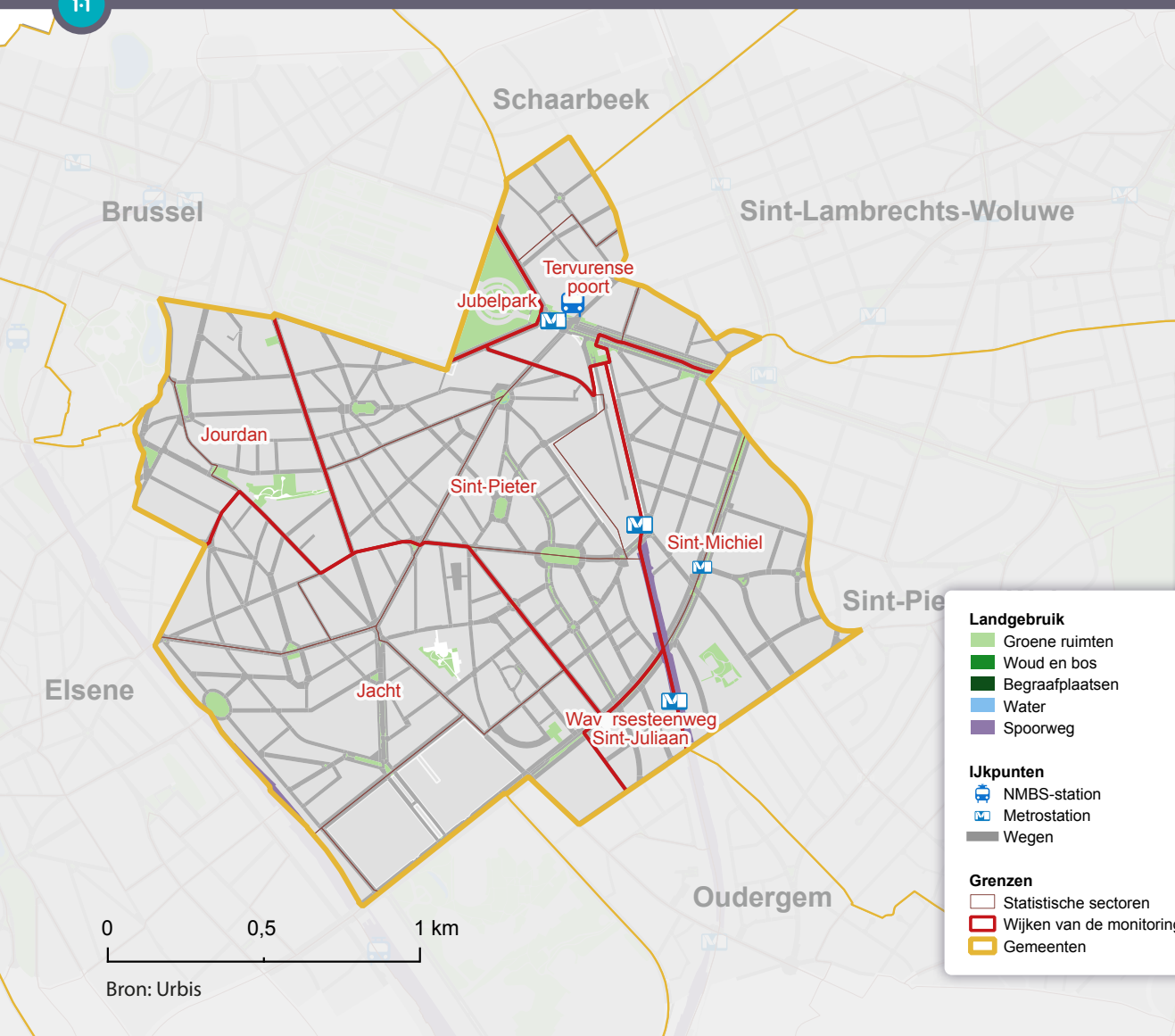
11.1. Levensverwachting en mortaliteit	48
11.2. Algemene gezondheidstoestand	50
11.3. Preventie	53
11.4. Focus op de oudere bevolking	54

GLOSSARIUM**55****LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN / MEER WETEN****59****BIBLIOGRAFIE****60**

1. ETTERBEEK EN ZIJN INWONERS IN EEN NOTENDOP

1-1

Referentiekaart van Etterbeek

1.1. LANDSCHAP EN STEDENBOUWKUNDIGE STRUCTUUR VAN HET GEMEENTELIJK GRONDGEBIED¹

Etterbeek (3,2 km², 2 % van het gewestelijke grondgebied) grenst in het westen aan Elsene, in het zuiden aan Oudergem, in het oosten aan Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe en in het noorden aan de Stad Brussel en Schaerbeek.

De **referentiekaart 1-1** geeft weer hoe de gemeente wordt opgedeeld voor infragemeentelijke statistieken, en toont de **statistische sectoren**² en de **wijken** van de Wijkmonitoring. De gemeente Etterbeek telt zeven wijken. De grenzen van die wijken vallen niet altijd samen met de gemeentegrenzen. Hierbij gaat hem om de Jourdanwijk (Etterbeek en Elsene), de Wavarsesteenweg - Sint-Juliaan (Etterbeek en Oudergem), Sint-Michiel (Etterbeek en Sint-Pieters-Woluwe), het Jubelpark (Etterbeek en Brussel-Stad) en de Tervuursepoort (Etterbeek, Brussel-Stad, Schaerbeek, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe). Dit onderstreept de continuïteit van het stadsweefsel en benadrukt ook de aanwezigheid van een belangrijke groene ruimte: het Jubelpark. Dit compenseert, tenminste in het noorden van het grondgebied, het gebrek aan groene ruimten in de gemeente (zowel openbaar als privé).

- ¹ Dit gedeelte is opgesteld op basis van de vorige versie van Zoom op de gemeenten (2016) en het boek 'La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire et Patrimoine des communes de Belgique' (Jaumain, 2008).
- ² De in het blauw weergegeven woorden worden in het glossarium op het einde van dit document gedefinieerd.

De bevolking is redelijk gelijkmatig verdeeld over de hele gemeente, die volledig verstedelijkt en dichtbevolkt is, met evenwel iets hogere **dichtheden** in het centrum en het westen ²⁻¹.

Algemene bouwkenmerken en sociale huisvesting

Etterbeek, een gemeente tussen de **eerste** en de **tweede kroon**, heeft een vrij heterogeen **woningbestand** qua bouwperiode, met een aanzienlijk aandeel oudere woningen. In 1860 begon de gemeente te verstedelijken, een tendens die zich doorzette tot het begin van de jaren 1960. In de hele gemeente werd slechts een kwart van de huizen na 1960 gebouwd.

Wat **sociale huisvesting** betreft, zijn er 5 sociale woningen per 100 huishoudens in Etterbeek (tegenover 7 per 100 op gewestelijk niveau). Ze zijn voornamelijk opgetrokken in de **wijk** De Jacht en in mindere mate ook in het westen van de Jourdanwijk.

Overwegend residentiële ontwikkeling

Al voor de Eerste Wereldoorlog trof de **verstedelijking** grote delen van de gemeente in drie verschillende gebieden:

- de Maalbeekvallei, langs de Etterbeeksesteenweg;
- het gebied tussen de huidige Oudergemlaan en het Sint-Pietersplein;
- vanuit het gehucht De Jacht langs de Waversesteenweg.

Deze verstedelijking neemt de vorm aan van herenhuizen langs de prestigieuze lanen en burgerhuizen in gesloten blokken in de tussenliggende ruimtes. De residentiële ontwikkeling heeft de commerciële ontwikkeling in de buurt van De Jacht aangemoedigd, en in zekere zin ook in de Waversesteenweg.

In het oosten van de gemeente kregen de wijken die grotendeels in het interbellum werden aangelegd (voornamelijk voorbij de Generaal Jacqueslaan en de Louis Schmidtdaan) de typische vormgeving van de periode na de Tweede Wereldoorlog, met name **residentiële opbrengsteigendommen** en bel-etage rijwoningen.

In het noorden van de gemeente zijn de **recente ontwikkelingen** beperkt gebleven tot het vervangen van oude gebouwen door nieuwe (bv. In de Tervurenlaan) en tot verdichting en functiewijzigingen, zoals in de zeer commerciële Tongerenstraat (en de bijbehorende galerijen). Alleen de Sint-Michielswarande, ontwikkeld op een voormalig spoorwegterrein, is een groot, recent multifunctioneel complex in het noordoosten van de gemeente.

Kazernes

Etterbeek wordt gekenmerkt door de massale aanwezigheid van **kazernes** langs de militaire boulevards en lanen³, die aanvankelijk verschillende legereenheden huisvestten. Vanaf de Tweede Wereldoorlog werd het leger geleidelijk aan vervangen door de gendarmerie, die later is opgegaan in de huidige federale politiemacht.

De meeste recente en toekomstige **stadsontwikkelingsprojecten** zien we in deze kazernezone in het zuiden van de gemeente. Daarnaast bevestigt de bouw van het nieuwe gemeentehuis, het politiebureau en nieuwe woningen in de Kazernenlaan de dynamiek van het zuidelijke deel van de gemeente.

Ontwikkeling van de Europese Wijk

Hoewel de **Europese Wijk** op het grondgebied van de Stad Brussel ligt, had de ontwikkeling ervan op verschillende manieren ook een impact op de ontwikkeling van Etterbeek.

- Economisch, met de oprichting van instellingen die nauw of iets minder nauw met de Europese instellingen verbonden zijn.
- Demografisch, met de instroom van expats met een hoog inkomen.
- Commercieel en residentiël, met de ontwikkeling van een aanbod gericht op deze bevolkingsgroep.

Mobiliteit

Etterbeek wordt begrensd door een aantal belangrijke **verkeersaders**: de Louis Schmidtdaan/Sint-Michielslaan in het zuidoosten en de Belliardstraat en de Tervurenlaan in het noorden. Net als andere Brusselse gemeenten heeft Etterbeek te kampen met druk doorgaand verkeer, vooral op de Waversesteenweg en de Oudergemlaan.

De gemeente is vlot bereikbaar met het **openbaar vervoer**, met verschillende metrostations (lijnen 5 en 1) in het oostelijke deel en tramlijnen 7 en 25 in het noordoosten. Tramlijn 81 doorkruist de gemeente van noordoost naar zuid. De gemeente wordt doorkruist door verschillende grote wegen (Oudergemlaan, Waversesteenweg, Jachtlaan) die elkaar kruisen op het kruispunt van De Jacht, waar ook verschillende buslijnen passeren.

3 De namen verwijzen naar generaals of in bredere zin naar regimenten of onderdelen van het leger.

1.2. DE INWONERS EN HUN KENMERKEN

Demografisch profiel

Na een historische piek in 1961, toen het bevolkingsaantal afklokte op 52.837 inwoners, daalde de **bevolking** van Etterbeek gedurende drie decennia tot 1991 (toen telde de gemeente 38.894 inwoners). Vanaf het begin van de jaren 1990 groeide de bevolking van Etterbeek evenwel gestaag weer aan tot in 2022 (met uitzondering van 2020, ten gevolge van de coronacrisis). In de periode 2012-2022 groeide de bevolking van de gemeente met 7 % (+3.033 inwoners), een cijfer dat vergelijkbaar is met dat van het Brussels Gewest in zijn geheel. Op 1 januari 2022 telde Etterbeek officieel 48.535 inwoners, of 4 % van de bevolking van het Brussels Gewest. De bevolkingsdichtheid bedraagt 15.290 inwoners per km², een twee keer hogere waarde dan in het Gewest als geheel.

Over het algemeen zijn de **migratiebewegingen** (inkomende en uitgaande migratie in verhouding tot de bevolking) groter in Etterbeek dan op gewestelijk niveau. Wat betreft de **leeftijdsstructuur van de bevolking** zijn jongvolwassenen, met name de groep tussen 25 en 35 jaar, sterk oververtegenwoordigd in de gemeente, en zien we net het omgekeerde voor kinderen en tieners onder de 18 jaar. Het aantal jongvolwassenen is in de afgelopen 10 jaar nog toegenomen.

De helft van de bevolking van Etterbeek heeft niet de Belgische **nationaliteit**. De meesten van deze mensen komen uit de EU-14 (54 %). Fransen zijn van de niet-Belgen veruit het sterkst vertegenwoordigd in Etterbeek, gevolgd door Italianen. Personen van Afrikaanse en dan vooral Noord-Afrikaanse afkomst zijn ondervertegenwoordigd bij de niet-Belgische bevolking van de gemeente (in vergelijking met de rest van het Gewest).

Etterbeek telt een zeer grote groep **alleenstaanden**, met 59 % van de huishoudens zijn ze in de meerderheid (tegenover 47 % op gewestelijk niveau). Na Elsene is het de Brusselse gemeente waar dit aandeel het grootst is en waar het gemiddelde huishouden het kleinst is. Huishoudens met kinderen zijn veel minder sterk vertegenwoordigd dan het gewestelijke gemiddelde. Het aandeel koppels zonder kinderen is gelijk aan dat in de rest van het Gewest.

Het huuraanbod (bestaande uit talrijke huizen onderverdeeld in kleine flats en flatgebouwen), het culturele, sociale en commerciële aanbod en vooral de nabijheid van internationale instellingen verklaren de aantrekkingskracht van de gemeente op jonge – vooral internationale – werknemers zonder kinderen.

Sociaal-economisch profiel

De bevolking van de gemeente Etterbeek heeft een uiteenlopend sociaal-economisch profiel, met een mix van huishoudens uit de lagere klasse, de middenklasse en de welgestelde klasse. Het **mediaan inkomen**, berekend op basis van **fiscale statistieken** voor de hele gemeente, ligt iets hoger dan de Brusselse mediaan. De mate van inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de **Gini-coëfficiënt**, is hoger in Etterbeek dan het gemiddelde van de 19 gemeenten. De inkomens zijn het laagst in de sociale **woningsector** Nieuwelaan-Zuid en in de **wijk** De Jacht. De hoogste inkomens zijn te vinden in de wijken Sint-Michiel en Tervuursepoort (oostelijk deel van Etterbeek). Tussen 2009 en 2019 stegen de gedefleerde inkomens in de meeste statistische sectoren van de gemeente.

Het percentage rechthebbenden op de **verhoogde tegemoetkoming** binnen de beroepsbevolking (25-64) in Etterbeek (14 %) ligt beduidend lager dan in het Brussels Gewest (22 %). Voor mensen van 65 jaar en ouder is het percentage RVT's echter even hoog als op gewestelijk niveau: 33 % daarvan zijn RVT. Het aandeel van mensen in de bevolkingsgroep tussen 18-65 jaar die het **leefloon** (of **gelijkwaardig**) ontvangen bedraagt 5 %, en 12 % onder jongvolwassenen tussen 18-24 jaar. Hoewel deze percentages lager liggen dan de gewestelijke cijfers weerspiegelen ze de economische problemen waarmee een aanzienlijk deel van de bevolking te kampen heeft. Van de oudste inwoners (65 jaar en ouder) ontvangt 14 % in de gemeente de IGO, een iets hoger percentage dan in het Gewest als geheel.

Bijgevolg lijkt de oudere bevolking van Etterbeek gemiddeld relatief meer achtergesteld dan de jongere bevolking van de gemeente.

De **activiteitsgraad** (15-64 jaar) in Etterbeek is een stuk hoger dan het gewestelijke niveau. De **werkloosheidsgraad** (12 %) onder de **beroepsbevolking** is iets lager in Etterbeek dan in het Brussels Gewest, en dat voor beide geslachten. Over het algemeen is de werkloosheidsgraad hoger in het westen van de gemeente dan in het oosten. Tot slot ligt de **werkgelegenheidsgraad** hoger in Etterbeek (61 %) dan in het Gewest als geheel. Dit geldt voor beide geslachten, maar voor vrouwen is het verschil meer uitgesproken. Ongeveer een op de vijf werkenden werkt bij Europese en internationale instellingen.

Wat de **kenmerken van het bedrijfsleven** in Etterbeek betreft, herbergt de gemeente in verhouding tot het aantal inwoners veel meer maatschappelijke zetels van ondernemingen dan het Brussels Gewest in zijn geheel. In termen van aantal banen zijn de **administratieve en ondersteunende diensten** en de financiële, verzekerings- en vastgoedsector sterk vertegenwoordigd in de gemeente.

Eén op de zes geboorten vindt plaats in een uit één vrouw bestaand huishouden en iets meer dan één op de zeven in een huishouden zonder inkomen uit arbeid. Etterbeek heeft een uitermate hoge **dekkingsgraad** van **kinderopvang**: er zijn in de gemeente 84 plaatsen per 100 kinderen onder de 3 jaar. Een aanzienlijk deel van deze plaatsen (61 %) is echter niet voor

iedereen toegankelijk. Als we alleen kijken naar de plaatsen die toegankelijk zijn, dus plaatsen die niet voorbehouden zijn voor bepaalde categorieën kinderen en geprijsd op basis van het inkomen van de ouders, komen we uit op 32,5 plaatsen per 100 kinderen. Dit percentage ligt aanzienlijk lager, maar nog steeds hoger dan dat van het Gewest.

In het secundair **onderwijs** volgen jongeren uit Etterbeek, in vergelijking met het Gewest, iets vaker algemene richtingen en iets minder vaak technische en beroepsrichtingen. 18 % van de leerlingen in het secundair onderwijs die in Etterbeek wonen, dus bijna één op vijf, heeft een **schoolachterstand** (van minstens twee jaar). Als we echter een onderscheid maken per studierichting en per graad, zien we dat het aandeel leerlingen met een achterstand in het technisch onderwijs en vooral in het beroepsonderwijs een stuk groter is in Etterbeek dan op gewestelijk niveau, in tegenstelling tot wat er wordt waargenomen in het algemeen onderwijs.

Een aanzienlijk deel van de **woongebouwen** is oud: 54 % van de woongebouwen werd voor 1919 gebouwd en 28 % tussen de twee wereldoorlogen. Meer dan twee derde van de woningen wordt bewoond door huurders. De huurbedragen en de **vastgoedprijzen** in Etterbeek liggen hoger dan in het Brussels Gewest als geheel. Tussen 2011 en 2021 steeg de voor inflatie gecorrigeerde mediane verkoopprijs van huizen en appartementen veel sterker in Etterbeek (respectievelijk +36 % en +35 % in de gemeente) dan in de rest van het Gewest. Na Elsene (voor huizen) en Sint-Gillis (voor appartementen) zijn de prijzen in Etterbeek het meest gestegen in het Brussels Gewest.

Het aantal sociale woningen (1.405) in verhouding tot het aantal huishoudens ligt in Etterbeek lager (5 per 100 huishoudens) dan in het Brussels Gewest (7 per 100 huishoudens).

Wat de **gemeentelijke financiële situatie** betreft, was de gewone begroting van de gemeente Etterbeek positief voor de periode 2016 tot 2019, er waren immers meer inkomsten dan uitgaven. Voor 2020 was dit niet het geval vanwege de Covid-19-crisis. Het aandeel van de inkomsten uit de aanvullende personenbelasting (APB) in de totale gemeentelijke inkomsten is groter dan het gemiddelde voor de 19 gemeenten, door zowel een hoger dan gemiddeld percentage van de APB als een hoger dan gemiddeld mediaan inkomen voor de bevolking.

Het aandeel **gemotoriseerde** huishoudens is iets kleiner dan het gewestelijke cijfer: 40 % van de huishoudens beschikt over ten minste één bedrijfswagen (tegenover 48 % in het Gewest). De hoogste motoriseringsgraad wordt vooral aangetroffen in het oosten en het zuiden van de gemeente. Daarnaast heeft 9 % van de huishoudens in de gemeente een bedrijfswagen (iets meer dan in het Gewest). Het aanbod van **Cambio**-deelauto's is er groter dan in het Gewest.

Er is weinig **groen** in Etterbeek. Slechts 4 % van het hele grondgebied bestaat uit voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten.

Gezondheid van de inwoners

De **levensverwachting** van de inwoners van Etterbeek is vergelijkbaar met die voor het Brussels Gewest. De gezondheid hangt af van talrijke factoren, zoals levensstijl, fysieke omgeving (arbeidsomstandigheden, huisvesting) en sociale omgeving (sociale status en gezinssituatie) enz. De sociale status is – vanwege zijn relatie met alle andere determinanten – een zeer belangrijke gezondheidsdeterminant.

Wat de incidentie van chronische ziekten betreft, komen diabetes en hartaandoeningen, na **standaardisatie voor leeftijd**, relatief minder vaak voor in Etterbeek dan in het Gewest. De niet-gestandaardiseerde prevalentie van deze twee chronische ziekten behoort ook tot de laagste in het Brussels Gewest. Dit kan worden verklaard door het feit dat de bevolking vrij jong is en het sociaal-economische profiel gunstiger is. Toch zijn er ook verschillen binnen de gemeente, met bijvoorbeeld een hogere prevalentie van diabetes in het westen van de gemeente dan in het oosten.

Voor chronische obstructieve longziekte (COPD) bij 50-plussers ligt het gestandaardiseerde prevalentiecijfer in Etterbeek bovendien iets hoger dan in het Gewest. COPD treedt meestal op oudere leeftijd op en het sociaal-economische profiel van de oudere inwoners van Etterbeek is veel minder gunstig dan dat van de jongere inwoners, wat weerspiegeld wordt in de gezondheidsindicatoren.

1.3. UITDAGINGEN

Groot aandeel jongvolwassenen en internationale werknemers, en stijgende huisvestingskosten

Etterbeek is, net als Elsene en Sint-Gillis, vaak een nationale en internationale toegangspoort voor jongvolwassenen (25-35 jaar) tot het Brusselse stedelijk systeem. Deze jongvolwassenen, vaak alleenstaand en zonder kinderen, vinden er huisvesting die aan hun behoeften voldoet, vooral in termen van grootte en nabijheid van internationale instellingen.

De groeiende aanwezigheid van internationale werknemers uit rijke landen (voornamelijk Frankrijk) gaat – in ieder geval in bepaalde wijken in het noorden van de gemeente – gedeeltelijk ten koste van de over het algemeen minder welgestelde bevolking die er woont of woonde. De inkomens in de oorspronkelijke arbeiderswijken van de gemeente zijn aanzienlijk gestegen. Deze massale instroom van relatief welgestelde werknemers verhoogt de druk op onroerend goed in de hele gemeente, zowel voor koop- als huurwoningen. De vastgoedprijs is de afgelopen tien jaar sterk toegenomen in Etterbeek. Dit gentrificatieproces gaat ook gepaard met veranderingen in het sociale en culturele aanbod.

Deze toenemende kosten van particuliere huisvesting worden niet gecompenseerd door een aanbod aan sociale woningen, dat beperkter is dan in het Gewest als geheel. Dit maakt het vooral voor de minder welvarende bevolkingsgroepen moeilijk om huisvesting te vinden in de gemeente.

Duidelijke ongelijkheden in inkomen, tussen generaties, tussen wijken, tussen jongeren ...

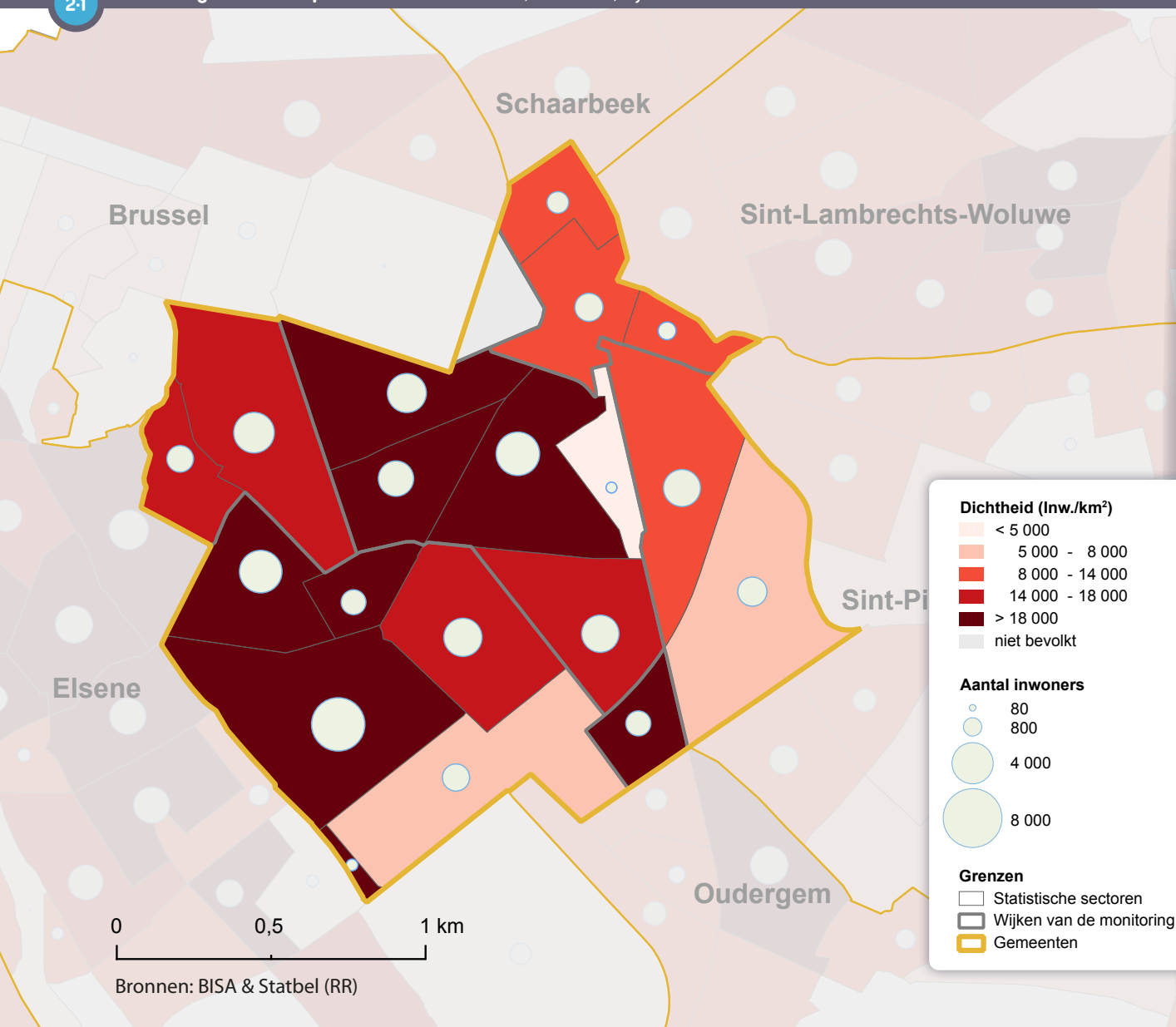
De mate van inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de [Gini-coëfficiënt](#), in Etterbeek is groter dan het gemiddelde van de 19 gemeenten. Deze ongelijkheid is zichtbaar tussen de generaties in de gemeente: de oudere generatie bevindt zich in Etterbeek vaker in precaire situaties dan de jongere generaties volwassenen (in lijn met het proces dat in de vorige paragraaf werd toegelicht). Deze ongelijkheid tussen generaties kan ook worden gezien in het licht van ongelijkheid op het gebied van gezondheid. De hoge mate van bestaansonzekerheid onder 65-plussers en de daarmee samenhangende gezondheidsproblemen vormen een uitdaging voor de gemeente. Ongelijkheid kan ook ruimtelijk worden vastgesteld, met in het westen van de gemeente wijken die lagere inkomens rapporteren dan in het oostelijke deel.

In de gemeente heeft bijna één op de vijf jongeren schoolachterstand. Het blijkt dat jongeren in Etterbeek in het technisch en beroepsonderwijs nog hogere percentages schoolachterstand laten optekenen dan het Gewest als geheel, in tegenstelling tot leerlingen in het algemeen onderwijs. De ongelijkheid in het percentage leerlingen met een schoolachterstand op basis van richting is nog groter in Etterbeek.

2. BEVOLKING

2.1

Bevolkingsdichtheid per statistische sector, Etterbeek, 1 januari 2021

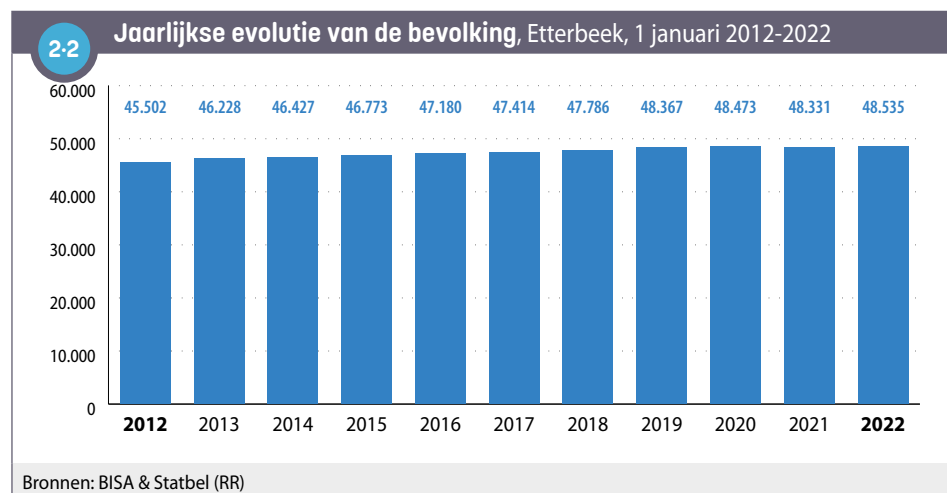

2.1. BEVOLKINGSDICHTHEID EN SPREIDING IN DE GEMEENTE

Op 1 januari 2022 telde de gemeente Etterbeek officieel 48.535 inwoners, of 4% van de bevolking van het Brussels Gewest. De bevolkingsdichtheid bedraagt 15.290 inwoners per km². Daarmee is de gemeente twee keer dichter bevolkt dan het Brussels Gewest (waar de bevolkingsdichtheid 7.528 inwoners per km² is) ^{2.1}. De hoogste dichtheden worden aangetroffen in het centrum, westen en zuidwesten van de gemeente, in de [wijken](#) De Jacht, Jourdan en Sint-Pieters. De bevolkingsdichtheid is lager in de buurt van de metrostations Montgomery en Merode (aan de zuidkant van de Tervurenlaan), vooral in de buurt van de Europa Ziekenhuizen in het oosten. Het vrijwel onbewoonde gebied op de kaart komt overeen met de site van de Sint-Michielswarande. De minst dichtbevolkte gebieden zijn Sint-Michielscollege in het oosten en Kazernen in het zuiden van de gemeente.

2.2. EVOLUTIE EN LOOP VAN DE BEVOLKING

Tussen 1 januari 2012 en 2022 groeide de bevolking van Etterbeek met 7 %, een vergelijkbaar ritme als dat van het Brussels Gewest als geheel 2-2. In deze periode is de bevolking van Etterbeek elk jaar aangegroeid (met wisselende jaarlijkse groeicijfers), met uitzondering van 2020, dat gekenmerkt werd door de coronacrisis: tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2021 is het bevolkingsaantal van de gemeente licht gedaald.

In 2021 is de bevolking van Etterbeek licht gestegen (+0,4 % tegenover +0,2 % op gewestelijk niveau).

In het algemeen is bevolkingsgroei het resultaat van een combinatie van drie factoren 2-3:

- het natuurlijk saldo
- het intern migratiesaldo
- het internationaal migratiesaldo.

Voor 2021 is het **natuurlijk saldo** positief, wat betekent dat er in Etterbeek meer geboorten (624) dan overlijdens (257) zijn. In verhouding tot de bevolking (per 1.000 inwoners) is het saldo (7,6 ‰) hoger dan dat van het Gewest (5,6 ‰). Dat kan worden verklaard door een lager aantal sterfgevallen (in verhouding) in de gemeente, in lijn met een jongere bevolking dan op gewestelijk niveau.

Zoals in de andere Brusselse gemeenten is het **intern migratiesaldo** in 2021 negatief in Etterbeek. Dat wordt verklaard doordat het aantal personen dat in 2021 vanuit een andere

Belgische gemeente naar de gemeente verhuisde (4.539) lager is dan het aantal personen dat de gemeente verliet om zich elders in België te vestigen (5.646). Toch is dat negatieve saldo in verhouding met het bevolkingsaantal nog lager (-23 ‰) dan het saldo op gewestelijk niveau (-17 ‰). De omvang van dit negatieve saldo varieert van jaar tot jaar, maar in 2020 en 2021 was het lager dan de voorgaande jaren.

Het **internationaal migratiesaldo** is positief, zoals in alle Brusselse gemeenten. Het aantal personen dat vanuit het buitenland naar Etterbeek verhuisde (2.895) is groter dan het aantal personen dat Etterbeek verliet om zich in het buitenland te vestigen (1.846)⁴. Dit saldo per 1.000 inwoners (22 ‰) is in Etterbeek hoger dan in het Brussels Gewest in zijn geheel (14 ‰).

2-3 Loop van de bevolking in 2021				
	Etterbeek		Brussels Gewest	
	Aantal		Aantal	
Natuurlijke loop				
Geboorten	624	12,9 ‰	15.690	12,8 ‰
Overlijden	257	5,3 ‰	8.849	7,2 ‰
Natuurlijk saldo	367	7,6 ‰	6.841	5,6 ‰
Interne migraties				
Inwijking	4.539	93,7 ‰	89.758	73,5 ‰
Uitwijking	5.646	116,6 ‰	110.809	90,7 ‰
Intern migratiesaldo	-1.107	-22,9 ‰	-21.051	-17,2 ‰
Internationale migraties				
Immigratie (inclusief heringeschreven en inkomende veranderingen van register)	2.895	59,8 ‰	48.414	39,6 ‰
waarvan Niet-EU	841	17,4 ‰	16.406	13,4 ‰
Emigratie (inclusief ambtshalve geschrapt en uitgaande veranderingen van register)	1.846	38,1 ‰	31.449	25,8 ‰
waarvan Niet-EU	436	9,0 ‰	7.079	5,8 ‰
Internationaal migratiesaldo	1.049	21,7 ‰	16.965	13,9 ‰
waarvan Niet-EU	405	8,4 ‰	9.327	7,6 ‰
Totaal aangroei (inclusief statistische aanpassing)				
Jaarlijkse bevolkingsgroei	204	0,4 ‰	2.667	0,2 ‰
Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (tussen 1 januari 2012 en 1 januari 2022)		0,6 ‰		0,7 ‰

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

Noot: de statistische aanpassing omvat laattijdig geregistreerde wijzigingen (na 1 maart van het volgende jaar).

Over het algemeen zijn de migratiebewegingen (in- en uitstroom in verhouding tot de bevolking) groter in Etterbeek dan op gewestelijk niveau.

4 Deze aantallen omvatten registerwijzigingen, schrappingen en herinschrijvingen na schrapping.

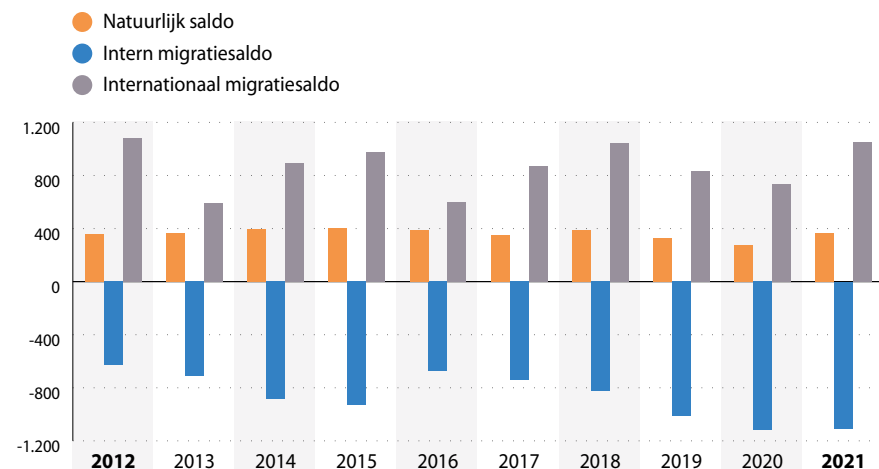
Voor de periode 2012-2021 waren het natuurlijk saldo en het internationaal migratiesaldo elk jaar positief in Etterbeek en was het intern migratiesaldo systematisch negatief. De omvang van de migratiesaldi varieert echter van jaar tot jaar. In het Brussels Gewest heeft de Covid-19-crisis in 2020 een impact gehad op de natuurlijke loop en de migratie. In Etterbeek is het natuurlijk saldo dat jaar gedaald, om in 2021 weer te stijgen. In 2020 en ook in 2021 was het intern migratiesaldo sterker negatief dan in 2019. Het internationaal migratiesaldo is gedaald ten opzichte van 2019 (maar daalde ook tussen 2018 en 2019) en weer gestegen in 2021 ^{2.4}.

En de niet-officiële bevolking?

Naast de [officiële bevolking](#) telt elke gemeente een bepaald aantal mensen die er wonen maar niet tot de officiële bevolking worden gerekend (asielzoekers, mensen in irregulier verblijf/mensen zonder papieren, diplomaten en hun gezinsleden enz.). Wat specifiek de geboorten en de overlijdens betreft, zijn de gegevens van de [Statistische formulieren voor geboorten en overlijdens](#) een nuttige aanvulling op de officiële bevolkingsgegevens. Ze maken melding van alle personen die geboren en overleden zijn in het Brussels Gewest, niet alleen van wie er officieel woont. De geboorten in het buitenland worden hier echter niet vermeld.⁵ Zo werden in 2019 24 geboorten niet opgenomen in het officiële bevolkingsregister van Etterbeek. Dit is een relatief verschil van 4 % ten opzichte van het aantal geboorten dat in het bevolkingsregister wordt geregistreerd, wat overeenstemt met het percentage voor het Gewest als geheel.

Daarnaast ontvingen in 2021 195 personen [dringende medische hulp](#) (DMH) van het OCMW (POD Maatschappelijke Integratie). Als dit cijfer wordt gerelateerd aan de gemeentelijke bevolking, is het aandeel kleiner in Etterbeek (0,4 %) dan in het Gewest (1,2 %). Volgens een schatting van het KCE (2015)⁶ schommelt het aandeel mensen zonder papieren dat gebruikmaakt van de DMH tussen 10 % en 20 %. Op basis van deze cijfers ligt het aantal mensen zonder papieren (in verhouding tot de totale bevolking) in de gemeente lager dan het gewestelijke gemiddelde.

2.4 Jaarlijkse evolutie van het natuurlijk saldo en de migratiesaldo's, Etterbeek, 2012-2021

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

⁵ Het verschil tussen het aantal geboorten dat wordt geregistreerd op basis van de geboorteakten en het aantal dat wordt geregistreerd in het Rijksregister, kan verschillende oorzaken hebben. Als de moeder niet is ingeschreven in het Rijksregister (bijvoorbeeld als ze geen verblijfsvergunning heeft), wordt de geboorte wel geregistreerd in de formulieren voor geboorten, maar niet in het Rijksregister. Omgekeerd, als de moeder legaal in België verblijft maar de geboorte in het buitenland plaatsvindt, wordt deze niet geregistreerd in de formulieren voor geboorten maar wel in het Rijksregister.

⁶ Roberfroid D. *et al*, 2015.

2.3. STRUCTUUR VOLGENS LEEFTIJD EN GESLACHT

Op 1 januari 2022 is het aandeel personen uit de beroepsbevolking in Etterbeek (18-64 jaar) een stuk groter dan in het Gewest (72 % tegenover 64 % op gewestelijk niveau), voornamelijk in tegenstelling tot het aandeel kinderen en jongeren onder de 18 jaar (17 % in Etterbeek tegenover 22 % in het Gewest). Het aandeel ouderen is iets kleiner in Etterbeek (11 % tegenover 13 % in het Gewest) ²⁻⁵. De gemiddelde leeftijd stemt overeen met die van het Gewest (37,7 jaar in Etterbeek tegenover 37,8 jaar in het Gewest) ²⁻⁶.

Tussen 2012 en 2022 is het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd licht gestegen, terwijl het aandeel jongeren onder de 18 jaar en, in mindere mate, ook van de 65-plussers is gedaald. De senioriteitscoëfficiënt (80+/65+) is in Etterbeek de laatste jaren gedaald, en dit sterker dan op gewestelijk niveau. Tot slot is de genderverhouding (aantal mannen per 100 vrouwen) gestegen, hoewel deze nog steeds lager ligt dan die van het Gewest. Er zijn dus relatief meer vrouwen dan mannen in de gemeente, vergeleken met het Gewest ²⁻⁶.

2-5

Uitsplitsing van de bevolking per leeftijdsgroep, 1 januari 2012 en 2022

	Etterbeek				Brussels Gewest			
	01/01/2012		01/01/2022		01/01/2012		01/01/2022	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
0 - 17 jaar	8.221	18,1	8.193	16,9	255.118	22,4	273.645	22,4
18 - 64 jaar	32.057	70,5	35.028	72,2	730.020	64,1	788.876	64,5
65 jaar en ouder	5.224	11,5	5.314	10,9	153.716	13,5	160.116	13,1
Totaal	45.502	100	48.535	100	1.138.854	100	1.222.637	100

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

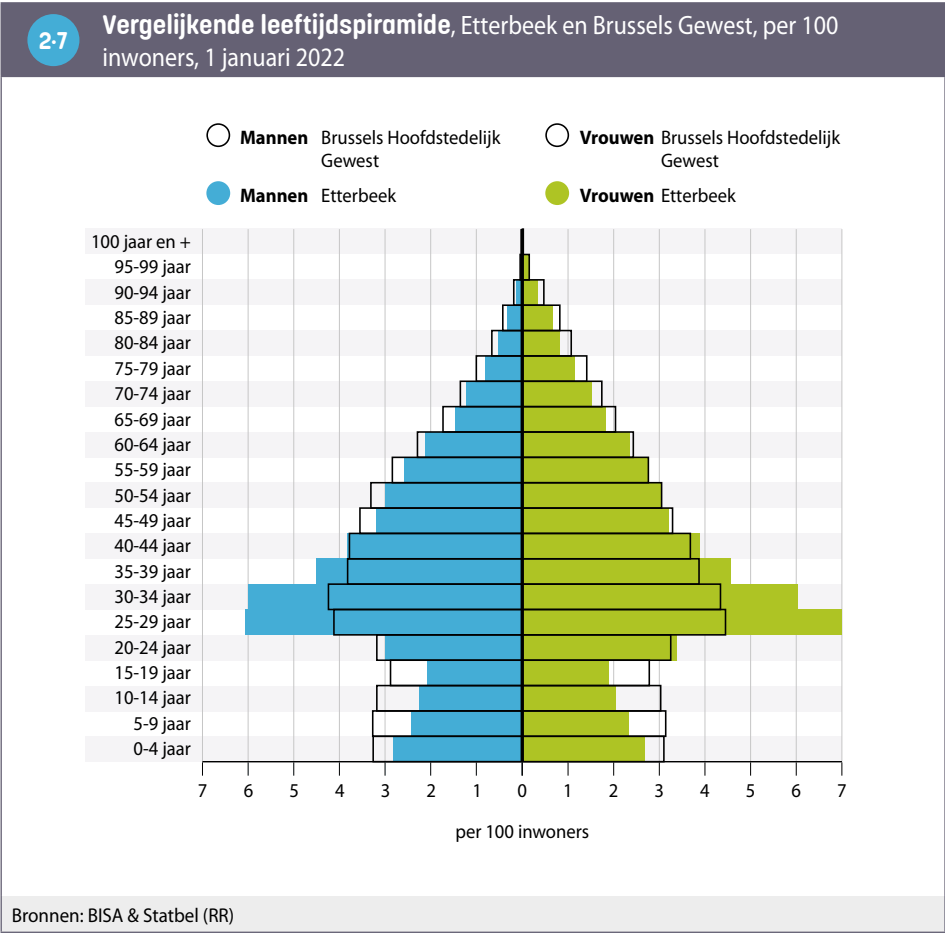
2-6

Indicatoren over de structuur van de bevolking, 1 januari 2012 en 2022

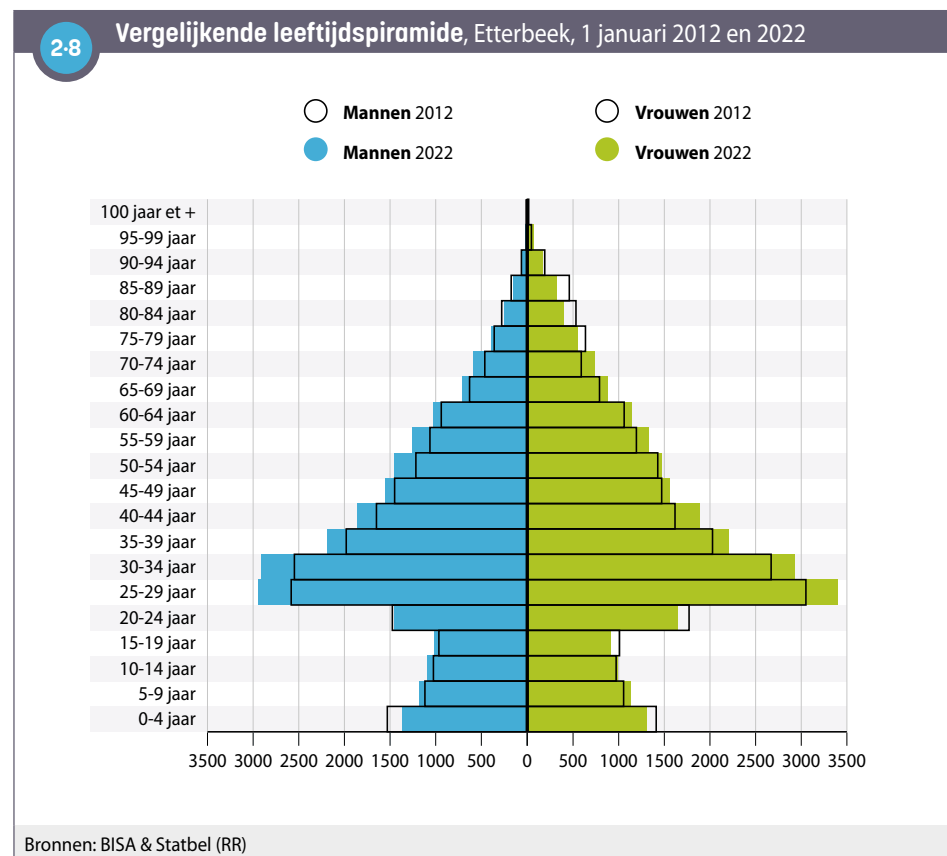
	Etterbeek		Brussels Gewest	
	01/01/2012	01/01/2022	01/01/2012	01/01/2022
Gemiddelde leeftijd totaal (jaar)	37,4	37,7	37,5	37,8
Gemiddelde leeftijd mannen (jaar)	36,0	36,7	36,1	36,7
Gemiddelde leeftijd vrouwen (jaar)	38,7	38,7	38,9	38,8
Senioriteitscoëfficiënt [80+/65+] (%)	33,7	27,4	33,1	29,2
Geslachtsverhouding (%)	89,7	93,3	94,3	96,5

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

De eerste vergelijkende leeftijdspiramide ²⁻⁷ illustreert dat volwassenen van 25 tot 34 jaar sterk oververtegenwoordigd zijn in Etterbeek, in vergelijking met het Brussels Gewest. Ook in de groep volwassenen van 35-39 jaar zien we een oververtegenwoordiging, maar in mindere mate. Alle leeftijdsgroepen zijn met betrekking tot de kindertijd en adolescentie dan weer ondervertegenwoordigd in Etterbeek. Na Elsene en Sint-Gillis is Etterbeek een van de gemeenten met het laagste vruchtbaarheidscijfer van het Gewest (1,2 in Etterbeek tegenover 1,6 in het Gewest). Dit verklaart het relatief kleine aandeel kinderen ondanks het hoge percentage vrouwen op vruchtbare leeftijd. Vanaf 45 jaar zien we in elke leeftijdsgroep een lichte ondervertegenwoordiging van mannen. Bij vrouwen geldt deze ondervertegenwoordiging pas vanaf de leeftijd van 65 jaar.

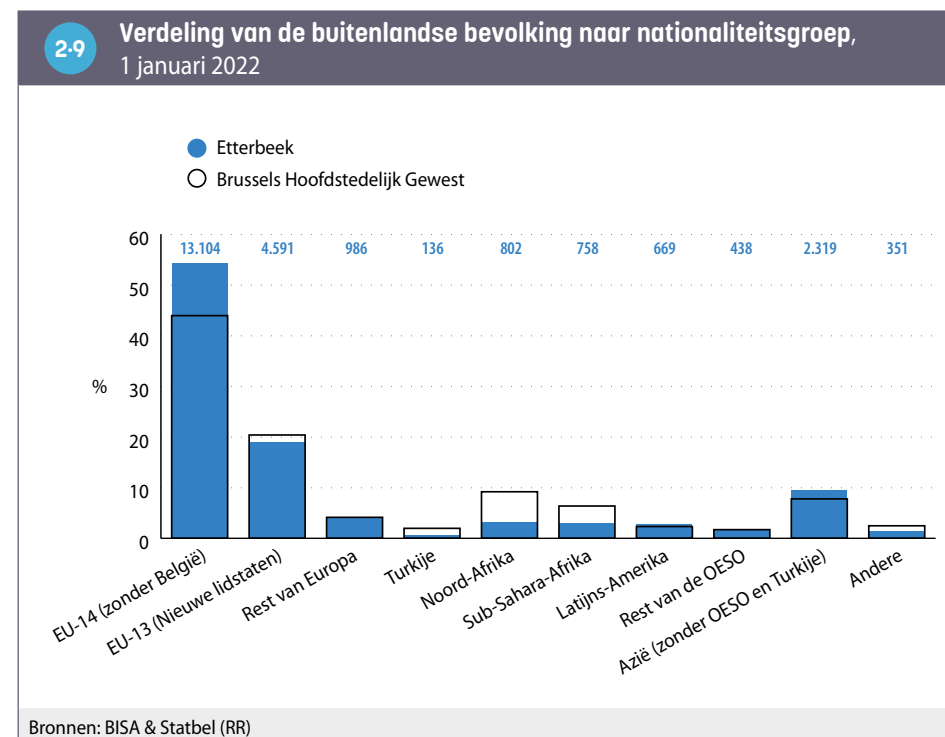
De verandering in de vorm van de tweede leeftijdspiramide tussen 2012 en 2022 ²⁻⁸ laat zien dat deze duidelijke oververtegenwoordiging van jongvolwassenen in de loop der tijd nog verder is toegenomen: het aantal 25- tot 34-jarigen is in die periode veel sterker gestegen dan de andere leeftijdsgroepen. Daarnaast is het aantal kinderen onder de 5 jaar gedaald, net als het aantal vrouwen tussen de 75 en 89 jaar (onder andere).

2.4. NATIONALITEITEN

Op 1 januari 2022 hebben 24.154 personen, of de helft (50 %) van de bevolking van Etterbeek, niet de Belgische nationaliteit. Die verhouding neemt nog toe en ligt een stuk hoger dan die van het Gewest (36 %). Etterbeek is een van de Brusselse gemeenten met het grootste aandeel niet-Belgen, op de voet gevolgd door Elsene en Sint-Gillis.

Van de niet-Belgische inwoners van de gemeente is o.a. 54 % afkomstig uit de EU-14 (zonder België), 19 % uit de nieuwe lidstaten (EU-13), 10 % uit Azië (zonder de OESO en Turkije) en 4 % uit de rest van Europa. Personen uit de EU-14 zijn veel sterker vertegenwoordigd onder de buitenlandse bevolking in Etterbeek dan in het Gewest als geheel. Onderdanen van Aziatische landen (met uitzondering van OESO en Turkije) zijn licht oververtegenwoordigd door de aanzienlijke aanwezigheid van Indiërs in de gemeente. Afrikaanse nationaliteiten (Noord-Afrika of Sub-Saharaans Afrika) zijn duidelijk ondervertegenwoordigd in de niet-Belgische bevolking van Etterbeek ²⁻⁹.

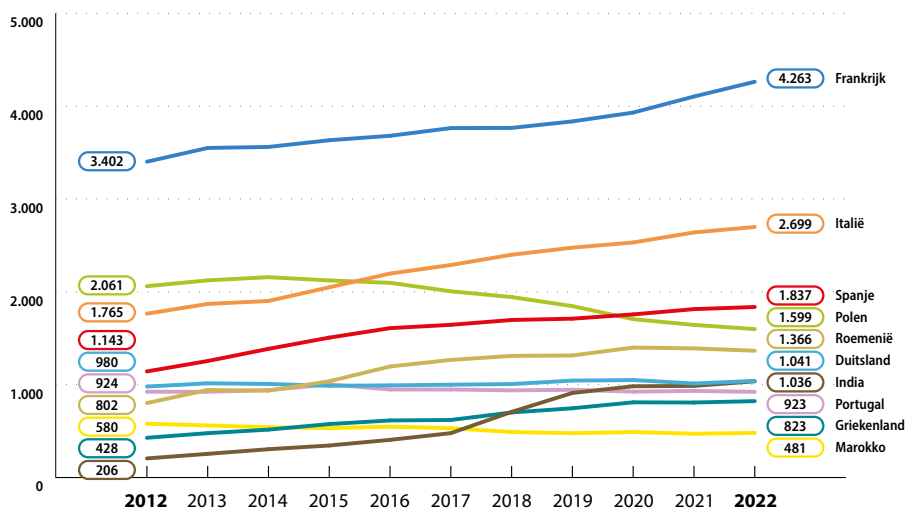
Bij de personen met een niet-Belgische nationaliteit zijn Fransen op 1 januari 2022 verreweg het sterkst vertegenwoordigd in Etterbeek, gevolgd door Italianen ²⁻¹⁰. Laatstgenoemden vertegenwoordigen respectievelijk 9 % en 6 % van de totale bevolking van de gemeente.

Daarna volgen Spanjaarden, Polen en Roemenen, gevolgd door Indiërs, Duitsers, Portugezen, Grieken en Marokkanen. De Indiase gemeenschap van de gemeente is sinds 2012 aanzienlijk gegroeid: het aantal Indiërs is in 10 jaar tijd meer dan verviervoudigd.

In de periode 2012-2022 is het aantal mensen van de meeste van de bovengenoemde nationaliteiten toegenomen, met uitzondering van Polen en Marokkanen, van wie het aantal is afgenomen, en Duitsers en Portugezen, van wie het aantal is gestagneerd.

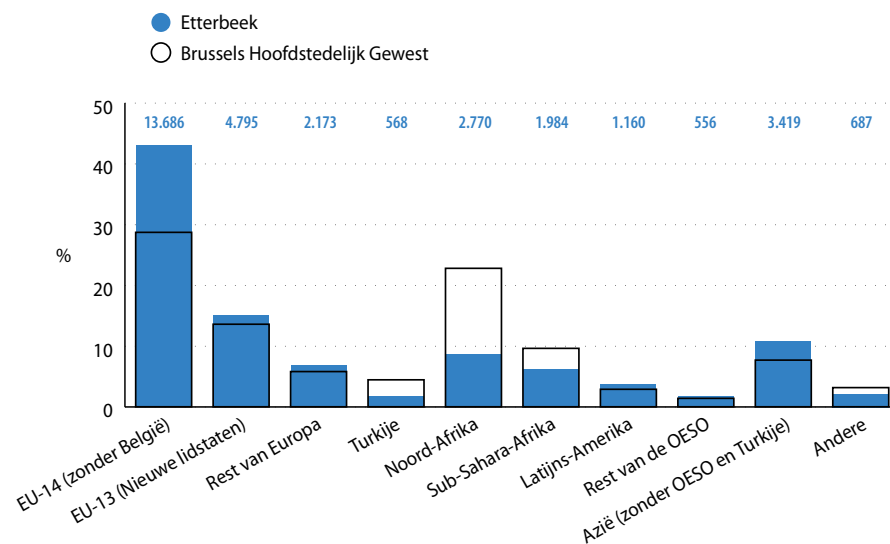
De analyse van de huidige nationaliteit vormt slechts een gedeeltelijke weerspiegeling van de diversiteit van de bevolking. Terwijl 50 % van de inwoners van Etterbeek momenteel een buitenlandse nationaliteit heeft, was dat bij de geboorte nog 66 %. Een deel van de Belgische bevolking van de gemeente heeft dus na de geboorte de Belgische nationaliteit verkregen. Zo is het aantal met een Noord-Afrikaanse of Sub-Saharaanse nationaliteit geboren inwoners van Etterbeek 3 keer groter (4.754 personen) dan het aantal inwoners dat deze nationaliteit nog steeds heeft (1.560 personen). De personen van Afrikaanse (in het bijzonder Noord-Afrikaanse) of Turkse afkomst blijven echter sterk ondervertegenwoordigd in Etterbeek in vergelijking met de Brusselse situatie, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met de nationaliteit bij de geboorte ²⁻¹¹.

2-10 Evolutie van het aantal onderdanen van de 10 meest vertegenwoordigde buitenlandse nationaliteiten in 2022, Etterbeek, 1 januari 2012-2022

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2-11 Verdeling van de bevolking geboren als niet-Belg per nationaliteitsgroep bij de geboorte, 1 januari 2022

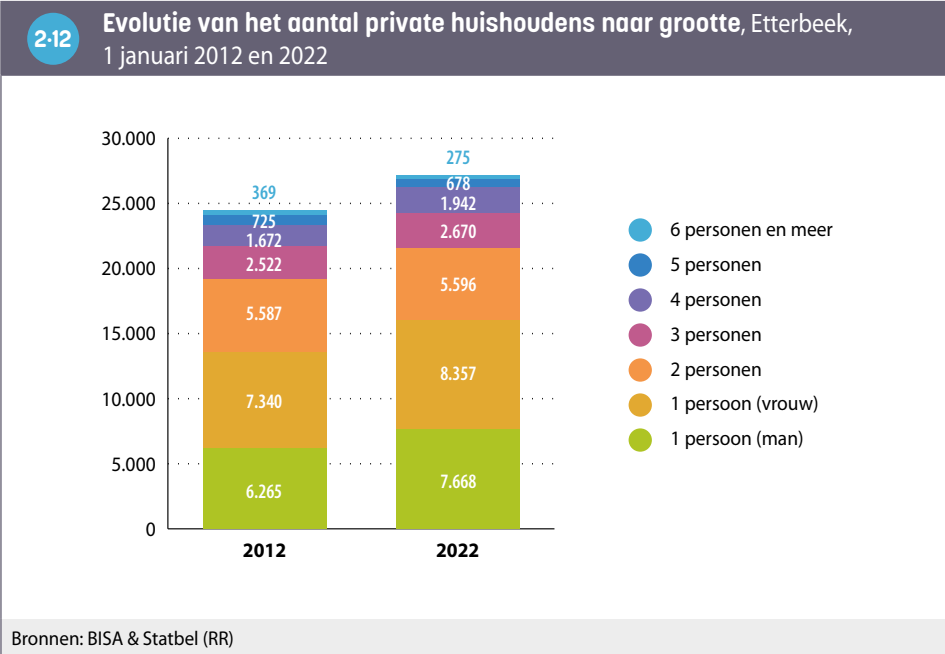
Bronnen: BISA & Statbel (RR)

2.5. HUISHOUDENS

Etterbeek telt op 1 januari 2022 27.186 private huishoudens, 2.706 meer dan in 2012.

59 % van de huishoudens bestaat in 2022 uit een enkele persoon (52 % vrouwen en 48 % mannen), 21 % uit twee personen en 10 % uit drie personen en 10 % uit ten minste vier personen. Tussen 2012 en 2022 is het aantal eenpersoonshuishoudens gestegen (+22 % voor alleenstaande mannen en +14 % voor alleenstaande vrouwen), terwijl het aantal tweepersoonshuishoudens stagneerde en het aantal drie- en vierpersoonshuishoudens met respectievelijk +6 % en +16 % toenam. Het aantal grote huishoudens is gedaald (-6 % voor huishoudens met vijf personen en -25 % voor huishoudens van zes personen of meer) ²⁻¹².

De gemiddelde omvang van de private huishoudens is een stuk kleiner in Etterbeek (1,77) dan in het Brussels Gewest (2,15). Vlak na Elsene is het de Brusselse gemeente waar de gemiddelde grootte van de private huishoudens het kleinst is, gezien het grote aandeel alleenwonenden en het lage aantal zeer grote huishoudens.

Alleenwonenden zijn sterk oververtegenwoordigd in Etterbeek (59 % van de huishoudens tegenover 47 % op gewestelijk niveau). Na Elsene is Etterbeek de Brusselse gemeente waar dat aandeel het grootst is. Het tegenovergestelde geldt voor huishoudens met kinderen: zowel koppels met kinderen (16 %) als eenoudergezinnen (8 %) zijn minder vertegenwoordigd in Etterbeek dan in het Gewest (respectievelijk 23 % en 12 %) ²⁻¹³. Het aandeel koppels zonder kinderen is gelijk aan dat in het Gewest (14 %).

2-13 Aantal private huishoudens volgens type, 1 januari 2022

	Etterbeek		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Alleenwonenden	15.930	58,6	263.886	46,8
Koppels zonder kinderen	3.717	13,7	81.344	14,4
Koppels met kind(eren)	4.396	16,2	131.805	23,4
Alleenstaande ouders	2.238	8,2	65.482	11,6
Andere types	905	3,3	21.365	3,8
Totaal	27.186	100	563.882	100

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

3. JONGE KINDEREN

3.1. EVOLUTIE EN KENMERKEN VAN DE GEBOORTEN

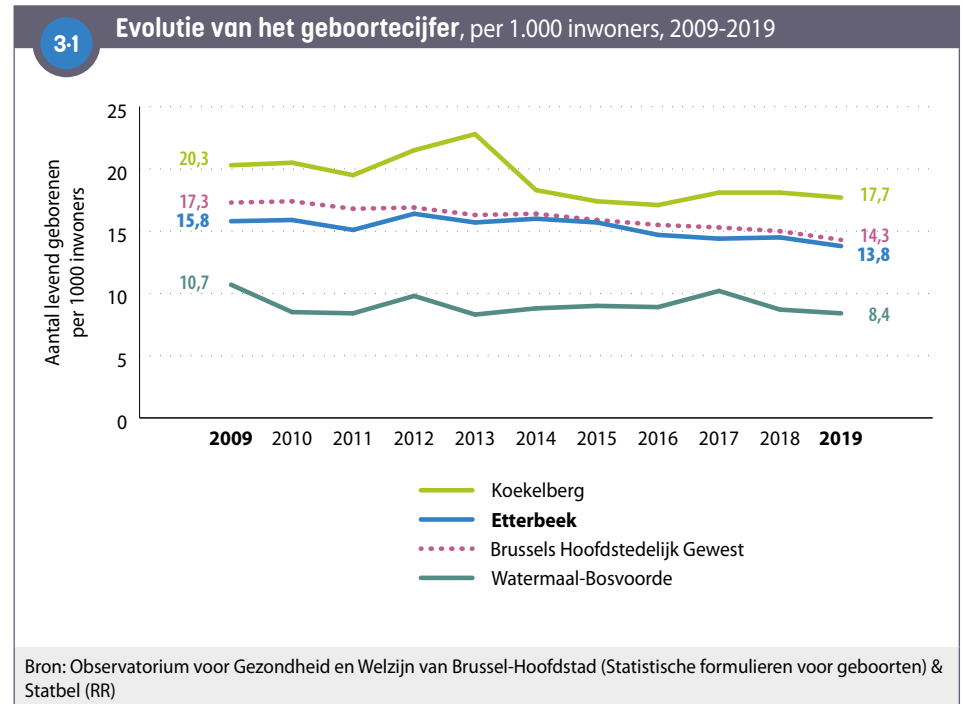
In 2019 zijn op basis van de [Statistische formulieren voor geboorten](#) (met inbegrip van de geboorten die niet in het bevolkingsregister zijn opgenomen, maar zonder de geboorten die in het buitenland hebben plaatsgevonden) 668 kinderen geboren in een huishouden in Etterbeek. Het [geboortecijfer](#) bedraagt voor dat jaar 13,8 ‰, een cijfer vergelijkbaar met dat van het Gewest. Binnen het hele Brussels Gewest is deze waarde het hoogst in Koekelberg en het laagst in Watermaal-Bosvoorde ³⁻¹.

Het geboortecijfer hangt, voor een gegeven bevolking, af van:

- de trend van vrouwen op vruchtbare leeftijd om kinderen te krijgen (gemeten door de conjuncturele [vruchtbaarheidscijfer](#))
- het aandeel van deze vrouwen in de totale bevolking.

In Etterbeek is het aandeel vrouwen op de vruchtbare leeftijd groter dan in het Gewest als geheel. Het lager dan gemiddelde geboortecijfer kan dus enkel verklaard worden door een conjuncturele [vruchtbaarheidscijfer](#) die beduidend lager ligt dan in het Gewest in zijn geheel (1,2 in Etterbeek tegenover 1,6 in het Gewest).

In Etterbeek daalt het geboortecijfer, net als in de andere gemeenten: in 2009 bedroeg het 15,8 ‰.

Bijna één op de zes geboorten (16 %) in Etterbeek vindt plaats in een huishouden dat bestaat uit één vrouw (een verhouding die overeenstemt met die van het Gewest). Bij 7 % van de geboorten is de moeder niet alleenstaand, maar heeft ze ook geen inkomen uit arbeid

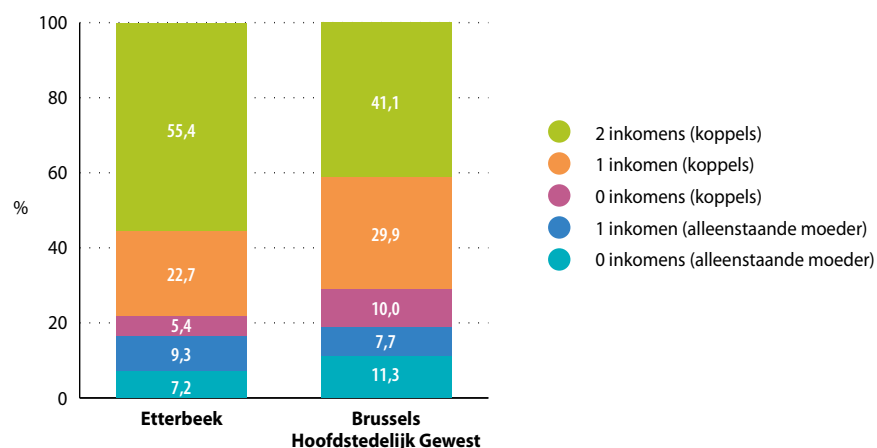
3-2.

Meer in het algemeen vindt 15 % van de geboorten in de gemeente plaats in een huishouden (alleenstaande ouder of koppel) zonder inkomen uit arbeid. Dit percentage is weliswaar veel lager dan het gewestelijke gemiddelde (21 %), maar niet verwaarloosbaar.

3.2. EVOLUTIE VAN HET AANTAL KINDEREN JONGER DAN 3 JAAR

Op 1 januari 2021 telde Etterbeek 1.698 kinderen jonger dan drie jaar, wat neerkomt op 3,5 % van de totale bevolking (tegenover 3,9 % in het Brussels Gewest). Het aantal kinderen jonger dan 3 jaar is in de gemeente met 10 % gedaald in vergelijking met 10 jaar geleden 3-3. Deze daling is sinds 2018 aan de gang in Etterbeek. Deze dalende trend in het aantal kinderen van deze leeftijd wordt de laatste jaren algemeen waargenomen in heel het Brusselse Gewest.

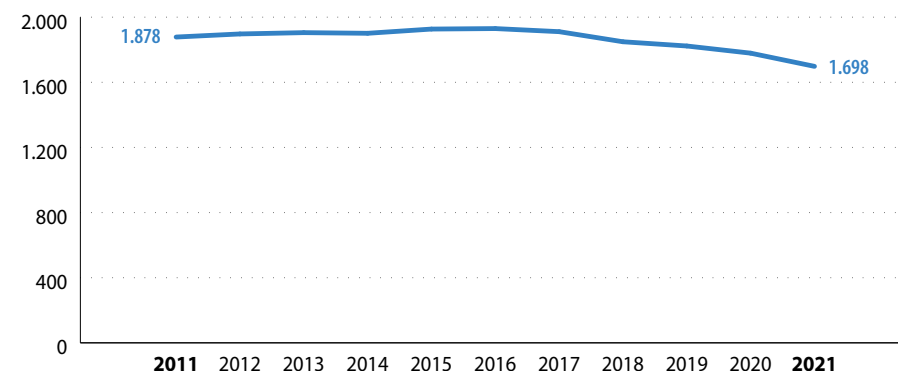
3-2 Verdeling van de geboorten volgens het aantal inkomens uit arbeid in het huishouden en de familiale situatie, 2015-2019

Bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (Statistische formulieren voor geboorten)

64 % van de Etterbeekse vrouwen die tussen 2015 en 2019 zijn bevallen, had bovendien een buitenlandse nationaliteit, wat beduidend meer is dan het cijfer voor het Gewest als geheel (53 %). De Franse nationaliteit is de voornaamste nationaliteit van buitenlandse vrouwen in de gemeente die in 2019 zijn bevallen (8 % van alle geboorten), gevolgd door de Roemeense (5,5 %), Poolse (5 %) en Spaanse (4 %) nationaliteit.

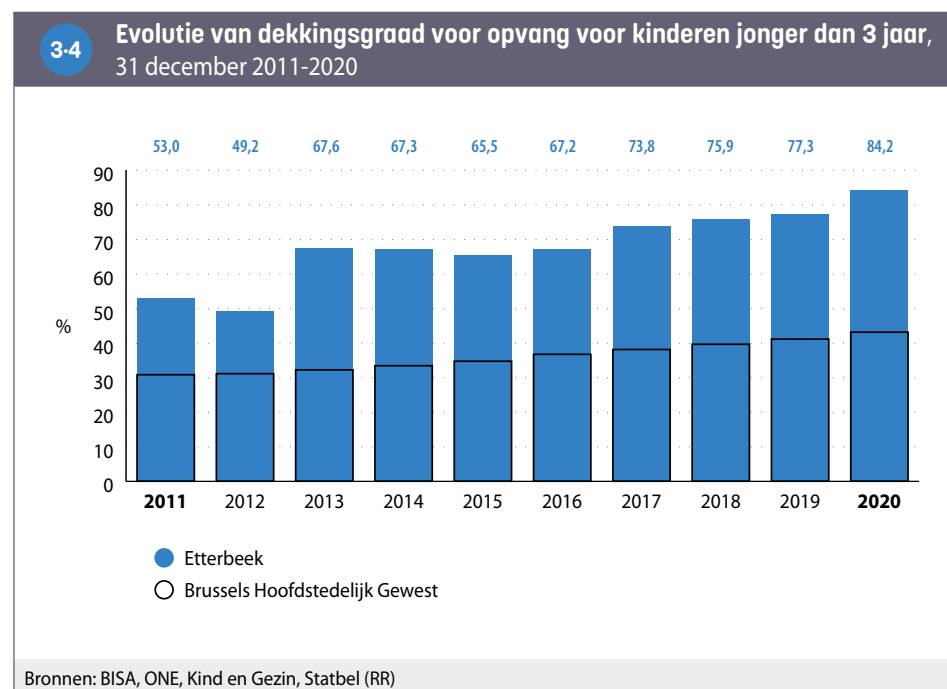
3-3 Evolutie van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar, Etterbeek, 1 januari 2011-2021

Bronnen: BISA & Statbel (RR)

3.3. KINDEROPVANG: DEKKINGSGRAAD EN TOEGANKELIJKHEID

Op 31 december 2020 bedraagt de **dekkingsgraad** van de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar 84 % in Etterbeek, dus bijna 8 plaatsen per 10 kinderen in deze leeftijdsgroep. Dit percentage is het hoogste van alle Brusselse gemeenten en bijna twee keer zo hoog als dat van het Gewest als geheel (43 %). Het is aanzienlijk gestegen tegenover tien jaar eerder **3-4**.

Op 31 december 2020 had Etterbeek 1.429 plaatsen in de kinderopvang **3-5**. Het gaat bijna uitsluitend om plaatsen in de collectieve opvang. De gezinsopvang (onthaalouders) is immers relatief weinig ontwikkeld in het Gewest, en nog minder Etterbeek.

Een aanzienlijk deel van deze plaatsen is voorbehouden voor (of geeft voorrang aan) bepaalde categorieën kinderen, bijvoorbeeld kinderen van het personeel van ondernemingen of instellingen (onder meer medewerkers die niet noodzakelijk in het Brussels Gewest wonen), of voor inwoners van de gemeente. Als we de opvangplaatsen die voorbehouden zijn voor bepaalde categorieën kinderen buiten beschouwing laten, daalt de dekkingsgraad (2020) in de gemeente van 84 % naar 66,5 %.

Als we alleen rekening houden met de *volledig toegankelijke plaatsen*, dus plaatsen die niet voorbehouden zijn en ook worden aangeboden tegen een tarief berekend op basis van het inkomen van de ouders, daalt de dekkingsgraad tot 32,5 % in Etterbeek (dus minder dan één plaats per drie kinderen jonger dan 3 jaar), een percentage dat beduidend lager ligt maar toch hoger blijft dan in het Brussels Gewest (26 %). Met andere woorden: slechts 39 % van alle plaatsen in Etterbeek is niet voorbehouden en wordt aangeboden tegen een tarief berekend op basis van het inkomen van de ouders. Dit percentage ligt een stuk lager dan dat van het Gewest (60 %).

3-5 Kinderopvang en toegankelijkheid van het aanbod, 31 december 2015 en 2020

	Etterbeek		Brussels Gewest	
	2015	2020	2015	2020
Totaal aantal kinderopvangplaatsen	1.265	1.429	18.576	20.643
waarvan Aantal plaatsen in groepsovang	1.258	1.417	17.992	20.111
Aantal plaatsen in gezinsopvang	7	12	584	532
waarvan Aantal gereserveerde plaatsen of plaatsen met voorrang	300	300	2.691	2.754
Aantal toegankelijke plaatsen	965	1.129	15.885	17.889
Aantal kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	65,5	84,2	34,7	43,1
Aantal toegankelijke kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	50,0	66,5	29,7	37,4
Aantal toegankelijke en inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan drie jaar	24,2	32,5	20,1	25,9
Aandeel inkomensgerelateerde kinderopvangplaatsen ten opzichte van het totaal aantal plaatsen (%)	37,0	38,6	58,1	60,1

Bronnen: BISA, ONE, Kind en Gezin, Statbel (RR)

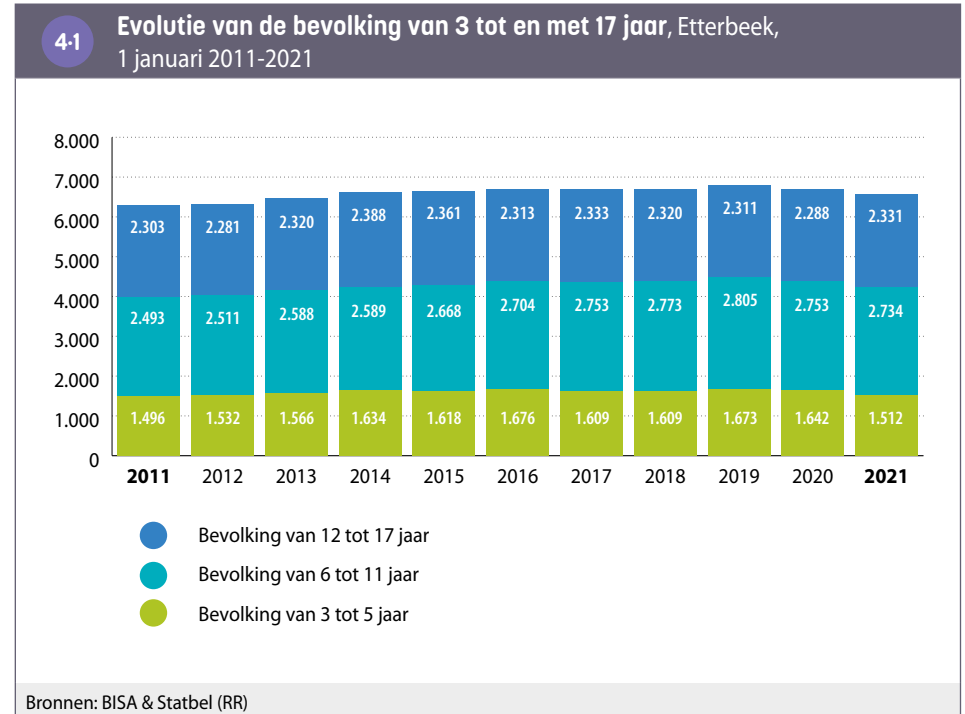
4. ONDERWIJS

4.1. EVOLUTIE VAN DE BEVOLKING VAN 3 TOT EN MET 17 JAAR

De kinderen van 3 tot en met 17 jaar kunnen worden onderverdeeld in drie leeftijdsgroepen: kleuterschool (3 tot 5 jaar), lager onderwijs (6 tot 11 jaar) en secundair onderwijs (12 tot 17 jaar). Tussen 2011 en 2021 is het aantal kinderen van 3 tot 5 jaar en van 12 tot 17 jaar in Etterbeek nauwelijks gestegen (+1 % voor elke categorie), de leeftijdsgroep van 6 tot 11 jaar groeide evenwel met 10 % aan ^{4.1}.

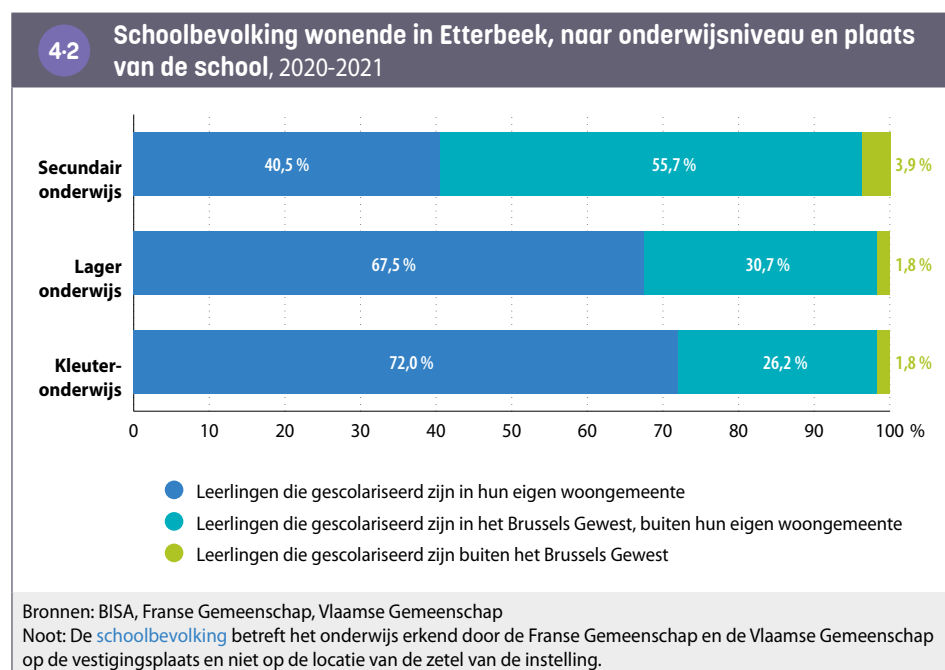
Het percentage van de kinderen in de totale bevolking van de gemeente in 2021 bedroeg 3 % (3-5 jaar), 6 % (6-11 jaar) en 5 % (12-17 jaar).

Merk op dat de cijfers in Figuur ^{4.1} gebaseerd zijn op de [officiële bevolking](#). Als gevolg hiervan zijn sommige kinderen (waarvan de ouders bijvoorbeeld in het [Wachtregister](#) zijn ingeschreven of in een onregelmatige situatie verkeren) niet meegeteld. Deze kinderen kunnen evenwel schoollopen in de gemeente en meegeteld worden in de gegevens over de [schoolbevolking](#). Omgekeerd zijn er ook kinderen die wel in de officiële bevolkingscijfers voorkomen maar die we niet terugvinden in de gegevens over de schoolbevolking. De schoolbevolking telt immers enkel de kinderen die schoollopen in een school van de Franse of Vlaamse Gemeenschap. Dit verklaart de mogelijke verschillen tussen de gegevens over de officiële bevolking en die over de schoolbevolking (zie volgend punt).

4.2. SCHOOLBEVOLKING: ONDERWIJSNIVEAU, PLAATS VAN DE SCHOOL EN ONDERWIJSVORM

Tijdens het schooljaar 2020-2021 zijn respectievelijk 1.509, 2.322 en 2.255 kinderen uit Etterbeek ingeschreven in het kleuter-, basis- en secundair onderwijs in een van de twee Gemeenschappen (Franse of Vlaamse)⁷. 72 % van de leerlingen ingeschreven in het kleuteronderwijs gaat naar een school in Etterbeek, tegenover 68 % van de leerlingen in het lager onderwijs en 40 % in het secundair onderwijs **4-2**.

Hoewel een deel van de leerlingen die in de gemeente wonen dus buiten de gemeente naar school gaat, zijn er ook bewegingen in de tegenovergestelde richting. 45 % van de leerlingen uit het kleuteronderwijs in de gemeente woont namelijk elders. Dit geldt ook voor 59 % van de leerlingen die naar een basisschool in de gemeente gaan en voor 86 % van de leerlingen die naar een secundaire school gaan.

⁷ Leerlingen die onderwijs volgen buiten de Gemeenschappen (Europese of internationale scholen, privéscholen die niet officieel erkend zijn door één van de twee Gemeenschappen, thuisonderwijs) zijn dus niet meegeteld.

Vergeleken met het Brussels Gewest volgen de leerlingen van het secundair onderwijs die in Etterbeek wonen verhoudingsgewijs iets vaker algemeen onderwijs en iets minder vaak technisch en beroepsonderwijs: respectievelijk 37 %, 14,5 % en 9 % van de leerlingen van het secundair onderwijs die in Etterbeek wonen, zijn ingeschreven in het algemeen, technisch en beroepsonderwijs, tegenover 33 %, 16 % en 11 % van de leerlingen op gewestelijk niveau. Het aandeel leerlingen in het buitengewoon onderwijs (4,2 % van de leerlingen in het lager onderwijs en 3,7 % in het secundair onderwijs) sluit aan bij de situatie in het Gewest **4-3**.

4-3 Verdeling van de schoolbevolking in het leerplichtonderwijs (woonplaats) naar onderwijsniveau en onderwijsvorm, 2020-2021

	Etterbeek		Brussels Gewest
	Aantal	% in het niveau	% in het niveau
Kleuteronderwijs			
Gewoon kleuteronderwijs	1.500	99,4	99,2
Buitengewoon kleuteronderwijs	9	0,6	0,8
Totaal kleuteronderwijs	1.509	100	100
Lager onderwijs			
Gewoon lager onderwijs	2.224	95,8	95,6
Buitengewoon lager onderwijs	98	4,2	4,4
Totaal lager onderwijs	2.322	100	100
Secundair onderwijs			
Secundair onderwijs 1 ^{ste} graad	727	32,2	32,1
Secundair onderwijs 2 ^{de} en 3 ^{de} (en 4 ^{de} graad voor de Franse Gemeenschap)			
<i>Algemeen</i>	832	36,9	33,5
<i>Technisch</i>	327	14,5	16,4
<i>Kunst</i>	5	0,2	0,5
<i>Beroeps</i>	204	9,0	11,3
<i>Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO)</i>	48	2,1	1,6
Buitengewoon secundair onderwijs	84	3,7	3,5
Secundair DASPA en OKAN	28	1,2	1,1
Totaal secundair onderwijs	2.255	100	100

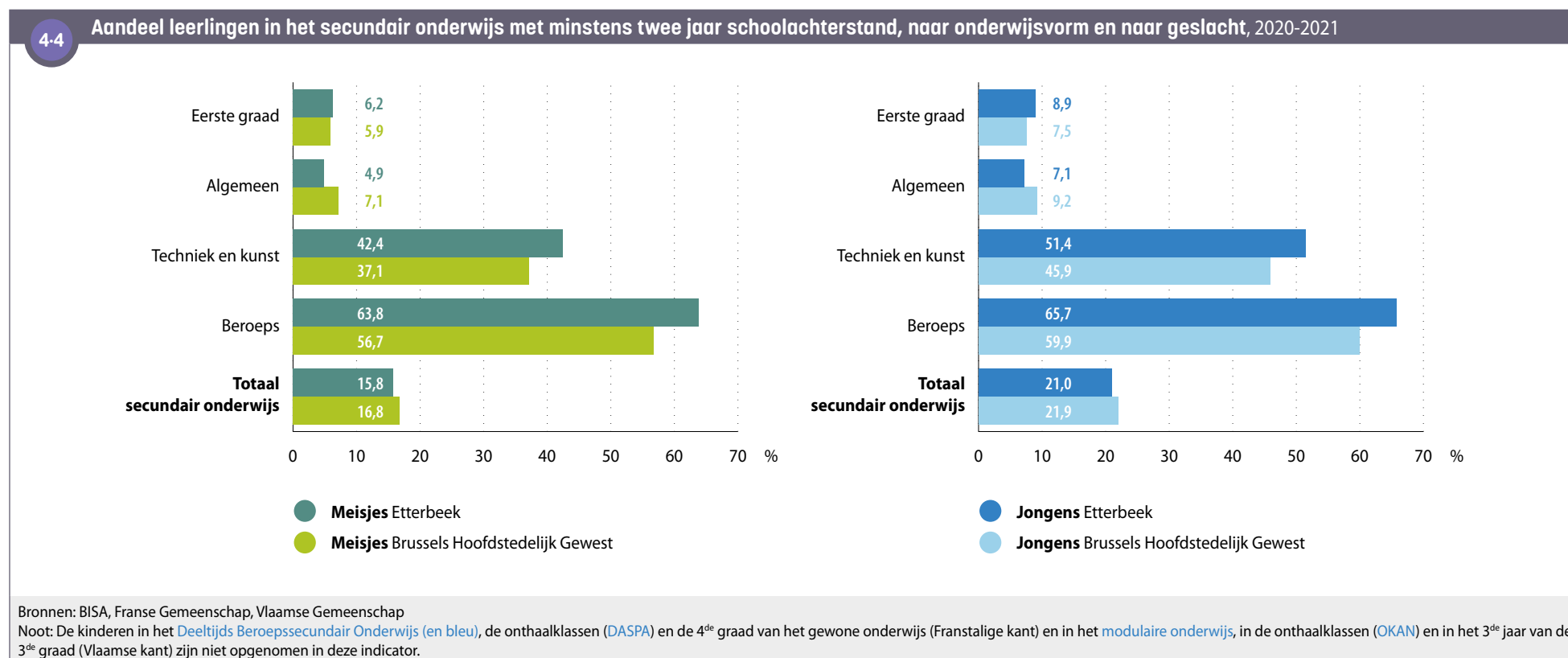
Bronnen: BISA, Franse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap
 Noot: De gegevens van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap zijn per onderwijsvorm gegroepeerd.

4.3. SCHOOLACHTERSTAND

18 % of bijna 1 op 5 van de leerlingen die in Etterbeek wonen, heeft in de middelbare school een schoolachterstand (van minstens twee jaar)⁸. Dit percentage leunt dicht aan bij dat van het Gewest (19 %).

Het aandeel leerlingen met een schoolachterstand (twee jaar of meer) hangt sterk samen met de studierichting, zowel in Etterbeek als op gewestelijk niveau. Het beroepsonderwijs vertoont het hoogste percentage leerlingen met een onderwijsachterstand, gevolgd door het technisch en kunstonderwijs en daarna het algemeen onderwijs. Zowel in Etterbeek als in het Gewest in zijn geheel zijn er meer jongens dan meisjes met een schoolachterstand, ongeacht de studierichting.

Als we echter een onderscheid maken per studierichting en per graad, zien we dat het aandeel leerlingen met een achterstand in het technisch onderwijs en vooral in het beroepsonderwijs groter is in Etterbeek dan op gewestelijk niveau, in tegenstelling tot wat er wordt waargenomen in het algemeen onderwijs **4.4**. De ongelijkheid in het percentage leerlingen met een schoolachterstand op basis van richting is nog groter in Etterbeek.

⁸ Het betreft de schoolachterstand van adolescenten die in Etterbeek wonen, ongeacht waar ze naar school gaan.

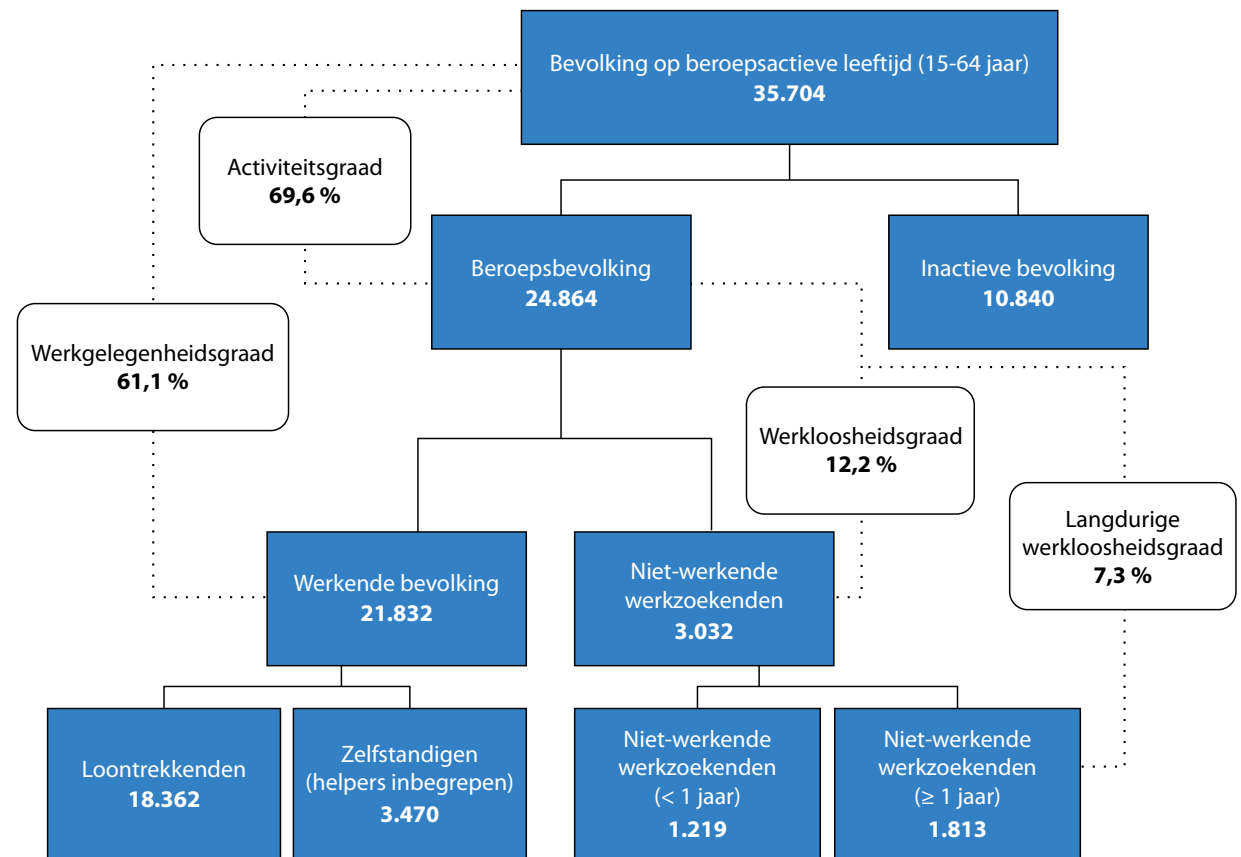
5. ARBEIDSMARKT

5-1

Structuur en voornaamste indicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd, Etterbeek, jaargemiddelde 2019

5.1. SOCIAAL-ECONOMISCHE POSITIE VAN DE BEVOLKING

In 2019 waren 24.864 inwoners van Etterbeek actief op de arbeidsmarkt. Dat is iets meer dan twee derde van de 35.704 personen op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar). Ongeveer 88 % van hen heeft werk en 12 % is bij Actiris ingeschreven als 'niet-werkende werkzoekende' (NWWZ). Zes van die tien werklozen waren minstens een jaar werkloos ⁵⁻¹.

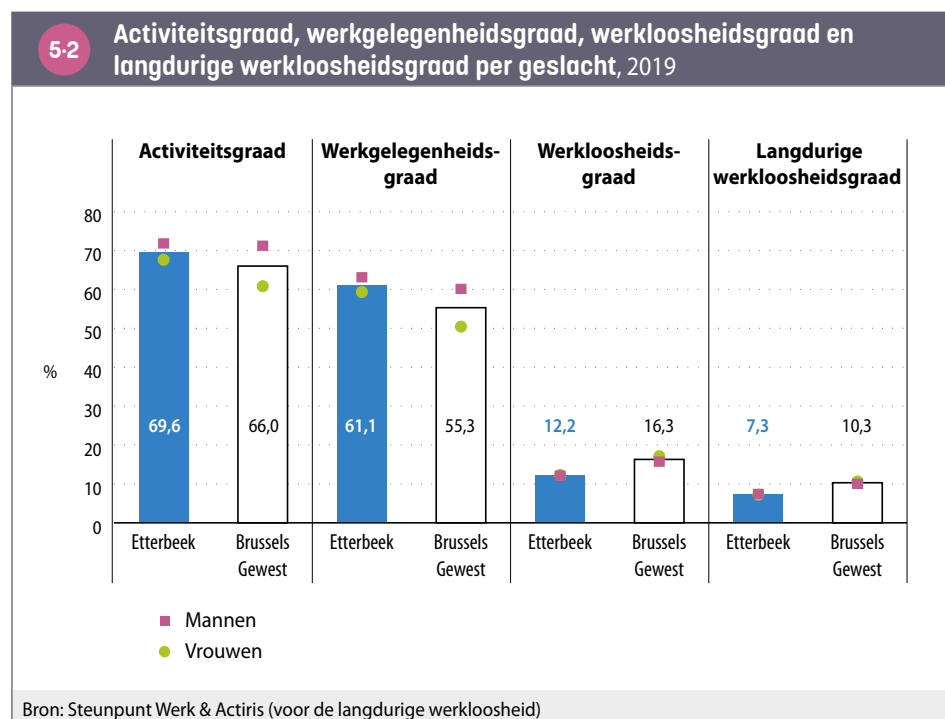
Bronnen: Steunpunt Werk, Actiris

Noot: De bevolking op beroepsactieve leeftijd is het gemiddelde van de bevolking op beroepsactieve leeftijd op 1 januari 2019 en die op 1 januari 2020.

5.2. ACTIVITEITS-, WERKGELEGENHEIDS- EN WERKLOOSHEIDSGRAAD

In vergelijking met het Brussels Gewest is de **activiteitsgraad** (15-64 jaar) hoger in Etterbeek, doordat de vrouwen er veel actiever zijn dan de vrouwen in het Gewest als geheel. Binnen de **beroepsbevolking** ligt de **werkloosheidsgraad** (totaal en langdurig⁹) lager in Etterbeek dan op gewestelijk niveau, zowel voor mannen als voor vrouwen. Tot slot ligt de **werkgelegenheidsgraad** hoger in Etterbeek dan in het Gewest in zijn geheel. De werkgelegenheidsgraad is hoger in Etterbeek voor beide geslachten, maar het verschil met het Gewest is veel groter voor vrouwen: 59 % van de vrouwen op beroepsactieve leeftijd in Etterbeek heeft een job, tegenover 50 % voor het Gewest.

De **genderongelijkheden** op het vlak van de activiteits- en werkgelegenheidsgraad zijn algemeen genomen minder uitgesproken in Etterbeek dan op gewestelijk niveau **5-2**.

9 De langdurige **werkloosheidsgraad** komt overeen met het aandeel personen dat een jaar of langer werkloos is.

De **activiteitsgraad** van jongeren (15-24 jaar) die in Etterbeek wonen, is vergelijkbaar met die van het Gewest: een kwart van hen is actief op de arbeidsmarkt (tewerkgesteld of werkloos). De activiteitsgraad in de leeftijdscategorieën 25-49 jaar en vooral 50-64 jaar is hoger dan die van het Gewest. Voor jongeren in Etterbeek die zich op de arbeidsmarkt begeven (**beroepsbevolking** tussen 15 en 24 jaar) is de toegang tot de arbeidsmarkt niet vanzelfsprekend: hun **werkloosheidsgraad** bedraagt 19 %. Dat percentage ligt weliswaar iets lager dan dat van het Gewest (24 %), maar blijft niettemin aanzienlijk. De werkloosheidscijfers voor de leeftijdsgroepen 25-49 en 50-64 zijn niet te verwaarlozen, maar liggen lager dan de overeenkomstige gewestelijke cijfers **5-3**.

5-3 Voornaamste indicatoren van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) naar leeftijdsgroep, 2019

	Activiteitsgraad (%)		Werkgelegenheidsgraad (%)		Werkloosheidsgraad (%)	
	Etterbeek	Brussels Gewest	Etterbeek	Brussels Gewest	Etterbeek	Brussels Gewest
15 - 24 jaar	24,8	25,1	20,1	19,2	18,9	23,6
25 - 49 jaar	78,2	77,0	69,7	65,3	10,9	15,1
50 - 64 jaar	72,8	69,2	61,8	57,0	15,1	17,6
Totaal	69,6	66,0	61,1	55,3	12,2	16,3

Bron: Steunpunt Werk

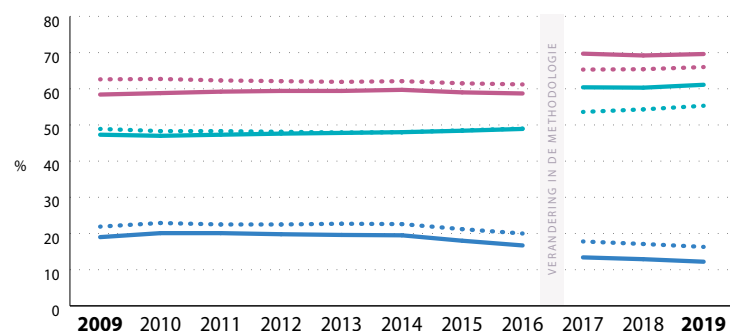
Voor wat de evolutie van de **activiteitsgraad** en de **werkgelegenheidsgraad** betreft, moet gewezen worden op een kentering in de reeks op figuur **5-4**. sinds 2017 worden ook de werknemers van Europese en internationale instellingen tot de beroepsbevolking gerekend, wat de activiteitsgraad en de werkgelegenheidsgraad omhoog trekt. Vóór 2017 waren er geen gedetailleerde statistieken over de werkgelegenheid in deze instellingen en werden deze mensen ten onrechte als inactief beschouwd. Als gevolg daarvan werden de werkgelegenheids- en activiteitsgraad tot 2016 onderschat en de werkloosheidsgraad overschat. Dat de personen die in deze instellingen werken nu worden meegerekend in Etterbeek heeft een grote invloed. In 2021 werken 4.299 inwoners van de gemeente in Europese en internationale instellingen. Dat is een op de vijf beroepsactieve personen¹⁰.

Los van deze kentering zijn de werkgelegenheids- en de activiteitsgraad in de gemeente tussen 2009 en 2016 enerzijds en tussen 2017 en 2019 anderzijds eerder stabiel gebleven.

10 Bron: BISA. Militairen en werknemers onder Belgisch contract (onderworpen aan socialezekerheidsbijdragen) zijn niet in dat aantal inbegrepen.

Afgezien van het effect van de kentering op de [werkloosheidsgraad](#) (zie hierboven), is deze vanaf 2015 in Etterbeek net als in het Brussels Gewest gedaald. Deze daling kan worden verklaard door een aantal factoren, waaronder een verbetering van de economische activiteit in heel het land en bepaalde tewerkstellingsmaatregelen in het Gewest. Deze daling wordt echter ook verklaard door strengere voorwaarden voor de toegang tot inschakelingsuitkeringen (federale maatregelen). Dat verklaart deels de sterkere daling van de werkloosheid onder jongeren. Sinds 2015 zijn de inschakelingsuitkeringen beperkt tot drie jaar. Er zijn ook andere, meer beperkende voorwaarden ingevoerd (met betrekking tot leeftijd, diploma en wachttijden). Deze sterkere beperking van de uitkeringen van de RVA wordt gedeeltelijk weerspiegeld in het aantal inschrijvingen bij Actiris (geen inschrijving of schrapping).

5-4 Evolutie van de werkloosheidsgraad, werkgelegenheidsgraad en activiteitsgraad, jaargemiddelde 2009-2019

Activiteitsgraad

- Etterbeek
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Werkgelegenheidsgraad

- Etterbeek
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Werkloosheidsgraad

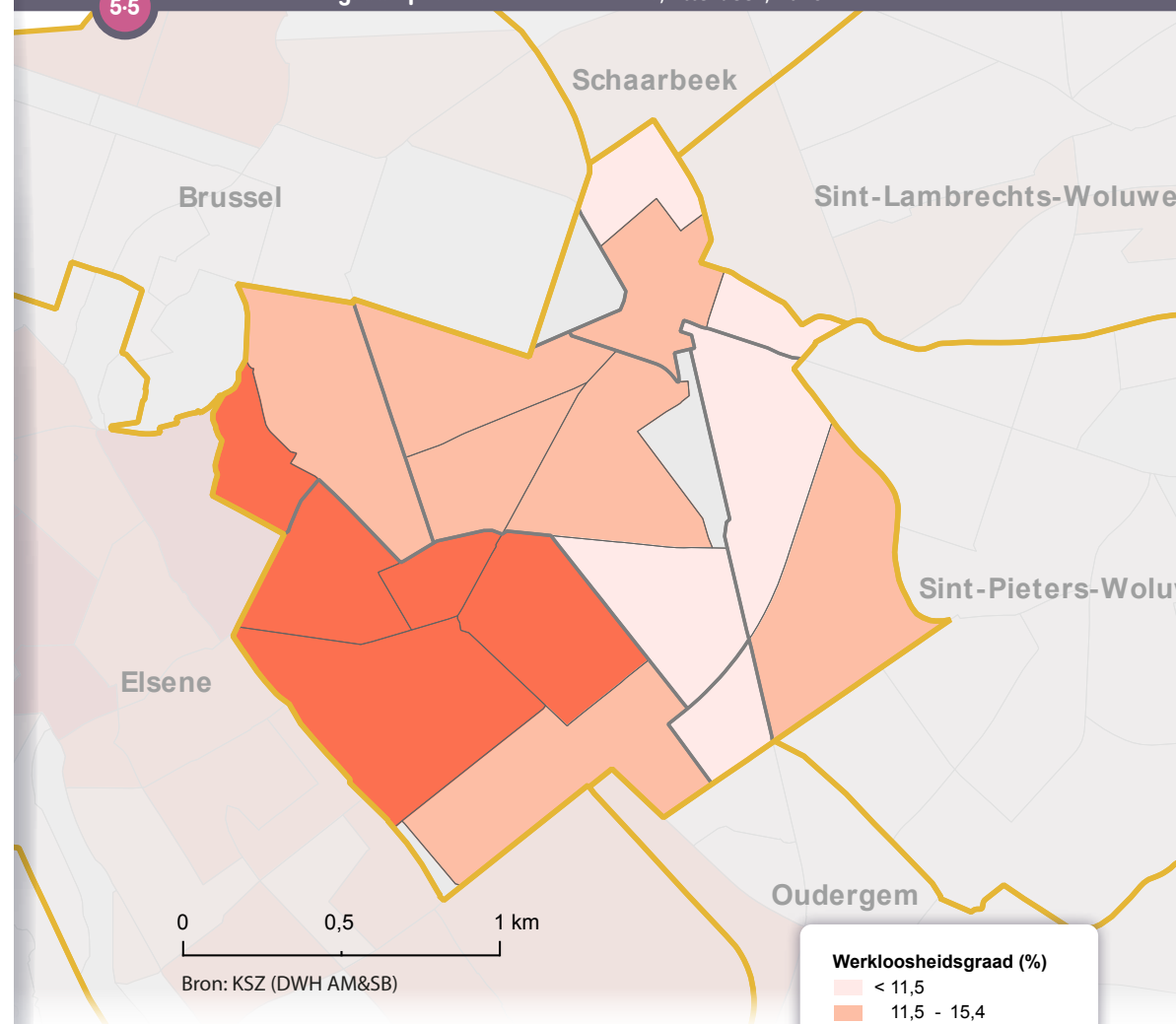
- Etterbeek
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Bron: Steunpunt Werk

Noot: Sinds 2017 worden ook de werknemers van Europese en internationale instellingen tot de beroepsbevolking gerekend. Vóór 2017 waren er geen gedetailleerde statistieken over de werkgelegenheid in deze instellingen en werden deze mensen ten onrechte als inactief beschouwd. Als gevolg daarvan worden tot 2016 de [werkgelegenheids](#)- en [activiteitsgraad](#) onderschat en wordt de [werkloosheidsgraad](#) overschat.

5-5

Werkloosheidsgraad per statistische sector, Etterbeek, 2018

De [werkloosheidsgraad](#) varieert enigszins binnen de gemeente, hoewel geen enkele sector percentages van meer dan 21 % rapporteert **5-5**. Over het algemeen is deze hoger in het westen (op de grens met Elsene) dan in het oosten van de gemeente (aan de kant van Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe). De hoogste werkloosheidscijfers zijn te vinden in de [wijk](#) De Jacht en Maalbeek (Jourdanwijk).

Werkloosheidsgraad (%)

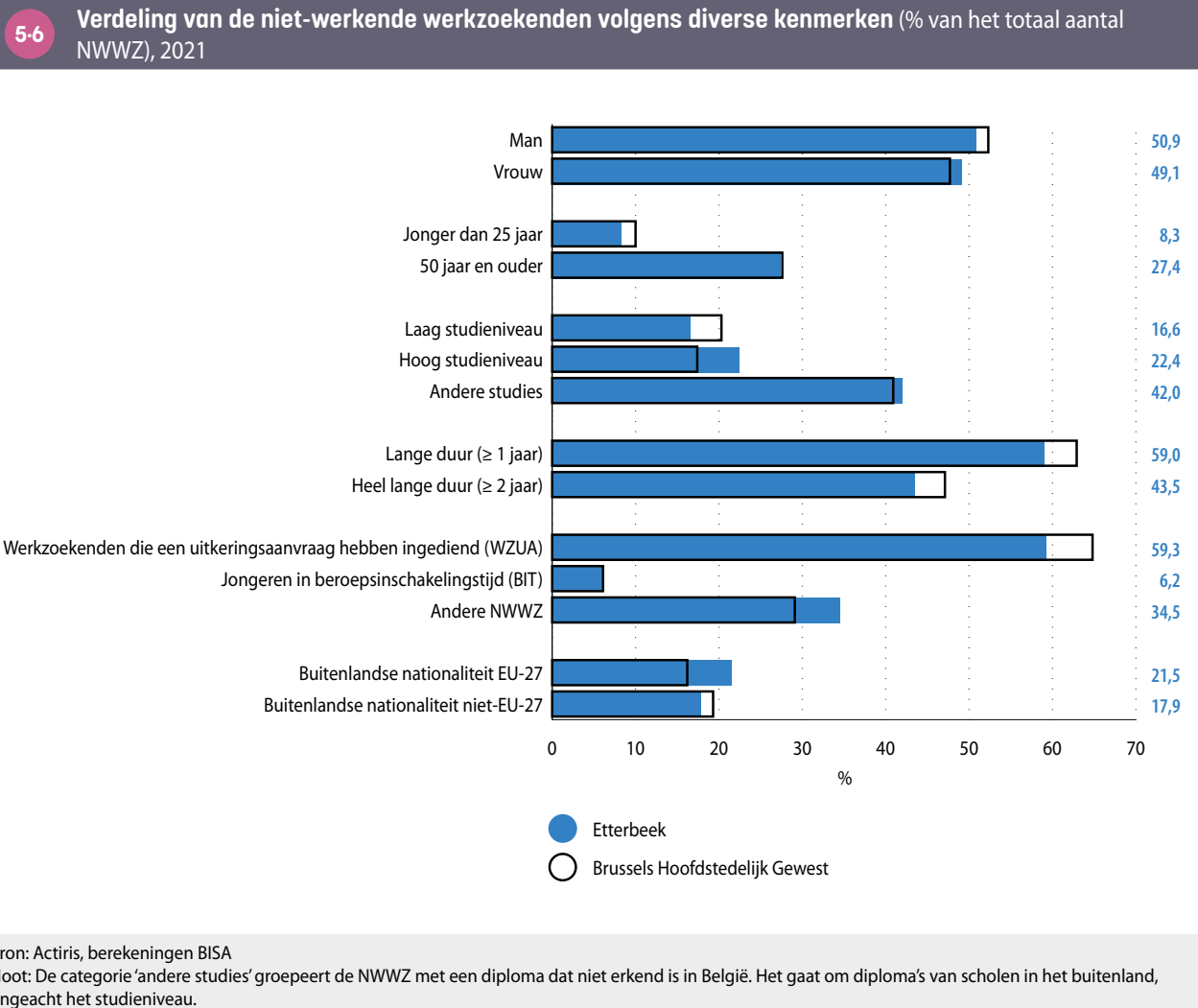
- < 11,5
- 11,5 - 15,4
- 15,4 - 21,0
- 21,0 - 29,2
- > 29,2
- < 100 actieven

Grenzen

- Statistische sectoren
- Wijken van de monitoring
- Gemeenten

5.3. PROFIEL VAN DE NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

Het profiel van de [niet-werkende werkzoekenden](#) (NWWZ) – ingeschreven bij Actiris – verschilt in Etterbeek van het profiel op gewestelijk niveau [5-6](#). Een van de verschillen is het diploma: verhoudingsgewijs zijn er beduidend meer NWWZ met een diploma hoger onderwijs in Etterbeek dan in het Brussels Gewest in zijn geheel. Het aandeel NWWZ van wie het diploma niet erkend wordt in België ('Andere studies') is iets groter in Etterbeek. Omgekeerd is het aandeel laaggeschoolde NWWZ er kleiner. Ook NWWZ met de Europese nationaliteit ([EU-27](#)) zijn oververtegenwoordigd (in tegenstelling tot niet-EU-27 onderdanen en Belgen). Bovendien is de werkloosheid minder vaak langdurig in Etterbeek dan in het Gewest. Tot slot is het aandeel 'andere NWWZ' groter dan in het Gewest (in tegenstelling tot het aandeel werkzoekenden met een werkloosheidsuitkering).

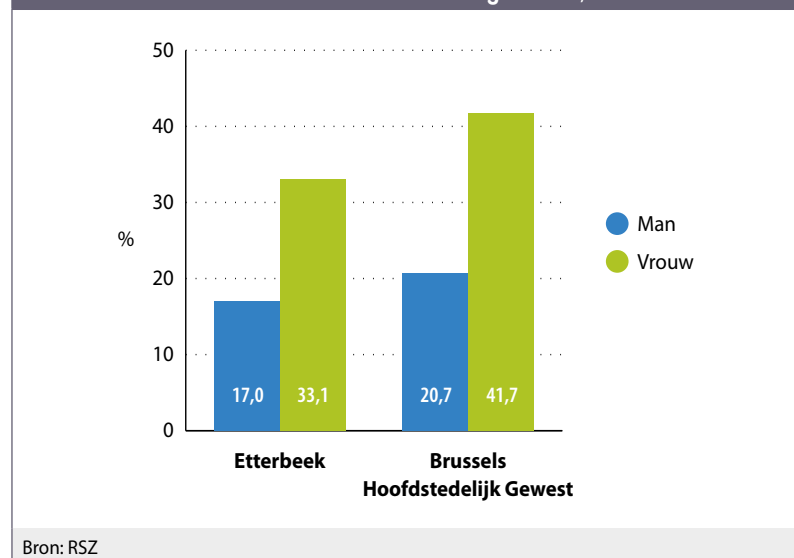
5.4. KENMERKEN VAN DE LOONTREKKENDEN IN ETTERBEEK

In 2019 zijn 18.362 inwoners van Etterbeek loontrekkend. 10 % van hen werkt in de gemeente waar ze wonen en 90 % werkt daarbuiten¹¹. In tegenstelling tot het volgende hoofdstuk ('Economische activiteit'), waar er dieper wordt ingegaan op de loontrekkenden die in Etterbeek werken, belicht dit hoofdstuk de loontrekkenden die in Etterbeek wonen.

Deeltijdse loontrekkenden

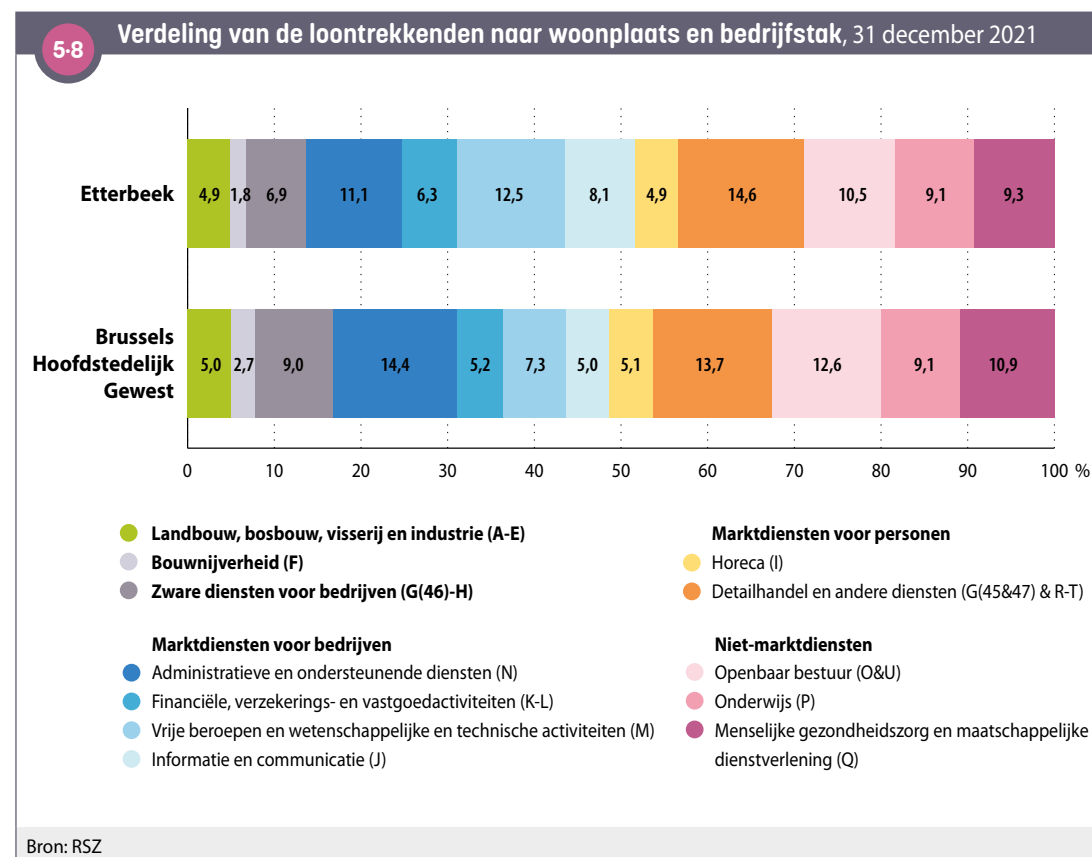
Over het algemeen werken vrouwen in Etterbeek en in het hele Gewest veel vaker deeltijds dan mannen. Deeltijds werken komt echter minder vaak voor in Etterbeek dan in het Brussels Gewest, voor beide geslachten, maar nog meer uitgesproken voor vrouwen. Respectievelijk 33 % van de vrouwelijke loontrekkenden en 17 % van de mannelijke loontrekkenden werkt immers deeltijds in Etterbeek, tegenover respectievelijk 42 % en 21 % in het Gewest als geheel **5-7**.

5-7 Aandeel loontrekkenden met deeltijds of speciaal regime in het totaal aantal loontrekkenden naar geslacht, 31 december 2021

Activiteitssectoren van de loontrekkenden in Etterbeek

In vergelijking met de gewestelijke spreiding zijn de loontrekkenden in Etterbeek verhoudingsgewijs sterker vertegenwoordigd in de sector marktdiensten voor bedrijven (gespecialiseerde, technische en wetenschappelijke activiteiten, de informatie- en communicatiesector, evenals de financiële, verzekerings- en vastgoedsector), met uitzondering van **administratieve en ondersteunende diensten**. Ze zijn ook licht oververtegenwoordigd in de sector **detailhandel en andere diensten** **5-8**. Internationale werknemers – werkzaam bij Europese en internationale instellingen – zijn talrijk in de gemeente, maar niet in dit cijfer opgenomen.

11 Bron: Steunpunt Werk.

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT

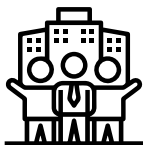
6-1

Beschrijving van de economische activiteiten in Etterbeek, 2019

5.808

maatschappelijke
zetels, btw-plichtig

1.623

lokale
vestigingseenheden

23.657

werknemers

3.693

zelfstandigen

4.584

werknemers in de
internationale instellingen

6.1. ALGEMENE SITUATIE

In 2019 waren er 5.808 **maatschappelijke zetels** van btw-plichtige ondernemingen en 1.623 **vestigingseenheden** (exploitatiezetels van ondernemingen met ten minste één bij de RSZ aangegeven werknemer)¹² op het grondgebied van Etterbeek. Deze ondernemingen hebben 23.657 personen in dienst (die in de gemeente werken, maar er niet noodzakelijk wonen). Daarnaast zijn er 3.693 zelfstandigen actief in Etterbeek¹³. Tot slot houden op het grondgebied van Etterbeek 4.584 banen verband met Europese en internationale instellingen. Etterbeek is de derde Brusselse gemeente met de meeste banen in deze instellingen, na Elsene en ver achter de Stad Brussel.

6.2. DE SPECIEFIEKE ECONOMISCHE KENMERKEN VAN ETTERBEEK

In vergelijking met het hele Brussels Gewest hebben de banen in Etterbeek de volgende kenmerken **6-2**:

- in verhouding tot loontrekkenden zijn arbeiders talrijker dan in het Brussels Gewest in zijn geheel, in tegenstelling tot bedienden en ambtenaren (zonder de mensen mee te rekenen die bij de internationale en Europese instellingen werken, zij zijn niet in deze statistieken opgenomen), wat waarschijnlijk te verklaren is door de aanwezigheid van maatschappelijke zetels van bedrijven die actief zijn in **administratieve en ondersteunende diensten** (bv. onderhoud en schoonmaak);
- er zijn relatief meer vrouwelijke dan mannelijke loontrekkenden.

¹² Het aantal **maatschappelijke zetels** van btw-plichtige bedrijven is bijna altijd hoger dan het aantal **vestigingseenheden** binnen een gemeente. Dit komt doordat de statistieken van de btw-plichtige bedrijven ook ondernemingen bevatten die geen werknemers aangeven bij de RSZ, zoals het geval is voor een groot aantal zelfstandigen. Deze bedrijven zonder werknemers zijn niet opgenomen in de statistieken van de lokale vestigingseenheden.

6-2

Kenmerken van de werknemers, op de werkplaats, 2019

	Etterbeek	Brussels Gewest
Aandeel van de zelfstandigen bij de werkenden	13,5 %	13,2 %
Verdeling van de arbeid in loondienst volgens statuut		
Aandeel arbeiders	25,3 %	20,1 %
Aandeel bedienden	59,0 %	61,9 %
Aandeel ambtenaren	15,7 %	17,9 %
Verdeling van de loontrekkenden naar geslacht		
Aandeel vrouwen	59,0 %	51,2 %
Aandeel mannen	41,0 %	48,8 %

Bronnen: Steunpunt Werk, RSZ; berekeningen BISA
 Noot: de gegevens met betrekking tot status en geslacht hebben betrekking op de loontrekkenden zoals geteld door de RSZ.

Wat de kenmerken van het bedrijfsleven in Etterbeek betreft, telt de gemeente in verhouding tot het aantal inwoners, meer bedrijven dan het Brussels Gewest in zijn geheel, zowel op het vlak van **maatschappelijke zetels** als van **vestigingseenheden**. Het verschil met het Gewest is vooral uitgesproken op het vlak van het aantal maatschappelijke zetels (124 maatschappelijke zetels per 1.000 inwoners in Etterbeek, tegenover 93 per 1.000 in het Brussels Gewest). Na Elsene en Ukkel is het de gemeente met de meeste maatschappelijke zetels in verhouding tot het aantal inwoners.

¹³ Een bedrijf kan gekoppeld zijn aan een rechtspersoon (nv, bvba, coöperatie) of een natuurlijke persoon (een zelfstandige). Een **maatschappelijke zetel** is de centrale vestiging van een bedrijf (de enige als het bedrijf 1 vestiging heeft, de plaats waar de jaarbalans wordt opgemaakt als het er meerdere heeft). De statistieken tellen het aantal bedrijven met een btw-nummer. Niet alle bedrijven hebben een btw-nummer, de vrije beroepen zijn bijvoorbeeld niet btw-plichtig. Het aantal **zelfstandigen** komt overeen met het aantal inschrijvingen van het RSVZ. Dat aantal omvat in principe alle zelfstandigen, ook de helpers.

De [indicator van de ondernemingsdynamiek](#), die het verschil meet tussen de oprichting en de stopzetting van ondernemingen in de loop van een jaar, is bovendien gunstiger in Etterbeek dan in het Brussels Gewest in zijn geheel **6-3**. Etterbeek was in 2020, na Koekelberg, de Brusselse gemeente waar deze indicator het hoogst was.

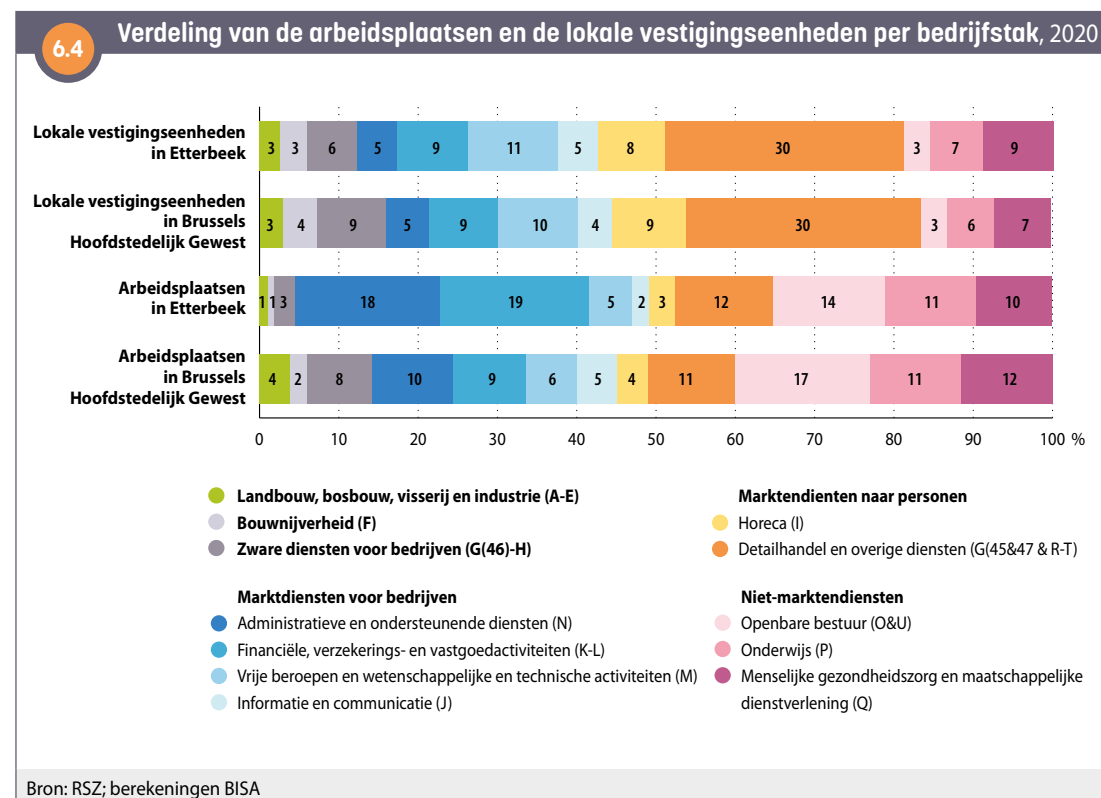
In verhouding zijn er in Etterbeek iets meer kleine bedrijven (vooral die met 5 tot 9 werknemers) dan op gewestelijk niveau.

6.3 Beschrijving van de ondernemingen, 2020		
	Etterbeek	Brussels Gewest
Aantal maatschappelijke zetels voor 1.000 inwoners	124,4	92,9
Aantal lokale vestigingseenheden voor 1.000 inwoners	33,0	30,9
Indicator van de ondernemingsdynamiek	4,8 %	2,9 %
Aandeel lokale vestigingseenheden:		
van 1 tot 4 werknemers	65,3 %	64,8 %
van 5 tot 9 werknemers	16,4 %	14,6 %
van 10 tot 49 werknemers	14,2 %	15,6 %
van 50 tot 199 werknemers	3,1 %	3,7 %
van meer dan 200 werknemers	0,9 %	1,3 %
Bronnen: RSZ, Statbel, BISA; berekeningen BISA		

De specifieke sectorale kenmerken van de gemeente zien er, in vergelijking met het Gewest als geheel, als volgt uit **6-4**:

- Twee activiteitensectoren die verband houden met marktdiensten voor bedrijven zijn sterk oververtegenwoordigd wat betreft het aantal banen, maar niet wat betreft vestigingen: het gaat met name om de [administratieve en ondersteunende diensten](#) en financiële, verzekerings- en vastgoedactiviteiten. Elk van deze sectoren is goed voor bijna een kwart van de banen in de gemeente. Administratieve en ondersteunende diensten, die grotendeels bestaan uit banen in schoonmaakactiviteiten, bieden hoofdzakelijk werk aan werknemers met een laag tot gemiddeld opleidingsniveau (hoger secundair onderwijs). Omgekeerd hebben werknemers in de financiële, verzekerings- en vastgoedsector vaker een diploma hoger onderwijs.
- De sector [detailhandel en andere diensten](#) is ook licht oververtegenwoordigd in termen van het aantal banen.

- Bepaalde activiteitensectoren zijn ondervertegenwoordigd in de gemeente wat betreft het aantal banen en vestigingen, hierbij denken we bijvoorbeeld aan de [zware diensten voor bedrijven](#) en de bouwsector.
- Andere sectoren zijn ondervertegenwoordigd wat het aantal banen betreft, maar oververtegenwoordigd in aantal vestigingen, zoals de informatie- en communicatiesector of de sector menselijke gezondheidszorg en maatschappelijk werk.

6.3. BEDRIJFSMIGRATIES

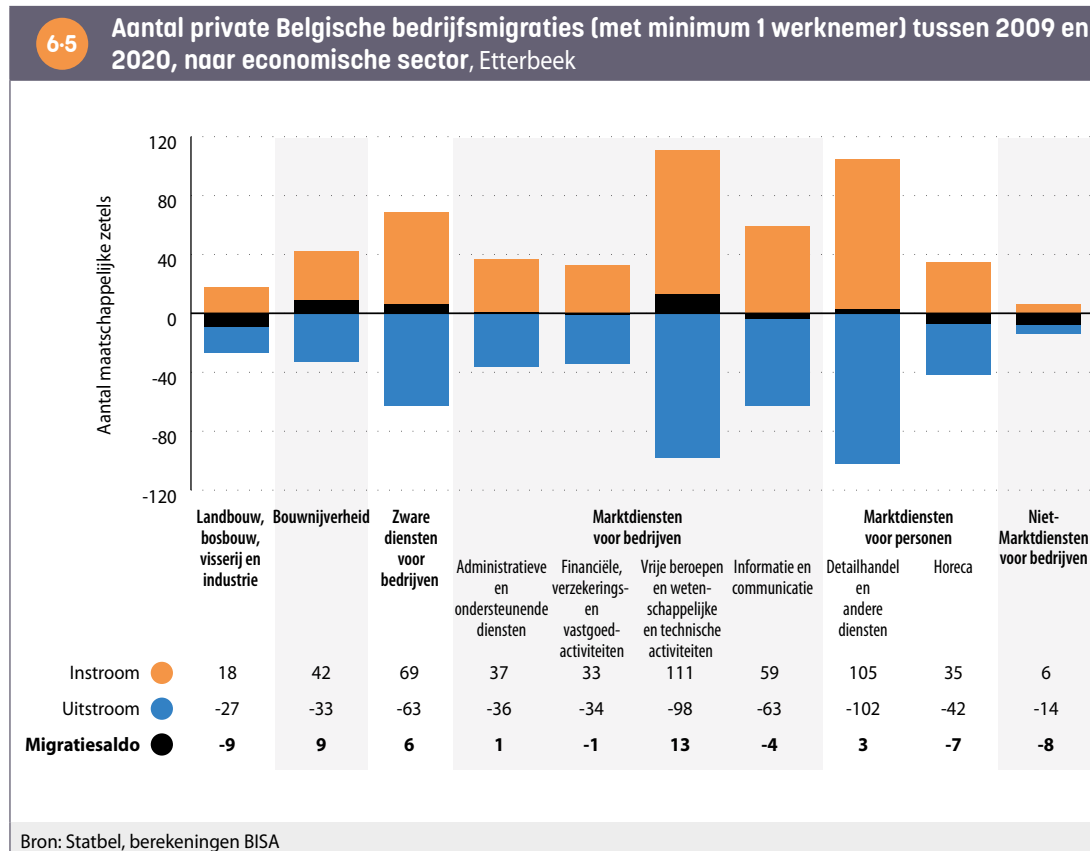
Tussen 2009 en 2020 is het **migratiesaldo van bedrijven** in Etterbeek bijna nul; het aantal vertrekkende particuliere bedrijven (Belgisch en met minstens één werknemer) is gelijk aan het aantal nieuwe bedrijven van dat type in de gemeente¹⁴. In de periode 2009-2020 vestigden 515 bedrijven zich in Etterbeek en verlieten 512 de gemeente.

De bedrijfsmigratiesaldi van Etterbeek zijn positief voor de volgende sectoren, in volgorde van belangrijkheid: gespecialiseerde, wetenschappelijke en technische activiteiten, de bouwsector, zakelijke dienstverlening en **detailhandel en andere diensten**. De saldi zijn bijna nul in de sector **administratieve en ondersteunende diensten** en de financiële, verzekerings- en vastgoedactiviteiten. In de industrie, horeca en niet-marktdiensten voor personen zijn ze echter negatief **6-5**.

Als we de migratie van Etterbeekse bedrijven uitsplitsen naar het gewest van herkomst of bestemming (opnieuw voor de periode 2009-2020), zien we:

- een negatief migratiesaldo voor de migraties uit of naar Vlaanderen en Wallonië (-28 bedrijven, of -3 per 1.000). Dit saldo is negatief voor alle Brusselse gemeenten, zij het in verschillende mate;
- een positief migratiesaldo uit of naar de 18 andere Brusselse gemeenten (+31 bedrijven, of +3 per 1.000).

Op de schaal van het Brussels Gewest lijkt Etterbeek dus een vrij aantrekkelijke gemeente te zijn, wat het negatieve saldo ten opzichte van Vlaanderen en Wallonië compenseert.

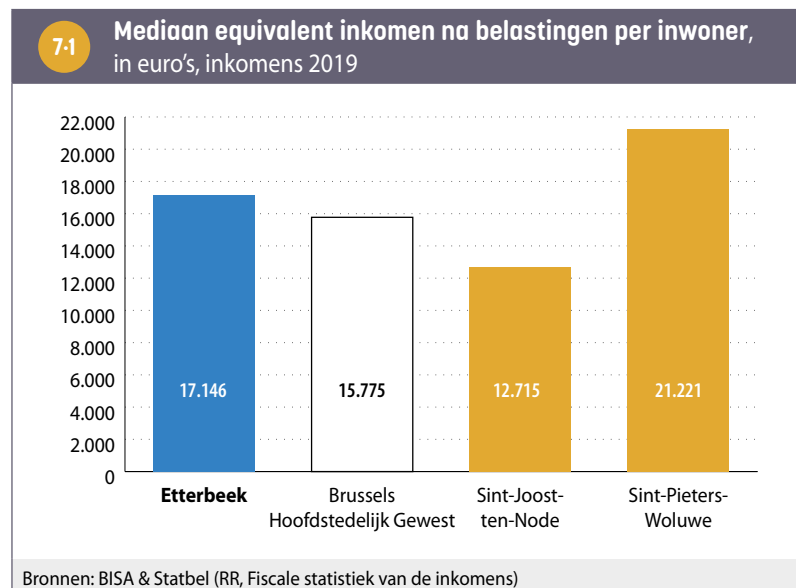

¹⁴ De analyse van de migratie is gebaseerd op de intergemeentelijke verplaatsingen van de **maatschappelijke zetels** van Belgische privébedrijven met ten minste één werknemer over de periode 2009-2020 (zie de Focus nr. 54 en 55 van het BISA voor meer methodologische details).

7. INKOMENS

7.1. FISCALE INKOMENS

Op basis van de [fiscale statistieken](#) en rekening houdend met de samenstelling van de huishoudens bedraagt het [mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen](#)¹⁵ 17.146 euro in Etterbeek voor 2019, dus 9 % boven de Brusselse mediaan¹⁶. Dit inkomen is het laagst in de gemeente Sint-Joost-ten-Node en het hoogst in Sint-Pieters-Woluwe ⁷⁻¹.

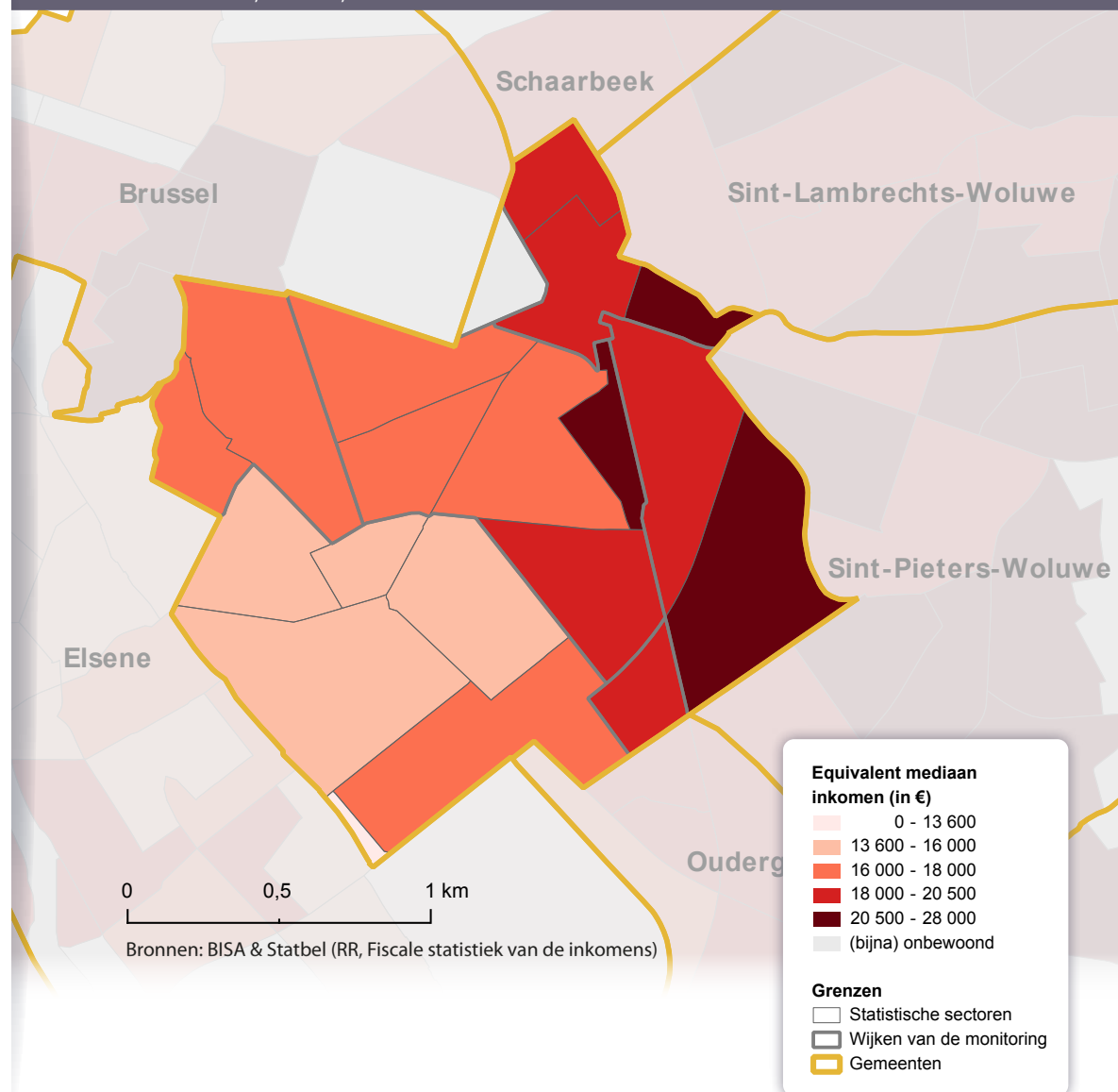

¹⁵ In dit hoofdstuk worden de termen 'mediaan inkomen' of 'mediaan equivalent inkomen' willekeurig gebruikt om te verwijzen naar het 'mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen'.

¹⁶ Aangezien meer dan één op de 5 werkenden in Etterbeek in een internationale instelling werkt en hun inkomen, dat over het algemeen hoog is, niet kan worden meegerekend, is de kloof met de gewestelijke mediaan in werkelijkheid waarschijnlijk groter.

7-2

Mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner per statistische sector, Etterbeek, in euro's, inkomens 2019

De **mediane equivalente inkomens na belastingen** verschillen aanzienlijk op het Etterbeekse grondgebied **7-2**. Het algemene beeld op de kaart laat zien dat de mediane inkomens laag zijn (tussen € 13.600 en € 16.000) in de meeste **sectoren** van de **wijk De Jacht** in het westen van de gemeente. Ze zijn erg laag (minder dan € 13.600) in de kleine sector Nieuwelaan-Zuid, die uitsluitend uit sociale woningen bestaat. In de wijken Sint-Michiels en Tervuursepoort in het oosten van de gemeente, evenals in de sector van het Sint-Michielswarande (wijk Sint-Pieters) zijn ze hoog (€ 18.000 tot € 20.500) tot zeer hoog (€ 20.500 tot € 28.000).

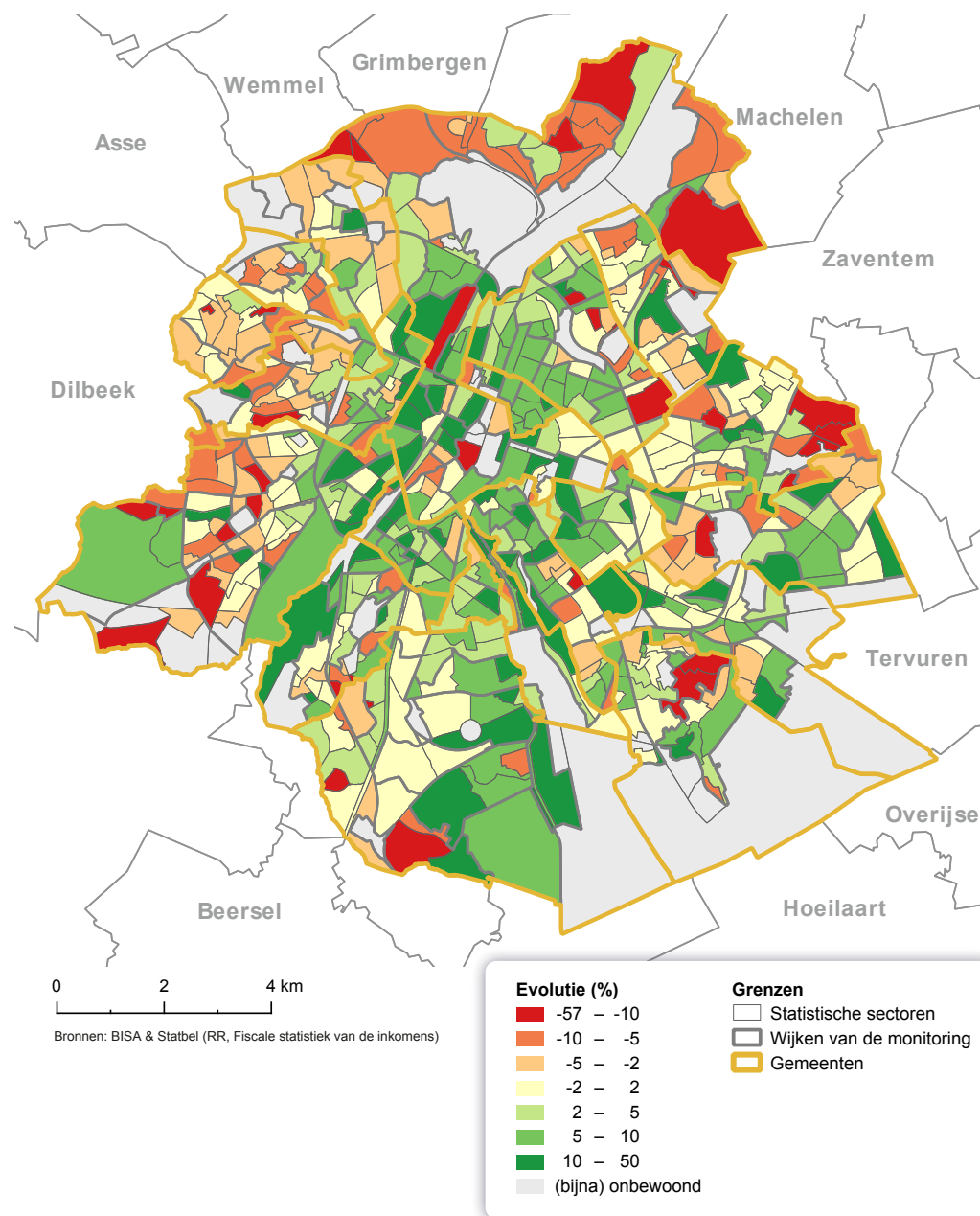
Kaart **7-3** toont de evolutie van de inkomens in reële termen¹⁷ per **statistische sector** tussen 2009 en 2019 in het Brussels Gewest. In het algemeen is het **mediaan equivalent inkomen** gestegen in de **eerste kroon** van de stad, met name langs het kanaal in de **arme sikk** (hoewel dat een van de minst welvarende gebieden van de hoofdstad blijft). Er wordt ook een toename vastgesteld in veel welvarende sectoren, vooral in het zuidoostelijke kwadrant van de **tweede kroon**. Omgekeerd zien we een daling van de mediane inkomens in veel statistische sectoren van de tweede kroon, in het bijzonder in het noordwesten van het gewest, maar ook in veel sectoren met sociale huisvesting¹⁸. Het grootste deel van het grondgebied van Etterbeek ligt in de eerste kroon (westelijk en centraal deel van de gemeente) en een kleiner deel ligt in de tweede kroon (oostelijk deel, voornamelijk de Sint-Michielswijk).

In Etterbeek zien verreweg de meeste **statistische sectoren** hun mediaan inkomen stijgen. Over het algemeen stijgen de inkomens, soms aanzienlijk, in het noordwesten en het centrum van de gemeente, en stagneren ze in het zuidoosten. Alleen de sector Tervuursepoort - L. De Lan, in het noorden van de gemeente, vertoont een daling van het mediaan inkomen.

Deze inkomensverschuivingen in een **statistische sector/wijk** kunnen het gevolg zijn van de verandering in het inkomen van inwoners die gedurende heel de periode ter plaatse zijn gebleven, maar ook van bewegingen van de bevolking (migratie, geboorten en overlijdens) en de evolutie van de kenmerken hiervan.

7-3

Evolutie van het mediaan equivalent inkomen na belastingen per inwoner per statistische sector, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in %, inkomens 2009-2019

¹⁷ Het betreft de evolutie van de reële inkomens of tegen constante prijzen, dus met neutralisatie van de gevolgen van de inflatie.

¹⁸ Zie BISA (2021) voor meer informatie over deze evoluties.

De mate van **inkomensongelijkheid**, gemeten aan de hand van de **Gini-coëfficiënt**, is iets hoger in Etterbeek dan het gemiddelde van de 19 gemeenten **7-4**.

7-4 Gini-coëfficiënt op basis van het equivalent inkomen per persoon, inkomens 2019		
	Etterbeek	Gemiddelde van de 19 Brusselse gemeenten
Gini-coëfficiënt – Totaal belastbaar inkomen per persoon	0,43	0,41
Gini-coëfficiënt – Inkomen na belastingen per persoon	0,35	0,33
Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)		

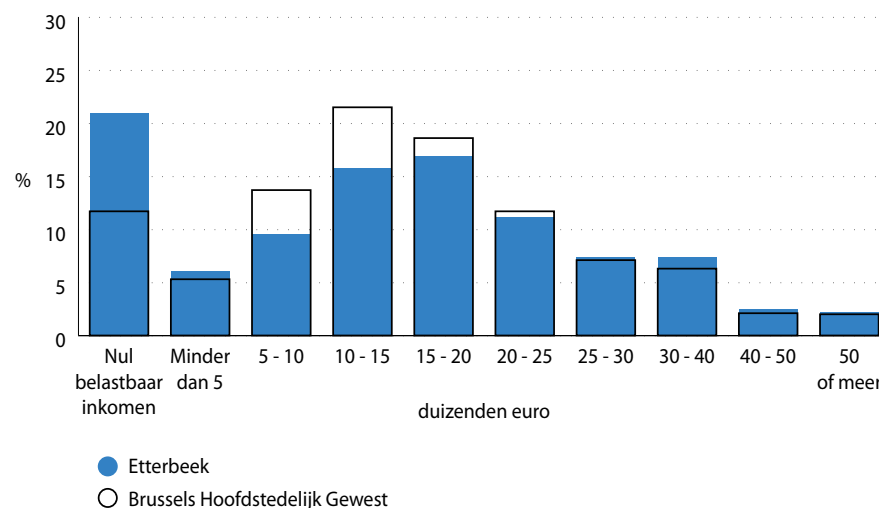
Personen met een **equivalent inkomen na belastingen** in de inkomensklassen tussen € 30.000 en 50.000 zijn iets sterker vertegenwoordigd in Etterbeek dan op gewestelijk niveau. Personen die tot de lage tot middelhoge inkomensklasse behoren (van 5.000 tot 25.000 euro) zijn daarentegen ondervertegenwoordigd in Etterbeek in vergelijking met de rest van het Gewest. Deze ondervertegenwoordiging is vooral uitgesproken voor inkomensklassen tussen 5.000 en 15.000 euro **7-5**.

Het aandeel van de bevolking dat leeft in een huishouden met een totaal netto belastbaar inkomen dat nul bedraagt, is duidelijk groter in Etterbeek dan in het Brussels Gewest. De aangiften waarvan het totaal netto belastbaar inkomen nul is, zijn van personen met vrijgestelde inkomens of die geen enkel inkomen aangeven in de personenbelasting. Het kan gaan om personen met niet-belastbare sociale uitkeringen (zoals het leefloon en tegemoetkomingen voor personen met een handicap), maar ook om internationale ambtenaren, bepaalde studenten enz. In Etterbeek is de grote aanwezigheid van internationale ambtenaren een van de verklaringen van die oververtegenwoordiging. Het aantal inwoners van Etterbeek met hoge inkomens wordt daarom waarschijnlijk onderschat in de **fiscale statistiek**.

De in de vorige paragraaf vermelde categorieën van belastingplichtigen kunnen in bepaalde gevallen ook in de heel lage mediane equivalente inkomensklassen vallen (lager dan 5.000 euro), terwijl het effectieve inkomen van sommigen in werkelijkheid hoger is. Deze inkomensklassen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd, gezien de vertekeningen die inherent zijn aan de **fiscale statistiek** (zie glossarium).

7-5

Verdeling van de bevolking volgens het equivalent inkomen na belastingen, inkomens 2019

Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)

Noot: Omwille van de eenvoud worden de klassen aangeduid met afgeronde cijfers, terwijl in werkelijkheid enkel de ondergrens van elke klasse wordt opgenomen.

Wanneer we het belastbare inkomen bekijken dat individueel door de belastingplichtigen in Etterbeek wordt aangegeven, ligt het mediaan belastbaar inkomen van vrouwen doorgaans lager dan dat van mannen, net als in de rest van het Brussels Gewest ⁷⁻⁶. Het mediaan inkomen voor mannen ligt voor alle soorten huishouden in Etterbeek hoger, hoewel het verschil veel kleiner is onder alleenstaanden. Op gewestelijk niveau geven alleenstaande vrouwen een hoger mediaan belastbaar inkomen aan dan hun mannelijke tegenhangers.

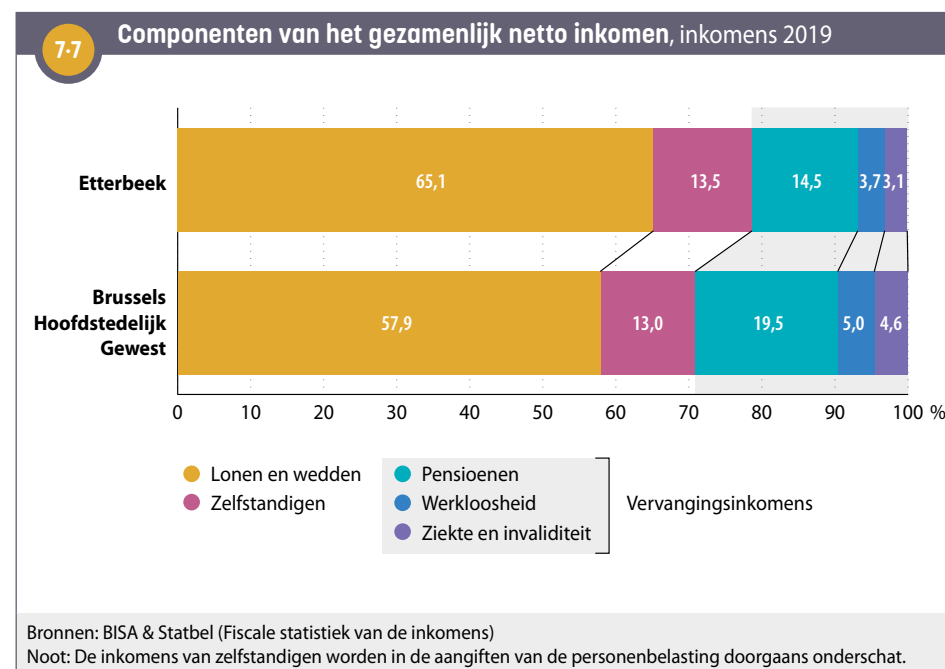
7-6: Mediaan belastbaar inkomen van belastingplichtigen naar geslacht en positie in het huishouden, in euro's, inkomens 2019

7-6 Mediaan belastbaar inkomen van de aangevers naar geslacht en positie in het huishouden, in euro's, inkomens 2019						
	Etterbeek			Brussels Hoofdstedelijk Gewest		
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Alleenwonend	19.801	19.591	19.665	18.090	19.182	18.753
Samenwonend of gehuwd zonder kinderen	24.994	19.863	22.875	23.208	18.087	21.060
Samenwonend of gehuwd met kind(eren)	25.090	19.766	22.682	23.438	17.525	21.052
Alleenstaande ouder	22.732	18.210	18.722	21.221	18.032	18.495
Totaal	22.959	19.434	21.034	21.751	18.408	19.886

Bronnen: BISA & Statbel (RR, Fiscale statistiek van de inkomens)
 Noot:

- Alleen aangevers die op 1 januari 2019 18 jaar of ouder waren, zijn in deze tabel opgenomen.
- Aangevers met een nul of negatief belastbaar inkomen (gecorrigeerd met het huwelijksquotiënt) werden uitgesloten voordat het mediaan inkomen werd berekend.
- De regel 'Totaal' bevat alleen aangevers met het type positie in het huishouden dat in deze tabel wordt gepresenteerd. De inkomens van leden van collectieve huishoudens, kinderen, andere leden van een huishouden of personen die tot andere soorten huishoudens behoren, zijn niet in aanmerking genomen voor de berekening van de medianen in de regel 'Totaal'.

Uit de analyse van de bron van de fiscale inkomens (vóór belastingen) in 2019 blijkt dat het aandeel van inkomsten uit arbeid in loondienst in Etterbeek groter is dan op gewestelijk niveau (65 % tegenover 58 %), terwijl het aandeel inkomsten uit zelfstandige arbeid vergelijkbaar is (13,5 % tegenover 13 %). Het aandeel inkomsten uit werkloosheids- en invaliditeitsuitkeringen is dan weer kleiner in Etterbeek (7 % tegenover 10 % voor het Gewest) ⁷⁻⁷. Tot slot is het aandeel van de inkomsten uit pensioen in Etterbeek kleiner dan in het Gewest (14,5 % tegenover 19,5 %). Dit wordt met name verklaard door het iets kleinere aandeel ouderen in de gemeente.

7.2. PERSONEN DIE EEN UITKERING ONTVANGEN

Het aantal personen dat een vervangingsinkomen (werkloosheidsuitkering of invaliditeitsuitkering) of een sociale bijstandsuitkering ontvangt, is een indicator van het aantal personen dat met een beperkt inkomen moet leven, vaak onder de [armoederisicogrens](#).

Het percentage van de bevolking van 18-64 jaar dat een werkloosheidsuitkering, een invaliditeitsuitkering of een bijstandsuitkering ontvangt, is aanzienlijk in Etterbeek, maar ligt er toch minder hoog dan in het Brussels Gewest. Van de beroepsbevolking (18-64 jaar) ontvangt 6 % een werkloosheidsuitkering, 3 % een invaliditeitsuitkering, 5 % een [leefloon](#) of [equivalent leefloon](#) en 1 % een tegemoetkoming voor personen met een handicap. Van de jongeren tussen 18 en 24 jaar ontvangt 12 % een leefloon of equivalent leefloon. Dit percentage is lager dan dat van het Brussels Gewest, maar toch aanzienlijk, aangezien het ongeveer één jongvolwassene op acht vertegenwoordigt. Het aandeel 65-plussers dat een IGO ontvangt, is nog groter in Etterbeek (14 %) dan in het Gewest als geheel (13 %) [7-8](#). Bijgevolg blijkt de relatieve situatie (in vergelijking met het Gewest) van ouderen in Etterbeek ongunstiger dan die van jongere generaties in de gemeente.

7-8 Aantal en percentage personen die een werkloosheidsuitkering, invaliditeitsuitkering of sociale bijstandsuitkering ontvangen naar leeftijdsklasse, januari 2011 en 2021

	Etterbeek			Brussels Gewest	
	Aantal (2021)	% (2011)	% (2021)	% (2011)	% (2021)
Bevolking van 18 tot 24 jaar	3.882	100	100	100	100
Leefloon of equivalent leefloon (OCMW)	452	7,9	11,6	9,1	15,4
Werkloosheids- of inschakelingsuitkering (1)	61	5,7	1,6	7,9	2,5
Bevolking van 18 tot 64 jaar	34.779	100	100	100	100
Leefloon of equivalent leefloon (OCMW)	1.659	4,7	4,8	5,0	6,0
Werkloosheids- of inschakelingsuitkering (1)	2.071	9,5	6,0	13,2	8,5
Invaliditeitsuitkeringen (2)	1.083	2,1	3,1	3,4	5,1
Tegemoetkomingen voor personen met een handicap (2)	447	1,4	1,3	1,8	2,0
Bevolking van 65 jaar en ouder	5.277	100	100	100	100
Inkomensgarantie voor ouderen (IGO)	748	11,0	14,2	9,3	12,7
Tegemoetkomingen voor personen met een handicap (2)	293	6,3	5,6	6,0	6,4

Bronnen: POD MI, RVA, RIZIV, FOD Sociale Zekerheid - DGPH, FPD, Statbel (RR); berekeningen BISA

(1) Het gaat om het aantal betalingen van uitkeringen.

(2) Gegevens voor december 2010 en december 2020.

Het aandeel van de [leefloners](#) in de beroepsbevolking (18-64 jaar) is tussen 2011 en 2020 gestegen, maar minder snel dan in het Gewest in zijn geheel. In 2011 was dit aandeel in de gemeente en in het Gewest immers even groot (3,6 %), terwijl het in 2020 4,2 % bedroeg in Etterbeek tegenover 5,2 % in het Brussels Gewest [7-9](#).

Het aantal en het aandeel begunstigten van een [equivalent leefloon](#) daalde in de periode 2012-2020 (vóór de oorlog in Oekraïne), in lijn met de gewestelijke situatie. Deze trend kan worden verklaard door de afname van de migratiestromen en door bepaalde maatregelen die op federaal niveau zijn genomen op het gebied van asiel- en migratiebeleid. In deze periode heeft dit geleid tot een vermindering van het aantal asielzoekers en vreemdelingen die niet in het bevolkingsregister zijn ingeschreven en in aanmerking komen voor financiële hulp. Sommige van deze bevolkingsgroepen worden ook naar onthaalstructuren gestuurd. We benadrukken dat deze cijfers dateren van vóór de oorlog in Oekraïne en de instroom van vluchtelingen uit dat land, aangezien de Oekraïense vluchtelingen onder tijdelijke bescherming (onder de vereiste voorwaarden) recht hebben op een equivalent leefloon.

7-9 Evolutie van het aandeel begunstigten van het (equivalent) leefloon in de bevolkingsgroep van 18-64 jaar, jaargemiddelde 2011-2020

Bronnen: POD Maatschappelijke Integratie & Statbel (RR), berekeningen BISA

7.3. RECHTHEBBENDEN OP DE VERHOOGDE TEGEMOETKOMING (RVT)

Het aantal [rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming](#) (RVT) voor de verzekering voor geneeskundige verzorging kan worden gebruikt als indicator voor het aantal mensen dat in moeilijke financiële omstandigheden leeft.

In januari 2021 hadden 8.792 personen in Etterbeek recht op de verhoogde tegemoetkoming als titularis of als persoon ten laste, d.w.z. 18 % van de bevolking (tegenover 26,5 % op gewestelijk niveau). Terwijl de percentages rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming wat betreft jongeren en de bevolking op beroepsactieve leeftijd lager zijn dan die in het Gewest, lijkt dit niet het geval te zijn voor 65-plussers. Een derde van de mensen van deze leeftijd is immers RVT in de gemeente, een hoog percentage dat overeenstemt met dat van het Gewest. Bijgevolg lijkt de oudere bevolking van Etterbeek gemiddeld en verhoudingsgewijs kwetsbaarder dan de jongere inwoners van de gemeente ⁷⁻¹⁰.

7-10

Aantal en percentage rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging (RVT), naar leeftijdsklasse en geslacht, januari 2021

	Etterbeek						Brussels Hoofdstedelijk Gewest		
	Aantal rechthebbenden ⁽¹⁾			Percentage rechthebbenden ⁽¹⁾ in de bevolking			Percentage rechthebbenden ⁽¹⁾ in de bevolking		
Leeftijdsklasse	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Jonger dan 18 jaar	932	812	1.744	21,7	20,4	21,1	32,7	32,7	32,7
18 - 24 jaar	447	439	886	24,2	21,6	22,8	31,8	31,7	31,8
25 - 64 jaar	1.974	2.451	4.425	13,1	15,5	14,3	19,4	23,8	21,6
65 jaar en ouder	615	1.122	1.737	28,8	35,7	32,9	30,6	35,3	33,4
Totaal	3.968	4.824	8.792	17,0	19,3	18,2	24,8	28,2	26,5

Bronnen: BISA, KSZ (DWH AM&SB), Statbel (RR)

(1) Titularissen en personen ten laste.

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN

8.1. KERNINDICATOREN VOOR DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN

De gewone begroting van de gemeente betreft het geheel van ontvangsten en uitgaven die op een regelmatige en gebruikelijke wijze voorvallen. De ontvangsten en uitgaven betreffende investeringen hebben een onregelmatig karakter. Ze worden apart in beschouwing genomen, in de zogeheten buitengewone begroting.

Wanneer de periode van 2015-2020 in beschouwing wordt genomen, valt op dat Etterbeek een overschot had in de gewone dienst van 2016 tot 2019, toen haar ontvangsten groter waren dan haar uitgaven. In 2020 echter, ten gevolge van de COVID-19-crisis, namen de ontvangsten af terwijl de uitgaven toenamen. De gewone dienst vertoonde dat jaar bijgevolg een negatief saldo. Het gecumuleerd resultaat bleef echter positief.

De ontvangsten en de uitgaven van een gemeente hangen sterk af van haar aantal inwoners. Om gemeenten te kunnen vergelijken worden de ontvangsten en de uitgaven, alsook de schuld en de investeringen daarom uitgedrukt **per inwoner**.

In de rekeningen van 2015-2020 waren de gewone ontvangsten en uitgaven per inwoner, alsook de schuld per inwoner in Etterbeek gemiddeld in deze periode lager dan voor het geheel van de 19 Brusselse gemeenten. De gemiddelde investeringsuitgaven per inwoner van de gemeente overtroffen daarentegen die van de 19 gemeenten samen **8-1**.

8-1 Kernindicatoren van de gemeentelijke financiën, gemiddelde van de rekeningen 2015-2020		
	Etterbeek	19 Brusselse gemeenten
Gewone ontvangsten in euro per inwoner	1.747	1.922
Gewone uitgaven in euro per inwoner	1.674	1.886
Schuld in euro per inwoner	1.080	1.463
Investeringsuitgaven in euro per inwoner	377	292
Bronnen: GOB - BPB & Statbel (RR), berekeningen BISA		

8.2. STRUCTUUR VAN DE BELANGRIJKSTE GEWONE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

Het geheel van de **fondsen en dotaties**¹⁹ vormt de grootste bron van **ontvangsten** voor Etterbeek. Het aandeel van deze bron ligt net iets lager in vergelijking met de 19 gemeenten samen (36 % voor Etterbeek ten opzichte van 38 % voor het geheel van de 19 gemeenten, gemiddelde 2015-2020). De algemene dotatie aan de gemeenten is goed voor 17 % van de ontvangsten van Etterbeek, de andere fondsen en dotaties voor 19 % **8-2**. De hervorming van de algemene dotatie in het jaar 2017 leverde voor Etterbeek een zekere toename op van de algemene dotatie vanaf dat jaar. Herleid tot het aantal inwoners, ligt de algemene dotatie van Etterbeek in de periode 2015-2020 wat hoger dan van het geheel van de 19 gemeenten, terwijl de andere fondsen en dotaties in Etterbeek net een lager bedrag opleveren per inwoner.

De tweede grootste ontvangstensbron in Etterbeek zijn de opcentiemen op de **onroerende voorheffing**²⁰. Hun aandeel in de gewone ontvangsten is iets kleiner in vergelijking met de 19 gemeenten samen (27 % van de gewone ontvangsten in Etterbeek tegenover 29 % voor de 19 gemeenten, gemiddelde van de rekeningen van 2015-2020). Herleid tot het aantal inwoners toont de gemeente een opbrengst uit de onroerende voorheffing die lager is dan in het geheel van de Brusselse gemeenten, terwijl het percentage opcentiemen bij de onroerende voorheffing vergelijkbaar is met het gewestelijk gemiddelde.

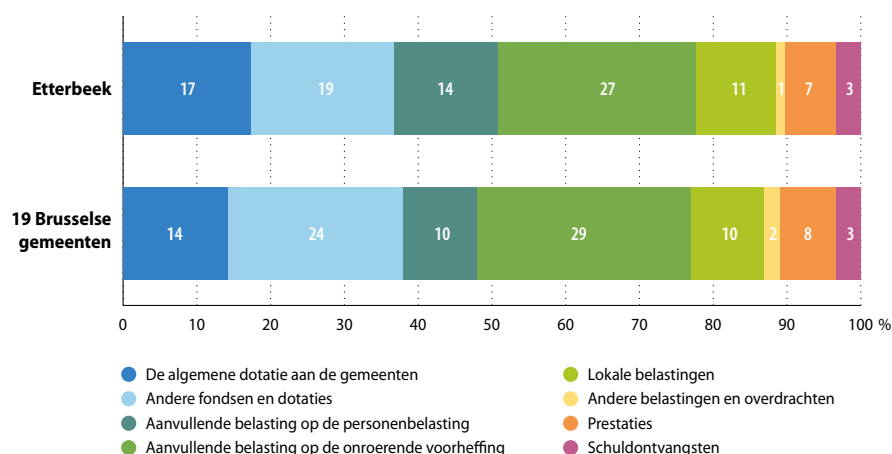
De opcentiemen bij de **personenbelasting**²¹ (14 %) en de ontvangsten van de gemeente-belasting (11 %) vormen eveneens belangrijke inkomensbronnen voor de gemeente. Hun aandeel is hoger dan voor het geheel van de 19 gemeenten. De opbrengst uit de personenbelasting per inwoner is relatief sterk in Etterbeek. Zowel het mediaan inkomen als het tarief van de personenbelasting liggen immers hoger in Etterbeek dan op regionaal niveau (zie hoofdstuk **7**, Inkomens).

¹⁹ Algemene dotatie aan de gemeenten (ADG): dotatie vanwege het Brussels Gewest om de algemene financiering te verzekeren. Andere fondsen en dotaties: voor specifieke doeleinden.

²⁰ Belasting op het bezit van onroerende goederen, zoals woningen en gronden.

²¹ Belasting op de inkomens van particulieren, zoals lonen en uitkeringen.

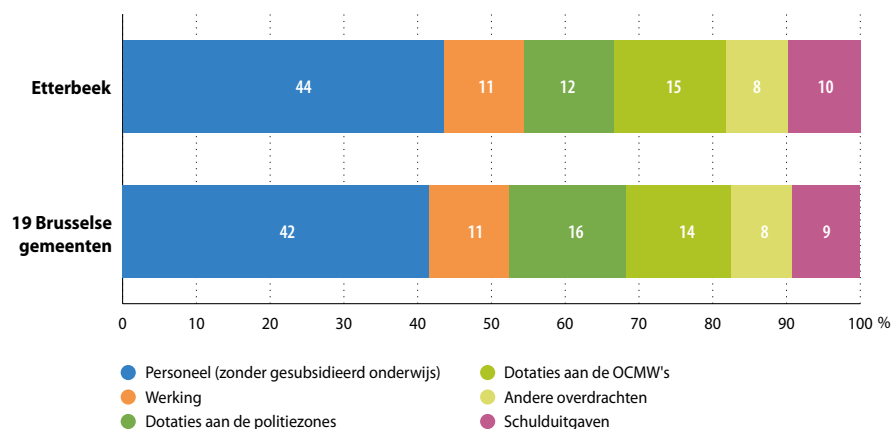
8-2 Verdeling van de gewone ontvangsten (zonder het gesubsidieerd onderwijs), gemiddelde van de rekeningen 2015-2020

Bron: GOB - BPB, berekeningen BISA

Noten: • De ontvangsten uit prestaties zijn degene die betrekking hebben op de levering van een goed of een dienst door de gemeente (bijvoorbeeld huurinkomsten voor een gebouw).
• De schuldontvangsten omvatten hoofdzakelijk de dividenden die de gemeenten krijgen van de intercommunales en daarnaast de kredietinteressen.

8-3 Verdeling van de gewone uitgaven (zonder het gesubsidieerd onderwijs), gemiddelde van de rekeningen 2015-2020

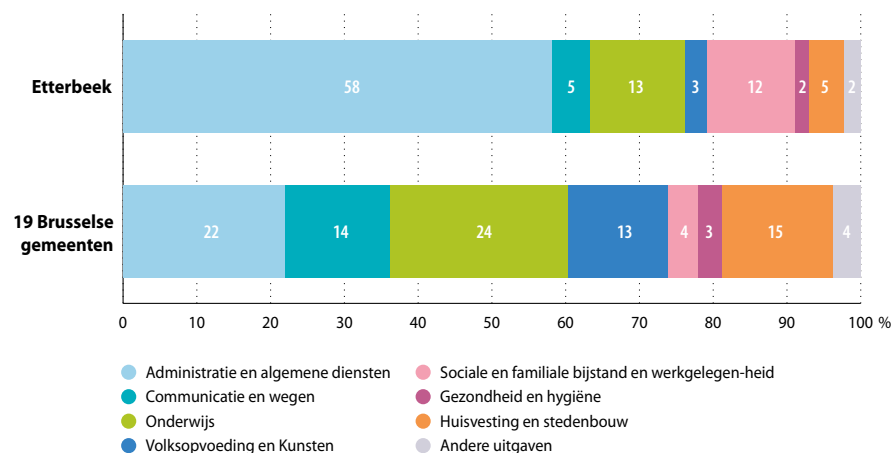
Bron: GOB - BPB, berekeningen BISA

Net als in de andere gemeenten, zijn de personeelskosten de belangrijkste **uitgaven** van de gemeente Etterbeek. Zo werd in de periode 2015-2020 gemiddeld 44 % van de gewone uitgaven besteed aan de personeelskosten van het gemeentebestuur, tegenover 42 % voor de 19 gemeenten (8-3). De dotatie aan het OCMW en de schuld uitgaven zijn relatief net iets hoger in Etterbeek dan in de 19 gemeenten samen, in tegenstelling tot de dotatie aan de politiezone.

8.3. INVESTERINGEN

De **investeringsuitgaven** schommelen sterk van jaar tot jaar. Men kan echter vaststellen dat het domein administratie en algemene diensten in de periode 2015-2020 een zeer groot deel van de investeringen van de gemeente Etterbeek vertegenwoordigde (58 % van de investeringsuitgaven, tegenover 22 % voor de 19 gemeenten). Ook onderwijs (13 %) en sociale en familiale bijstand en werkgelegenheid (12 %) waren goed voor een groot deel van de investeringsuitgaven in deze periode (8-4).

8-4 Verdeling van de investeringsuitgaven per functie, gemiddelde van de rekeningen 2015-2020

Bron: GOB - BPB, berekeningen BISA

9. HUISVESTING

Op 1 januari 2021 zijn er 7.876 gebouwen (6.786 residentieel en 1.090 niet-residentieel) en 26.553 woningen in Etterbeek, waaronder 1.405 sociale woningen.

Op het moment van schrijven beschikken we niet over recente gegevens over de huurprijzen op gemeentelijk niveau. De laatst beschikbare gegevens over de huurprijzen op gemeentelijk niveau dateren van 2018. Toen bedroeg de gemiddelde huurprijs 769 euro in Etterbeek, tegenover 739 euro op gewestelijk niveau²². In het algemeen drukken de kosten van huur en nutsvoorzieningen (energie en water) zwaar op het budget van veel Brusselse huishoudens. Ze zijn een van de belangrijkste oorzaken van de overmatige schuldenlast van de huishoudens²³.

9.1. KENMERKEN VAN WOONGEBOUWEN

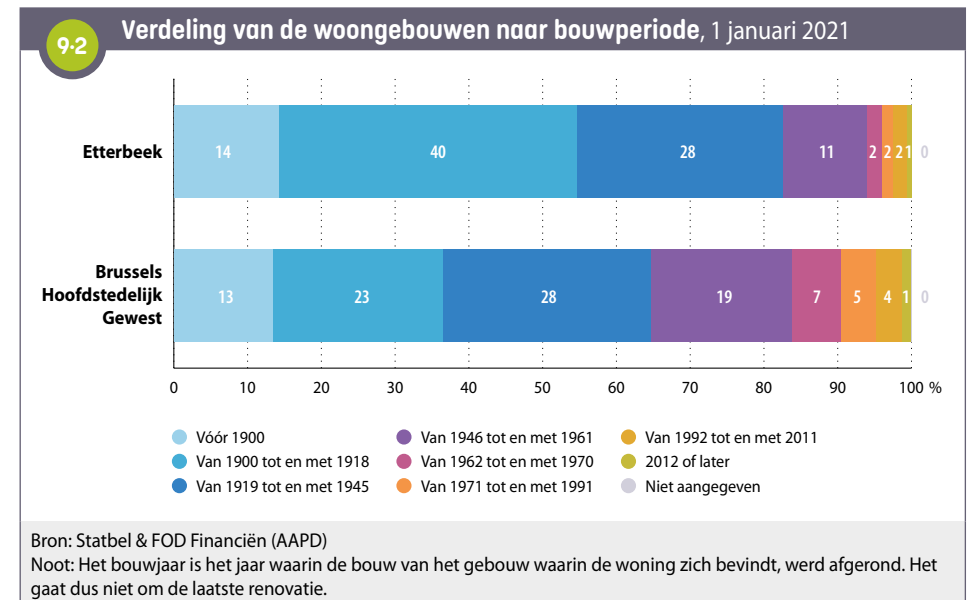
Het woongebouwbestand van de gemeente bestaat bijna volledig uit huizen in gesloten bebouwing en appartementsgebouwen. Van de 6.786 woongebouwen in Etterbeek bestaat 67 % uit huizen in gesloten bebouwing en 31 % uit appartementsgebouwen (tegenover respectievelijk 64 % en 23 % in het Brussels Gewest). Appartementsgebouwen zijn dus veel sterker vertegenwoordigd in de gemeente. Anderzijds telt de gemeente heel weinig halfopen en open bebouwing (2,1 % tegenover 13 % in het Gewest) ^{9.1}.

9.1 Verdeling van de woongebouwen naar type (kadastraal karakter), 2021				
	Huizen in gesloten bebouwing	Huizen in halfopen bebouwing	Huizen in open bebouwing	Appartementsgebouwen
Etterbeek	67 %	2 %	0,1 %	31 %
Brussels Gewest	64 %	9 %	4 %	23 %

Bron: Statbel & FOD Financiën (AAPD)

Het grootste deel van de gemeente (het noordelijke en centrale deel) ligt binnen de **eerste kroon**, wat betekent dat er veel oudere gebouwen staan. De gebouwen in het oostelijke

deel van de gemeente (**tweede kroon**) zijn gemiddeld recenter. Als we naar Etterbeek als geheel kijken, zien we dat oude tot zeer oude woongebouwen – gebouwd vóór 1919 – in de meerderheid zijn en 54 % van het woningbestand uitmaken (tegenover 36 % op gewestelijk niveau). Een aanzienlijk deel (28 % van het woningbestand) werd gebouwd tussen het einde van de Eerste en Tweede Wereldoorlog (tussen 1919 en 1945) ^{9.2}.

Op basis van de Census 2011 is de verdeling van woningen volgens grootte (op basis van het aantal kamers) relatief vergelijkbaar in Etterbeek en op gewestelijk niveau. Kleine en zeer grote woningen zijn echter zeer licht oververtegenwoordigd in Etterbeek: 22 % van de woningen heeft 1 tot 3 kamers (tegenover 20 % voor het Gewest) en 9 % heeft 9 kamers of meer (tegenover 7 % voor het Gewest) (zie Zoom op de gemeenten, editie 2016).

Nog steeds op basis van de gegevens van Census 2011 blijkt dat meer dan twee derde (67 %) van de woningen in Etterbeek door hun eigenaar wordt bewoond, een groter percentage

²² BGHM, Observatiecentrum van de huurprijzen, enquête 2018 <https://slrb-bghm.brussels/sites/default/files/media/publication/documents/slrb-obsloyer-enquete2018-nl-web.pdf>

²³ Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2020).

dan op gewestelijk niveau (61 %) **9-3**. Dit kan verband houden met de aard van de bevolking van Etterbeek, die bestaat uit veel - vaak alleenstaande - jongvolwassenen die voor een beperkte periode van hun leven in de gemeente wonen.

9.2. SOCIALE WONINGEN EN ANDERE WONINGEN VAN SOCIALE AARD

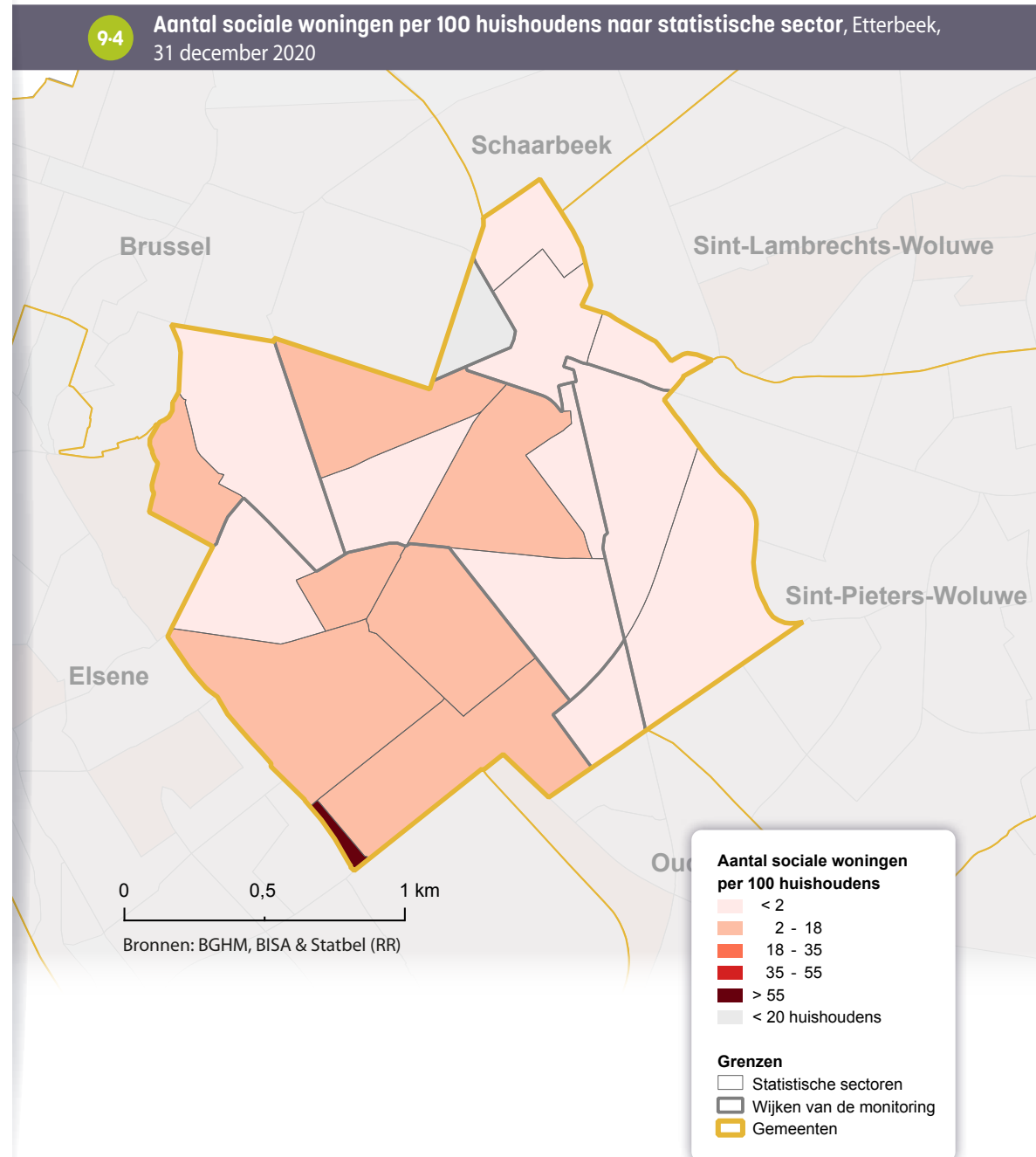
Op 31 december 2020 telde Etterbeek 1.405 sociale woningen, 47 minder dan in december 2010. In verhouding tot het aantal huishoudens zijn er minder sociale woningen in Etterbeek (5 per 100 gezinnen) dan op gewestelijk niveau (7 per 100 gezinnen) **9-3**.

In 2022 stonden er in Etterbeek 1.242 gezinnen 1.261 als de aanvragen voor woningen voor bescheiden en middeninkomens worden meegeteld), of 5 % van de gezinnen in de gemeente, op de wachtlijst voor sociale huisvesting in het Brussels Gewest²⁴.

9-3 Aantal en aandeel sociale woningen, 31 december 2020		
	Etterbeek	Brussels Gewest
Aantal sociale woningen	1.405	40.089
Aantal sociale woningen per 100 private huishoudens	5,3	7,2
Bronnen: BGHM en Statbel, berekeningen BISA		

De sociale woningen zijn redelijk gelijkmatig verdeeld over de gemeente. Alleen de kleine sector Nieuwelaan-Zuid bestaat volledig uit sociale woningen (160 stuks). In andere sectoren waar sociale huisvesting aanwezig is (voornamelijk in het westen en het centrum van de gemeente), is deze over het algemeen goed voor 10 % tot 15 % van de woningen in de sector **9-4**.

24 Bronnen: BGHM en Statbel, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel. Aantal gezinnen op de wachtlijst op 8/6/2022, vóór het schrappen van de lijst.

Naast de sociale woningen zijn er nog andere ‘**woningen van sociale aard**’. Deze huisvestingscategorie omvat sociale woningen, maar ook andere “woningen, geproduceerd of beheerd in het kader van een gewestelijk overheidsbeleid, of het nu gaat om de vaststelling van de huurprijs of de voorwaarden voor de aankoop en/of wederverkoop van de onroerende goederen”²⁵. Binnen deze brede categorie verschillen echter de criteria voor de toegang en het al dan niet permanente sociale karakter van deze woningen.

Wat het **huurbestand** betreft, zijn er naast de sociale woningen die worden verhuurd door de Openbare vastgoedmaatschappijen (OVM's), ook een aantal andere **openbare woningen** met potentieel sociaal karakter (woningen van de gemeente, het OCMW, het Woningfonds en, zeldzamer, de gewestelijke Regie der Gebouwen). Net als bij sociale huisvesting is de duur van de sociale aard permanent. In Etterbeek zijn er 287 dergelijke woningen²⁶. Er moet echter worden opgemerkt dat, over het algemeen in het Brussels Gewest, een deel van deze woningen verhuurd wordt tegen prijzen die dicht aanleunen bij die van de particuliere markt (en dus voorbehouden zijn aan de middenklasse).

Daarnaast wordt een aantal woningen in privébezit beheerd door **sociale verhuurkantoren** (SVK's), met huurprijzen onder de marktprijs voor huishoudens met een laag inkomen. Het bedrag dat de huurder betaalt, hangt af van de huur die is overeengekomen met de eigenaar van de woning. Bovendien is de sociale aard van deze woningen, in tegenstelling tot de openbare woningen, niet permanent. Hij hangt af van de privé-eigenaar. De minimale duur van een contract met een SVK is 3 jaar. In Etterbeek worden op 30/09/2019 202 woningen verhuurd via een SVK.

Tot slot zijn er ook een aantal voorzieningen die de **aankoop** van een woning betaalbaarder moeten maken. Sommige overheidsprogramma's zijn gericht op de bouw van woningen en hun verkoop onder de marktprijs²⁷, terwijl andere de toegang tot krediet vergemakkelijken, zodat mensen op de particuliere markt kunnen kopen²⁸. In totaal zijn er 92 koopwoningen van sociale aard in Etterbeek²⁹ **9-5**.

9-5

Aantal woningen van sociale aard (exclusief sociale woningbouw), huurwoningen en koopwoningen, 2019 en 2020

	Huurwoningen		Koopwoningen
	Openbare huisvesting (met uitzondering van sociale huisvesting)	Particuliere huisvesting (SVK)	
Etterbeek	287	202	92
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7.526	6.962	11.079
Bronnen: Woningfonds, Citydev, urban.brussels/DSV, CLTB, Brussel Huisvesting, Gewestelijke Grondregie			

²⁵ Perspective.brussels (2021).

²⁶ 259 gemeentelijke woningen (gemeente en OCMW, exclusief leegstaande woningen) op 31 december 2019 en 28 woningen van het Woningfonds op 1 januari 2019.

²⁷ Het betreft bijvoorbeeld woningen verkocht door het Woningfonds of Citydev of in het kader van wijkcontracten.

²⁸ Hier gaat het bijvoorbeeld om door het Woningfonds verstrekte leningen.

²⁹ Dit betreft: door het Woningfonds verkochte woningen op 31/12/2020, woningen uit Duurzame Wijkcontracten op 31/12/2020, door Citydev verkochte woningen sinds 2010 en op 31/12/2019 actieve leningen van het Woningfonds.

9.3. VASTGOEDPRIJZEN

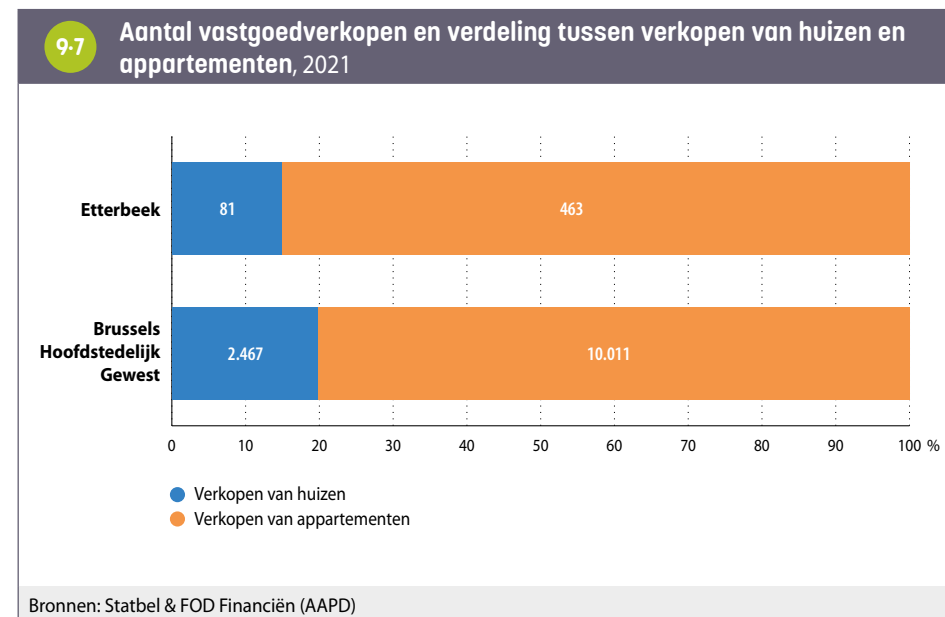
In het algemeen liggen de vastgoedprijzen in Etterbeek hoger dan in het Brussels Gewest. In 2021 bedroeg de mediane verkoopprijs voor appartementen en huizen in gesloten en halfopen bebouwing respectievelijk 276.500 en 646.000 euro in de gemeente, tegenover 240.000 en 455.000 euro voor het Gewest ⁹⁻⁶.

Tussen 2011 en 2021 steeg de voor inflatie gecorrigeerde mediane verkoopprijs van appartementen en huizen aanzienlijk in Etterbeek, en dit nog in veel grotere mate dan elders in het Gewest. De voor inflatie gecorrigeerde mediane verkoopprijs van appartementen en huizen steeg met respectievelijk +35 % en +36 % in de gemeente, tegenover +18 % en +22 % in het Gewest. Na Elsene (voor huizen) en Sint-Gillis (voor appartementen) zijn de prijzen in Etterbeek het meest gestegen in het Brussels Gewest.

9-6 Woningprijzen (in euro 2021) en aantal transacties, 2011 en 2021				
	Etterbeek		Brussels Gewest	
	2011	2021	2011	2021
Huizen in gesloten en halfopen bebouwing				
Mediane prijs	476.000 €	646.000 €	385.000 €	455.000 €
Aantal transacties	66	81	2.115	2.317
Appartementen				
Mediane prijs	204.000 €	276.500 €	196.000 €	240.000 €
Aantal transacties	383	463	8.276	10.011
Totaal aantal transacties per 100 huishoudens⁽¹⁾	1,85	2,05	1,98	2,23

Bronnen: Statbel (RR) & FOD Financiën (AAPD), berekeningen BISA
 (1) Deze indicator heeft ook betrekking op de verkoop van huizen in open bebouwing.

In Etterbeek betrof 85 % van de vastgoedverkoop een appartement en 15 % een huis, tegenover respectievelijk 80 % en 20 % in het Brussels Gewest ⁹⁻⁷.

10. MOBILITEIT EN MILIEU

10.1. MOBILITEIT

Autobezit van de huishoudens

In Etterbeek is er 0,5 auto per huishouden. Dit is een iets lagere motoriseringsgraad dan in het Gewest (0,6). De motoriseringsgraad is het hoogst in Sint-Pieters-Woluwe (0,95 auto per huishouden) en het laagst in Sint-Joost-ten-Node (0,39). Over het algemeen hangt de mate van motorisering van de huishoudens af van een aantal factoren, waaronder het inkomen van het huishouden, de samenstelling en de leeftijd van de leden (bijvoorbeeld de aanwezigheid van kinderen in het huishouden), de lokale dichtheid van diensten (winkels enz.) en het bestaan van alternatieven voor particuliere gemotoriseerde mobiliteit³⁰.

In Etterbeek heeft 60 % van de huishoudens geen auto, wat meer is dan in het Gewest (52 %). 33 % van de huishoudens heeft één auto (tegenover 38 % in het Brussels Gewest) en 7 % heeft er ten minste twee (tegenover 10 % in het Gewest)

10-1.

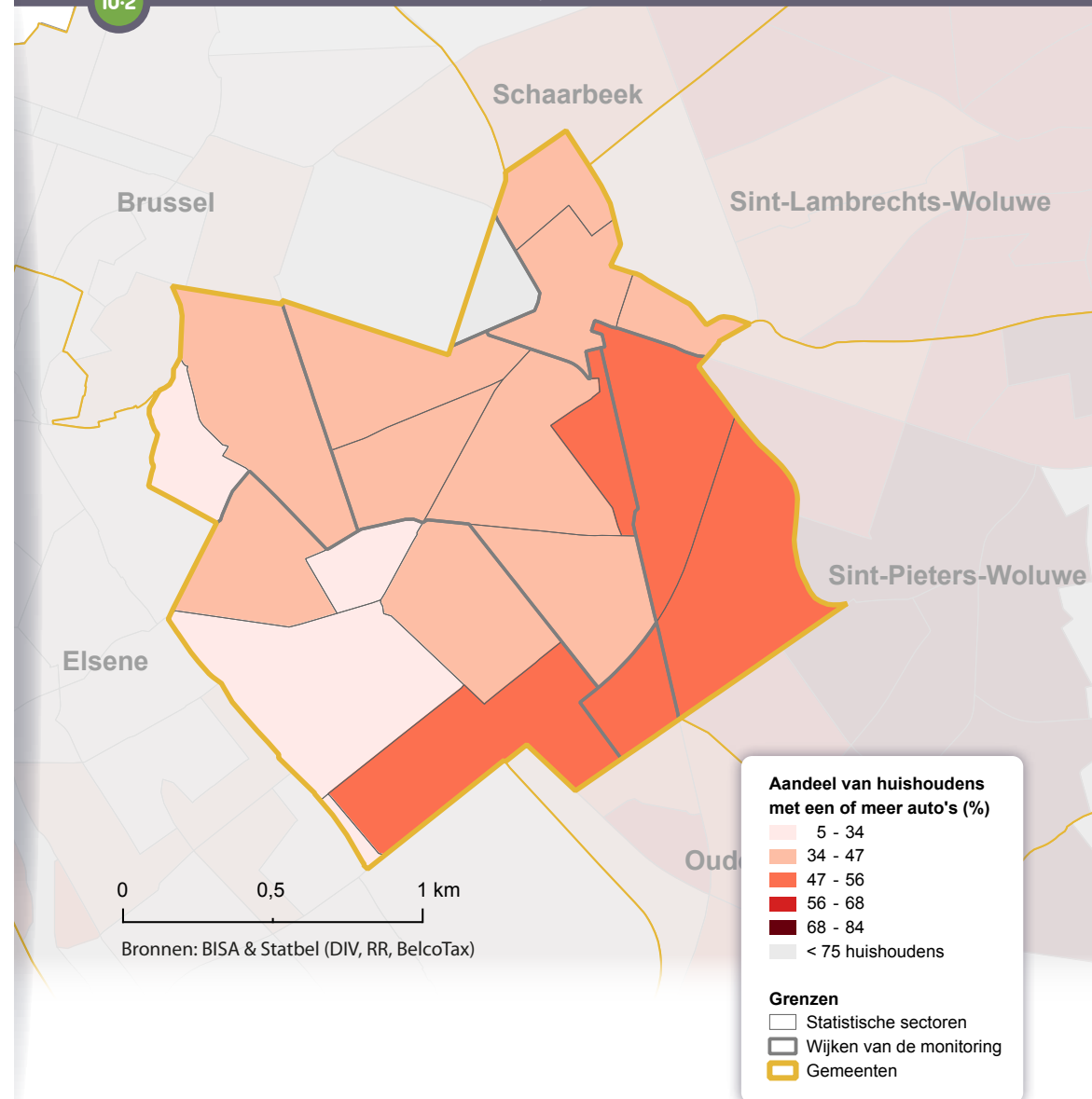
10-1 Autobezit van de huishoudens, 2019				
			Etterbeek	Brussels Gewest
Aandeel van huishoudens met:	0 auto's	%	59,8	52,3
	1 auto	%	32,8	37,7
	2 auto's of meer	%	7,4	10,0
Auto's per huishouden		graad	0,5	0,6
Aandeel huishoudens met een bedrijfswagen		%	8,7	7,7
Bronnen: Statbel, berekeningen BISA				

Het aandeel van de gemotoriseerde huishoudens schommelt ook binnen de gemeente 10-2. De motoriseringsgraad is het laagst in de [sectoren](#) Sint-Antonius, De Jacht en Maalbeek. In het oosten en het zuiden van de gemeente is het aandeel groter (50 %).

30 BISA (2019).

10-2

Aandeel huishoudens met een auto per statistische sector, Etterbeek, 2019

Het aandeel huishoudens met een bedrijfswagen is in Etterbeek iets groter dan in het Gewest (9 % tegenover 8 %) ¹⁰⁻¹. Sint-Pieters-Woluwe heeft het grootste aandeel huishoudens met een bedrijfswagen (16 %). Het is het kleinst in Sint-Joost-ten-Node (2,6 %).

Dit houdt voornamelijk verband met de iets hogere [werkgelegenheidsgraad](#) en de kenmerken van de banen van de inwoners van Etterbeek. In België neemt de waarschijnlijkheid om over een bedrijfswagen te beschikken toe met het salarisniveau van de werknemer; 64 % van de bestbetaalde werknemers (bovenste deciel³¹) heeft een bedrijfswagen, wat veel minder het geval is voor de minder betaalde werknemers (May *et al.*, 2019).

Deelauto's

De eerste deelauto's van Cambio werden in 2003 in gebruik genomen. In het algemeen is het aanbod van Cambio (gemeten door het aantal standplaatsen) tot 2017 aanzienlijk gestegen en sindsdien relatief stabiel gebleven (Parking.Brussels 2020). Het aanbod is ongelijk verdeeld over het Gewest en is geconcentreerd in het centrum en in de gemeenten van de [eerste kroon](#), vooral in het oosten.

Etterbeek is de op één na best voorziene gemeente in Brussel op het gebied van Cambio-auto's, vlak na Elsene. In 2021 telde Elsene 44 standplaatsen, een per 1098 inwoners, tegenover een per 1.886 inwoners voor het Gewest in zijn geheel. Anderlecht, de minst voorziene gemeente, telt slechts 1 standplaats voor 7.172 inwoners ¹⁰⁻³.

In de loop van 2021 werd elke deelauto gemiddeld 466 keer gereserveerd in Etterbeek, tegenover gemiddeld 439 keer in het Gewest.

10-3 Vraag en aanbod van Cambio-deelauto's, 2021					
		Etterbeek	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Elsene (min. in termen van inwoners/standpl.)	Anderlecht (max. in termen van inwoners/standpl.)
Aanbod / Standplaatsen	Standplaatsen	44	647	80	17
	Inwoners per standplaats	1.098	1.886	1.094	7.172
Vraag / Reserveringen	Reserveringen	20.486	284.252	27.350	7.502
	Reserveringen per standplaats	466	439	342	441
Bron: parking.brussels					

31 De 10 % bestbetaalde loontrekkenden.

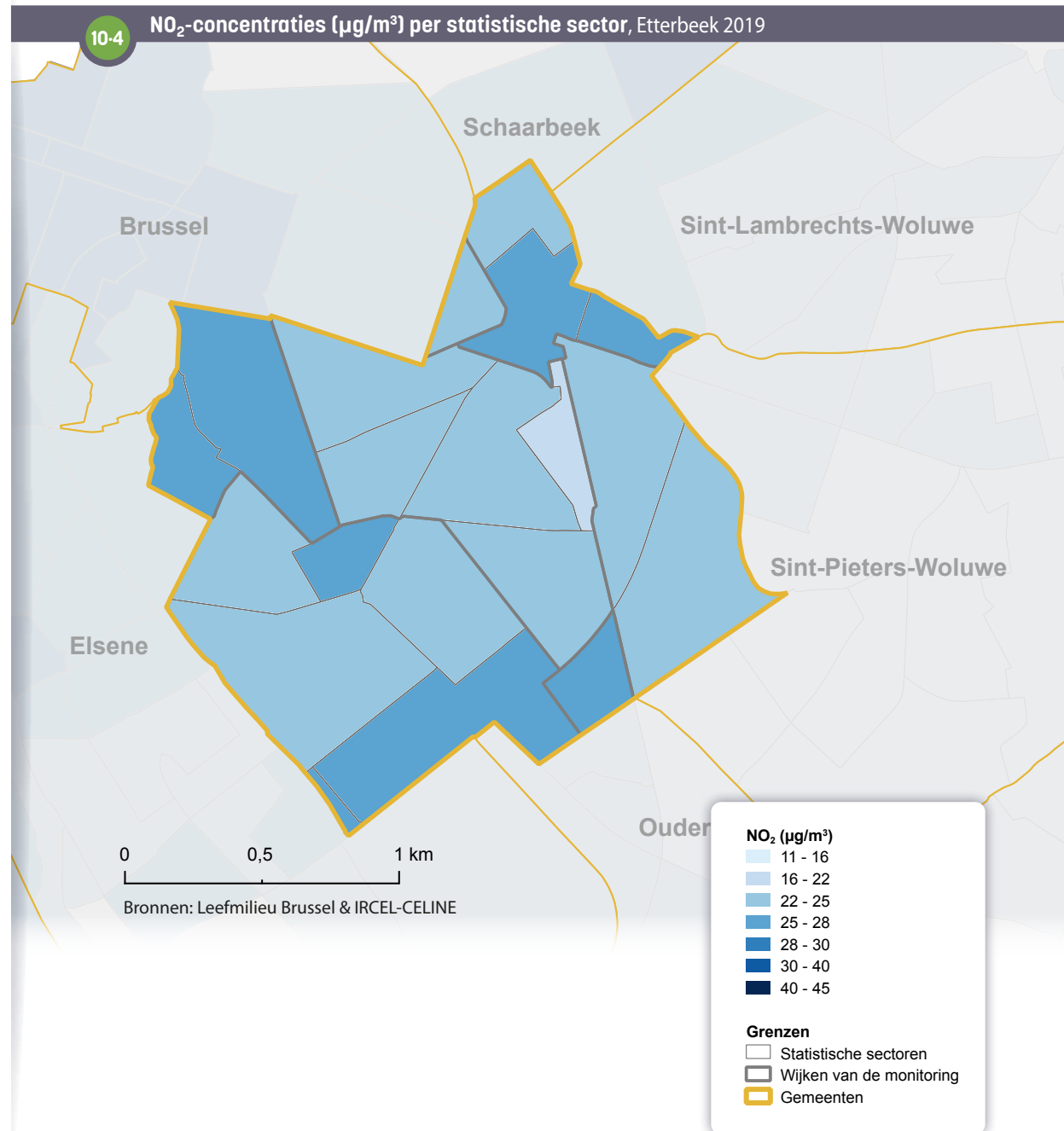
10.2. MILIEU

Luchtverontreiniging

Stikstofdioxide (NO_2) is een gas dat schadelijk is voor de menselijke gezondheid. In het Brussels Gewest is naar schatting ongeveer 4,71 % van de sterfte toe te schrijven aan NO_2 -vervuiling, d.w.z. bijna 400 overlijdens per jaar (Andrieu *et al.*, 2020). De belangrijkste bronnen van de verontreiniging van de buitenlucht (alle verontreinigende stoffen samen) zijn wegverkeer, verwarming van gebouwen, energieproductie en afvalverbranding. Specifiek voor NO_2 wordt geschat dat 44 % van de concentraties in het Brussels Gewest verband houdt met het wegverkeer en dat 45 % te wijten is aan een bijdrage van buiten het Gewest (Leefmilieu Brussel, 2022).

In het Brussels Gewest liggen in 2021 de [gemiddelde jaarlijkse \$\text{NO}_2\$ -concentraties](#) die in de verschillende meetstations voor de luchtkwaliteit werden geregistreerd, onder de richtwaarden van de EU ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$), maar systematisch boven de drempel die sinds 2021 door de WGO wordt aanbevolen ($10 \mu\text{g}/\text{m}^3$) (Leefmilieu Brussel 2022).

De NO_2 -concentraties zijn ongelijk verdeeld in het Brussels Gewest. Sommige sectoren zijn tot vier keer meer vervuild dan andere (Andrieu *et al.*, 2020). In Etterbeek daarentegen zijn er relatief weinig verschillen tussen de statistische sectoren. Alle sectoren vertonen eerder 'gemiddelde' concentratieniveaus, niet hoger dan $28 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Het laagste niveau werd waargenomen in de sector Sint-Michielswarande [10-4](#).

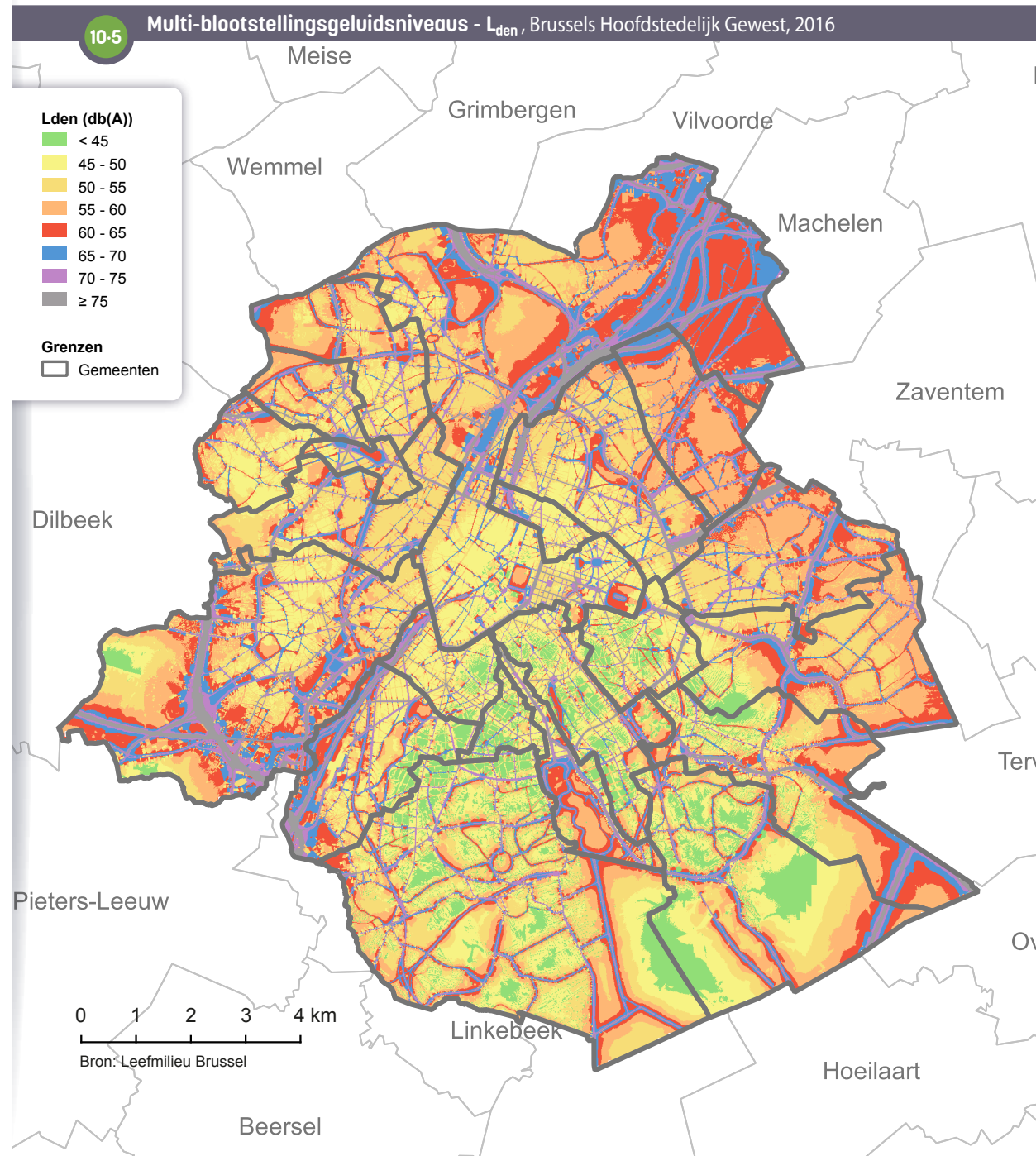
Geluidshinder

Geluidshinder heeft diverse effecten: er zijn auditieve effecten (gehoorverlies, oorsuizen enz.) en niet-auditieve effecten (slaapstoornissen, hart- en vaatziekten, laag geboortegewicht en vroeggeboorte, cognitieve stoornissen bij kinderen, impact op de mentale gezondheid enz.). Men schat dat *“het omgevingslawaai van het wegvervoer alleen al in het Brussels Gewest verantwoordelijk is voor het verlies van meer dan 10.103 gezonde levensjaren per jaar”* (Andrieu et al., 2020).

In het Brussels Gewest wordt ongeveer 70 % van de bevolking blootgesteld aan geluidsniveaus van het wegverkeer die de richtwaarden van de WGO (53 decibel - dB) overschrijden (idem).

De kaart van de geluidsniveaus **10-5** is samengesteld rekening houdend met de geschatte combinatie van het geluid van verschillende transportmodi (weg, lucht en spoor). Het betreft de gemiddelde toestand op 24 uur. Deze kaart houdt geen rekening met lawaai dat kan gelinkt worden aan bijvoorbeeld de bevolkingsdichtheid, buurtlawaai of de aanwezigheid van cafés/bars.

De weg- en spoorinfrastructuren verklaren de verdeling van de geschatte geluidshinder in de gemeente. De gebieden die het meest getroffen zijn, worden doorkruist door grote wegen: de boulevards van de Grote ring (de Generaal Jacqueslaan, de Louis Schmidlaan en de Sint-Michielslaan), de Tervurenlaan en de op- en afritten van de Jubelparktunnel. De andere gebieden met hoge geluidsniveaus zijn de gebieden die grenzen aan de spoorlijnen, aan de kant van de Nieuwelaan (lijn naar Ottignies/Namen) en de Majoor Pétilonstraat en Commandant Lothairelaan (lijn 26 van Schaarbeek naar Hal, bovengronds deel van metrolijn 5).

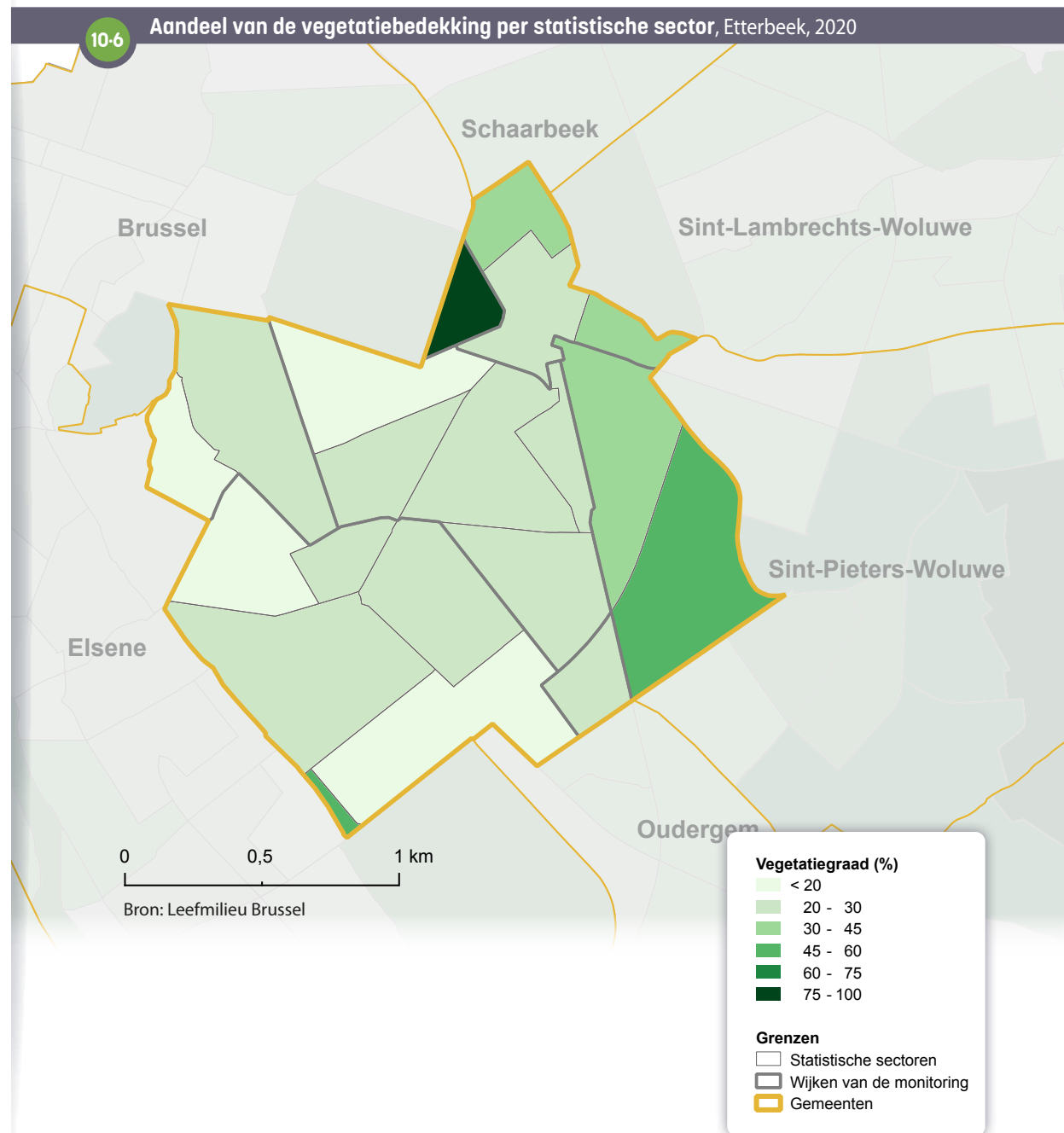

Groene ruimten

Naast hun rol in het behoud van fauna en flora zijn groene ruimten ook elementen die de levenskwaliteit en de gezondheid ten goede komen. De aanwezigheid van groene ruimten wordt in verband gebracht met een beter humeur, een beter concentratievermogen en minder stress. Minder rechtstreeks helpt de aanwezigheid van groene ruimten ook om lichaamsbeweging aan te moedigen, de luchtkwaliteit te verbeteren, de blootstelling aan lawaai en hitte te verminderen en daardoor het risico op het ontwikkelen van bepaalde ziekten te verkleinen (Andrieu *et al.*, 2020). Naast deze effecten op de gezondheid zijn groene ruimten ook ontmoetingsplaatsen die de sociale cohesie kunnen verbeteren.

Etterbeek blijkt een minder groene gemeente te zijn in vergelijking met het de situatie in het Brussels Gewest in zijn geheel (die een deel van het Zoniënwoud omvat): 28 % van het gemeentelijk grondgebied is bedekt met begroeiing (tegenover 52 % in het Gewest) en 17 % met bomen (tegenover 33 % in het Gewest) ¹⁰⁻⁷. Etterbeek is een van de 3 gemeenten in het Gewest met het laagste percentage begroeiing.

Er is weinig vegetatie in de meeste sectoren van de gemeente in het westen en het centrum van het grondgebied. In het oosten, op de grens met Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe, en in het zuidoosten van de gemeente (op de grens met Schaarbeek), zien we meer vegetatie, met name met dank aan het Jubelpark ¹⁰⁻⁶.

In Etterbeek bestaat slechts 4 % van het grondgebied uit voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten, tegenover 19 % in het Gewest. Toch kampt slechts 12 % van het grondgebied met een tekort aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten, tegenover 27 % in het Gewest. Dit kan worden verklaard door de kleine oppervlakte van de gemeente: het grootste deel van het gebied ligt relatief dicht bij het Jubelpark (dat zich uitstrekt over Etterbeek en de Stad Brussel) en het Leopoldpark (in de Stad Brussel, op de grens met Etterbeek). 10-7.

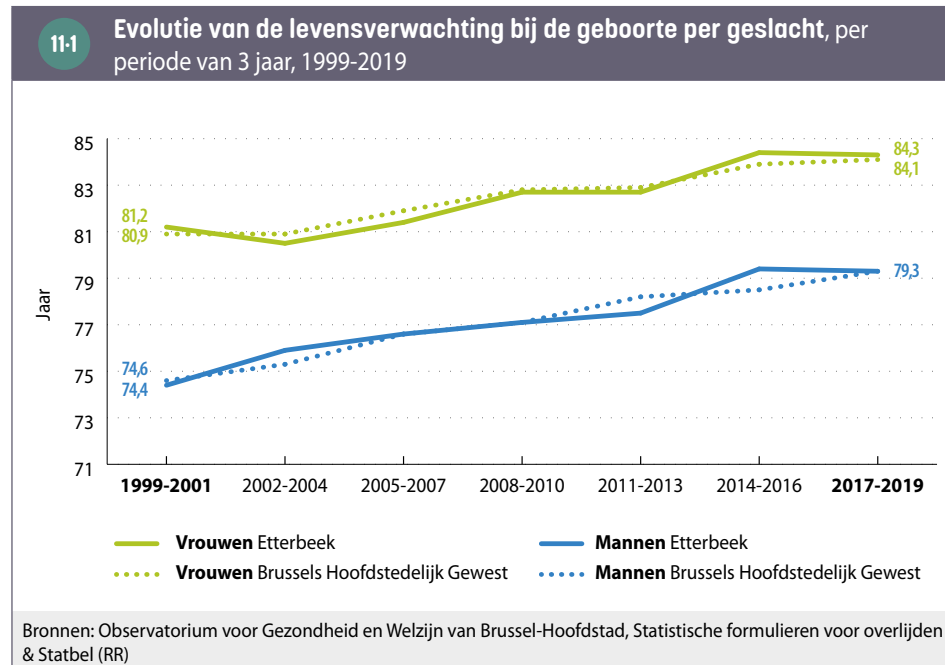
10-7 Kenmerken van de groene ruimten			
	Referentie- jaar	Etterbeek	Brussels Gewest
Oppervlakte van de vegetatiebedekking (km²)	2020	0,9	85,0
Oppervlakte van de boombedekking (km²)		0,5	53,6
Aandeel van het grondgebied met vegetatiebedekking (%)		28	52
Aandeel van het grondgebied met boombedekking (%)		17	33
Oppervlakte van voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (km²)	2021	0,1	30,2
Oppervlakte van het grondgebied waar er een gebrek is aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (km²)		0,4	43,7
Aandeel van het grondgebied met voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (%)		4	19
Aandeel van het grondgebied waar er een gebrek is aan voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten (%)		12	27
Dichtheid van voor het publiek toegankelijke groene en recreatieve ruimten per inwoner (m²/inw)		3	25
Bronnen: Leefmilieu Brussel, Statbel; berekeningen Leefmilieu Brussel & BISA			

11. GEZONDHEID

11.1. LEVENSV ERWACHTING EN MORTALITEIT

Levensverwachting

De **levensverwachting** bij de geboorte in Etterbeek is voor zowel mannen als vrouwen (vrijwel) identiek aan het gewestelijke gemiddelde in de periode 2017-2019. De levensverwachting bij de geboorte, in deze periode, bedraagt 84,3 jaar voor vrouwen en 79,3 jaar voor mannen in Etterbeek, tegenover respectievelijk 84,1 jaar en 79,3 jaar in het Gewest **11-1**. Tussen 1999 en 2019 steeg de levensverwachting bij de geboorte sneller voor mannen dan voor vrouwen, zowel in Etterbeek als in het Brussels Gewest.

De levensverwachting van de inwoners van een gemeente hangt meestal sterk samen met hun socio-economische situatie. Armoede of welstand en gezondheid zijn nauw met elkaar verbonden, waarbij levensomstandigheden (huisvesting, werksituatie, toegang tot gezonde voeding, armoedestress ...) en de toegang tot gezondheidszorgen een grote impact hebben³². De bewoners van Etterbeek hebben gemiddeld een wat hoger socio-economisch profiel dan het gewestelijke gemiddelde, maar dit geldt niet voor de oudere inwoners die daar wat onder zitten. Dit gemengde profiel zorgt er dan ook voor dat de levensverwachting in Etterbeek uiteindelijk even hoog is dan in het Gewest.

Vroegtijdig overlijden (voor 75 jaar)

In Etterbeek bedraagt het vroegtijdig sterftecijfer (voor 75 jaar), gestandaardiseerd voor leeftijd 482 per 100.000 mannen en 267 per 100.000 vrouwen voor de periode 2010-2019 **11-2**. Ook deze cijfers zijn zeer vergelijkbaar met die van het Brussels Gewest (488 per 100.000 mannen en 272 per 100.000 vrouwen).

Het gestandaardiseerd vroegtijdig sterftecijfer is aanzienlijk gedaald in vergelijking met het voorgaande decennium, zowel voor mannen als voor vrouwen. In de periode tussen 2000 en 2009, bedroeg het gestandaardiseerd vroegtijdig sterftecijfer in Etterbeek 618 op 100.000 mannen en 341 op 100.000 vrouwen in die periode, wat mede de gestegen levensverwachting verklaart.

Tabel **11-2** geeft een overzicht van de belangrijkste oorzaken van vroegtijdige sterfte. In Etterbeek zijn de drie belangrijkste oorzaken voor mannen, kanker aan het ademhalingsstelsel (strottenhoofd, luchtpijp, longen of bronchiën), **ischemische hartziekten** en zelfmoord. Voor vrouwen is dit borstkanker, kanker aan het ademhalingsstelsel en chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen. De belangrijkste doodsoorzaken zouden anders zijn indien men personen van 75 jaar of ouder ook in beschouwing neemt. Longontstekingen, dementie en Alzheimer zijn bijvoorbeeld belangrijke doodsoorzaken bij de oudere inwoners van 75 jaar of ouder van het Brussels Gewest.

32 Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2019)

11.2

Vroegtijdige sterftcijfers (<75 jaar) voor de belangrijkste vroegtijdige doodsoorzaken, per geslacht, 2010-2019

	MANNEN			VROUWEN		
	Aantal sterfgevallen Etterbeek	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Etterbeek (/100.000)	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Brussel Gewest (/100.000)	Aantal sterfgevallen Etterbeek	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Etterbeek (/100.000)	Gestandaardiseerd (1) sterftcijfer Brussel Gewest (/100.000)
Alle doodsoorzaken	629	481,7	487,8	412	267,2	272,2
Kanker aan strottenhoofd, luchtpijp, longen en bronchiën	69	55,8	55,8	35	24,1	25,3
Ischemische hartziekten	49	42,0	43,0	17	12,3	13,0
Zelfmoord (2)	44	24,3	16,3	19	9,4	7,6
Chronische aandoeningen van de onderste luchtwegen (inclusief bronchitis, astma, emfyseem)	33	29,9	23,5	21	13,8	14,0
Cerebrovasculaire aandoeningen	28	23,0	20,9	17	12,2	11,4
Borstkanker	-	-	0,3	43	26,3	24,1
Chronische leveraandoeningen	23	16,8	16,8	10	6,5	7,6
Pancreaskanker	14	11,6	11,4	12	8,3	7,6
Kanker aan lymfatisch weefsel	16	11,5	12,4	<10	-	6,9
Kanker aan lever en galwegen	15	12,5	9,3	<10	-	3,4
Kanker aan lippen, mondholte, keelholte	14	11,5	8,1	<10	-	2,3
Longontsteking	14	11,7	8,8	<10	-	4,3

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor overlijden & Statbel (RR)

(1) Directe standaardisatie waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd.

(2) Het aantal sterfgevallen door zelfmoord kan onderschat worden: een aantal zelfdodingen wordt geregistreerd als gebeurtenis waarvan niet duidelijk is of deze al dan niet opzettelijk is.

• Gerangschikt op basis van het totaal (mannen en vrouwen) aantal sterfgevallen per doodsoorzaak.

• Enkel de doodsoorzaken die minstens 10 overlijdens tellen voor een van beide geslachten, zijn opgenomen in deze tabel. Indien er minder dan 10 gevallen zijn, worden de gestandaardiseerde sterftcijfers niet weergegeven.

Verschillen tussen gemeenten in levensverwachting en vroegtijdige sterfte zijn gelinkt aan de socio-economische situatie van de inwoners. Sociale ongelijkheden in gezondheid komen voor op alle leeftijden en worden vastgesteld voor de meeste gezondheidsproblemen³³. In veel gemeenten valt er een duidelijk patroon te ontwaren waarbij bepaalde doodsoorzaken meer of minder overlijdens veroorzaken in vergelijking met het gewestelijke gemiddelde. In Etterbeek zien we minder uitgesproken verschillen: heel veel doodsoorzaken schommelen rond het gewestelijke gemiddelde.

33 Voor meer informatie over sociale ongelijkheden in gezondheid in Brussel, zie: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2019)

Mortinataliteit en infantiele sterfte

De **mortinataliteit** en de **infantiele sterfte** in Etterbeek is, in de vijfjarige periode van 2015 tot 2019, heel wat lager dan in het Gewest **11-3**. In Etterbeek zijn deze cijfers zelfs de laagste van alle Brusselse gemeenten. Dit stemt overeen met het hoge socio-economische profiel van de leeftijdsgroep waaruit deze jonge gezinnen zijn samengesteld.

11-3 Mortinataliteit en infantiele sterfte, 2015-2019			
	Etterbeek (1)		Brussels Gewest (2)
	Totaal aantal sterfgevallen	Per 1.000	Per 1.000
Mortinataliteit (op het aantal levend- en doodgeborenen)	13	3,7	6,2
Infantiele sterfte (op het aantal levendgeborenen)	< 5	1,1	3,5
Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor geboorten en overlijden (1)/(2) Het betreft de geboorten waarbij de gebruikelijke verblijfplaats van de moeder in (1) Etterbeek / (2) het Brussels Gewest is.			

11.2. ALGEMENE GEZONDHEIDSTOESTAND

Op basis van administratieve gegevens en terugbetalingsgegevens van zorg- en medicatiegebruik van het Inter mutualistisch Agentschap (IMA)³⁴ kunnen we de prevalentie van een aantal aandoeningen en het (preventief) zorggebruik (zie deel 11.3) inschatten. Het is belangrijk om te onthouden dat deze gegevens beschikbaar zijn voor iedereen die recht heeft op en in orde is met de verplichte ziekteverzekering in België (hierna “rechthebbenden”), en dit dus niet de volledige officiële bevolking in het rijksregister betreft³⁵. Bovendien wordt een aandoening enkel geïdentificeerd indien mensen naar de dokter gaan voor een diagnose en/of de nodige medicatie (kunnen) kopen, wat kan leiden tot een onderschatting van bepaalde aandoeningen (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2019).

³⁴ Het IMA brengt de informatie bijeen van alle terugbetalingen van zorg door de zeven ziekenfondsen in België.

³⁵ In het Brussels Gewest komt de populatie rechthebbenden op de verplichte ziekteverzekering, voor 91,6 % overeen met de populatie op basis van het Rijksregister. Dit is minder dan voor het ganse land (98 %) (Atlas IMA, 2021). Het verschil tussen beide gegevensbronnen heeft onder meer te maken met de referentieperiode die wordt gebruikt, het aandeel internationale werknemers met een private verzekering, het aandeel vreemdelingen en het aandeel personen dat niet in orde is met de verplichte ziekteverzekering. Voor meer details zie <https://atlas.ima-aim.be/databanken/?rw=1&lang=nl>. Ook personen die niet tot de officiële bevolking worden gerekend vallen buiten de analyses, aangezien ze niet aangesloten zijn bij de verplichte ziekteverzekering (studenten die niet in een van de Brusselse gemeenten gedomicilieerd zijn, asielzoekers, vreemdelingen in een onregelmatige verblijfssituatie, diplomaten en hun gezinsleden, enz.).

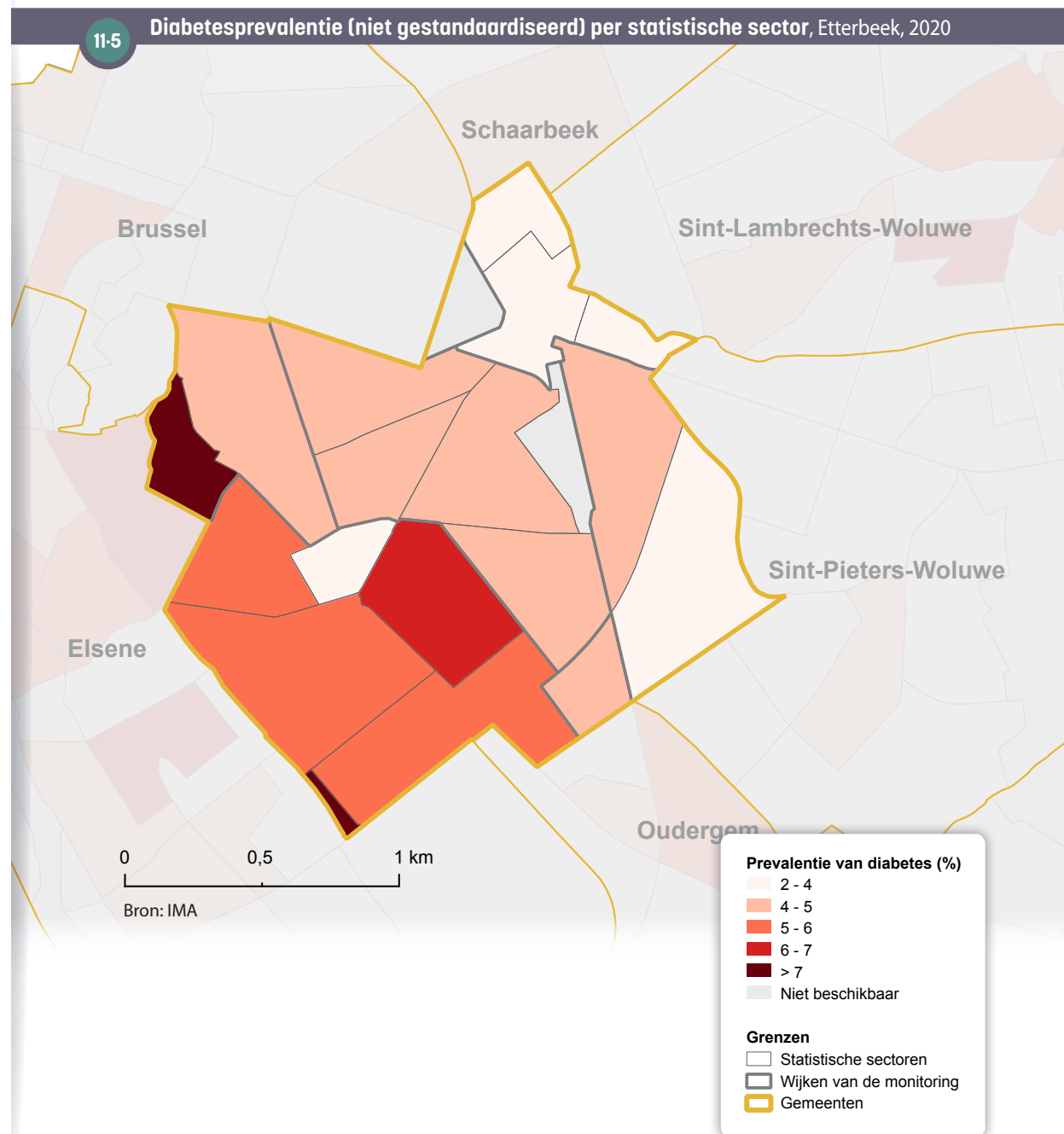
Chronische ziekten

In Etterbeek wordt geschat dat 4,9 % van de rechthebbenden diabetes heeft, 0,8 % een hartaandoening en 6,8 % van de rechthebbenden die 50-plus zijn, een chronisch obstructief longlijden (COPD) (ongestandaardiseerde prevalenties). Na **standaardisatie** voor leeftijd zien we dat diabetes en hartaandoeningen relatief gezien minder vaak voorkomen in Etterbeek in vergelijking met het Gewest **11-4**. Ook de ongestandaardiseerde prevalentie van deze beide chronische ziekten is bij de lagere van alle gemeenten in het Brussels Gewest. Dit is te verklaren doordat de bevolking eerder jong is in combinatie met een gunstigere socio-economische profiel. Voor COPD ligt het gestandaardiseerde prevalentiecijfer in Etterbeek evenwel een stukje hoger dan in het Gewest. COPD komt dan ook veelal op hogere leeftijd voor, en het socio-economische profiel van de oudere inwoners van Etterbeek is een stuk minder gunstig.

11-4 De prevalentie van een aantal chronische ziekten, 2020			
	Ongestandaardiseerd cijfer Etterbeek (per 100.000)	Gestandaardiseerd (1) cijfer Etterbeek (per 100.000)	Gestandaardiseerd (1) cijfer Brussels Gewest (per 100.000)
Diabetes (2)	4.900,0	6.673,5	7.777,1
Hartaandoeningen (3)	790,7	1.130,4	1.244,6
Chronisch obstructief longlijden (COPD) bij 50-plussers (4)	6.818,0	9.835,1	9.258,4
Bron: IMA (1) Directe standaardisatie voor leeftijd waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd. (2) We bekijken hier de terugbetaalde medicatie voor diabetes. Diabetes kan ook optreden tijdens de zwangerschap. Aangezien het hier om een tijdelijk fenomeen gaat, en dus niet om een chronische aandoening, wordt zwangerschapsdiabetes hier buiten beschouwing gelaten. Belangrijk is om in het achterhoofd te houden dat diabetes vaak niet wordt gediagnosticeerd (Van der Heyden <i>et al.</i> , 2019). Voor de methodologische details m.b.t. de indicator, zie Avalosse <i>et al.</i> (2019). (3) We bekijken hier een groep medicijnen die typisch worden gebruikt voor hartdecompensatie, angina pectoris en hartritme stoornissen. Dit komt niet overeen met alle cardiovasculaire ziekten, maar het gebruik van deze medicatie is een goede indicator voor een hartaandoening (zie Avalosse <i>et al.</i> , 2019). (4) We bekijken hier specifiek de medicijnen voor de behandeling van chronisch obstructief longlijden (COPD) (zie Avalosse <i>et al.</i> , 2019). Chronisch obstructief longlijden (COPD) is een ernstige en veel voorkomende longziekte, waarbij er een progressieve obstructie van de luchtwegen plaatsvindt. (Bij deze indicator worden al de prevalenties uitgedrukt per 100.000 rechthebbenden van de ziekteverzekering van 50 jaar en ouder).			

Diabetes (niet gestandaardiseerd) komt niet in elke **wijk** in Etterbeek evenveel voor **11-5**. In de zuidwestelijke **sectoren**, waar de bevolking doorgaans een lager socio-economisch profiel heeft, komt diabetes vaker voor. In de noordoostelijke sectoren heeft de bevolking een hoger socio-economisch profiel en komt diabetes minder voor. Hoewel er ook verschillen bestaan tussen de sectoren in leeftijdsstructuur, blijken die een minder groter rol te spelen in de verspreiding van diabetes dan socio-economische factoren.

Overigens heeft 8% van de rechthebbenden in Etterbeek het statuut van chronisch zieke bij de verplichte ziekteverzekering³⁶. Na standaardisatie voor leeftijd, ligt dit aandeel in Etterbeek even hoog als gemiddeld in het Gewest (11 %). Echter, dit cijfer wordt niet alleen bepaald door de prevalentie van chronische ziekten, maar eveneens door de hoogte van de hiermee samenhangende kosten en door de mogelijkheden die mensen hebben om dit statuut te bekomen³⁷.

³⁶ Voor meer info over het “statuut chronisch aandoening”, zie de website van het RIZIV: www.riziv.fgov.be.

³⁷ Het verkrijgen van het “statuut chronisch aandoening” is verbonden aan allerlei voorwaarden. Zo moeten er bijvoorbeeld gedurende 2 jaar elk trimester genoeg terugbetalingen zijn geweest om in aanmerking te komen voor het statuut. Volgens een studie van het IMA (Rygaert *et al.*, 2021), geeft de indicator ons enkel een beeld over “het aantal personen met hoge en langdurige uitgaven”. Er bestaan verder nog allerlei administratieve en andere drempels bij het opnemen van bepaalde rechten, zoals ook bij dit statuut het geval zou kunnen zijn (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 2017). Het is dus erg waarschijnlijk dat dit statuut het aantal chronisch zieken onderschat (zowel deze met hoge als lage gezondheidsuitgaven).

Kankerincidentie

Longkanker, colorectale kanker, borstkanker (bij vrouwen) en prostaatkanker (bij mannen) zijn, exclusief niet-melanoom huidkanker, de vaakst voorkomende kankers in het Brussels Gewest **11-6**. Ook in Etterbeek zijn dit de vaakst voorkomende kankers, met slechts kleine verschillen in [gestandaardiseerde incidentie](#) tussen het Gewest en de gemeente.

Ook niet melanoom huidkankers komen veel voor. In Etterbeek wordt geschat dat deze voorkomen bij 37 op de 100.000 mannen en bij 36 op de 100.000 vrouwen. Met deze cijfers zou dit de vierde meest voorkomende kanker zijn in Etterbeek bij mannen en vrouwen, maar voorzichtigheid bij de interpretatie van deze cijfers is geboden³⁸.

11-6 Bruto en gestandaardiseerde incidentiecijfers voor longkanker, colorectale kanker, prostaatkanker (bij mannen) en borstkanker (bij vrouwen) (1), per geslacht, 2016-2019			
	Bruto incidentiecijfer Etterbeek (per 100.000)	Gestandaardiseerd (2) incidentiecijfer Etterbeek (per 100.000)	Gestandaardiseerd (2) incidentiecijfer Gewest (per 100.000)
Mannen			
Prostaat	86,2	170,7	165,5
Longen-bronchiën	58,9	104,3	106,6
Colorectaal	52,4	97,5	86,5
Vrouwen			
Borst	148,4	191,4	185,2
Colorectaal	45,4	62,8	58,4
Longen-bronchiën	40,4	59,8	50,5
Bron: Stichting Kankerregister (1) De top 3 van meest voorkomende kankers werd bepaald op regionaal niveau en dit op basis van het absoluut aantal gevallen. Hier worden de cijfers voor deze top-3 gepresenteerd voor Etterbeek. Niet-melanoom huidkankers worden buiten beschouwing gelaten aangezien de registratie van deze kankers, waarvan de grote meerderheid niet levensbedreigend is, niet volledig en niet goed geharmoniseerd is. Cijfers moeten dus voorzichtig worden geïnterpreteerd (Stichting Kankerregister, 2022). (2) Directe standaardisatie voor leeftijd waarbij de Europese referentiepopulatie van 2013 werd gehanteerd. De Stichting Kankerregister heeft eveneens voor deze kankers de gestandaardiseerde incidentieratio (SIR-Standardised Incidence Ratio) en hun betrouwbaarheidsintervallen (95 %) berekend, alsook de betrouwbaarheidsintervallen van de gestandaardiseerde incidentiecijfers. Deze cijfers kunnen worden teruggevonden in de woordenlijst.			

38 Zie nota 1 van Tabel 11-6.

11.3. PREVENTIE

Door preventieve gezondheidszorg kunnen bepaalde gezondheidsproblemen voorkomen of in een vroeg stadium behandeld worden, met een betere uitkomst tot gevolg.

Internationaal wordt aanbevolen om een systematische screening te organiseren voor darmkanker en, bij vrouwen, voor borst- en baarmoederhalskanker. Een georganiseerd screeningsprogramma voor borstkanker ("mammothest") voor vrouwen van 50 tot 69 jaar loopt in het Brussels Gewest sinds juni 2002. Een pilootproject voor de opsporing van dikkerdarmkanker bij personen tussen 50 en 74 jaar is gestart in het Brussels Gewest eind oktober 2018³⁹. Voor baarmoederhalskanker is er evenwel in Brussel geen georganiseerd opsporingsprogramma. De deelnamecijfers aan de verschillende kankerscreenings liggen in Etterbeek dicht bij de cijfers voor het ganse Gewest **11-7**. De deelname is echter laag in vergelijking met andere regio's of internationale doelstellingen.

Slechts 28 % van de inwoners van Etterbeek gaat preventief naar de tandarts (Gewest: 27 %). Hoewel dit even hoog is als het gewestelijke gemiddelde, is dit bijzonder laag aangezien het voor iedereen aangeraden wordt jaarlijks op controle te gaan. Iets meer dan de helft van de 65-plussers die thuis wonen werden gevaccineerd tegen de griep in 2020 in Etterbeek. Dit ligt eveneens dicht bij het cijfer van het Gewest.

11-7 Kankerscreening, preventieve mondzorg en griepvaccinatie, 2018-2021		Etterbeek	Brussels Gewest
Opsporing van borstkanker (vrouwen 50-69 jaar)	Mammothest (periode 2018-2019)	7,9 %	10,4 %
	Mammothest en/of mammografie (periode 2018-2019)	49,3 %	51,0 %
Opsporing van darmkanker (50-74 jaar)	Colotest (2021) (1)	16,6 % (♂) - 16,0 % (♀)	17,4 % (♂) - 16,7 % (♀)
Opsporing van baarmoederhalskanker (vrouwen 25-64 jaar)	Uitstrijkje (periode 2017-2019)	25,9 %	25,1 %
Preventieve mondzorg	Minstens 2 preventieve contacten met de tandarts (periode 2018-2020) (2)	27,6 %	27,3 %
Griepvaccinatie (65-plussers thuiswonend)	2020 (3)	51,1 %	52,2 %

Bronnen: IMA, Bruprev, Statbel (RR) ; berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

(1) De dekkingsgraad van de screening naar colorectale kanker zou berekend moeten worden op een periode van 2 jaar, wat overeenkomt met de tijdsspanne die nodig is om de volledige doelgroep uit te nodigen. Ze werd hier berekend op basis van een enkel jaar, het jaar 2021, gezien het project in een pilootfase gestart werd in 2018, en gezien de impact die de COVID-19-pandemie op het project heeft gehad.

(2) Aandeel rechthebbenden van de ziekteverzekering met minstens 2 preventieve contacten met de tandarts in 2 verschillende jaren binnen een periode van 3 kalenderjaren (jaar x, jaar x-1, jaar x-2)

(3) Aandeel rechthebbenden van de ziekteverzekering

39 Op het moment van het schrijven, loopt het pilootproject nog tot eind 2023.

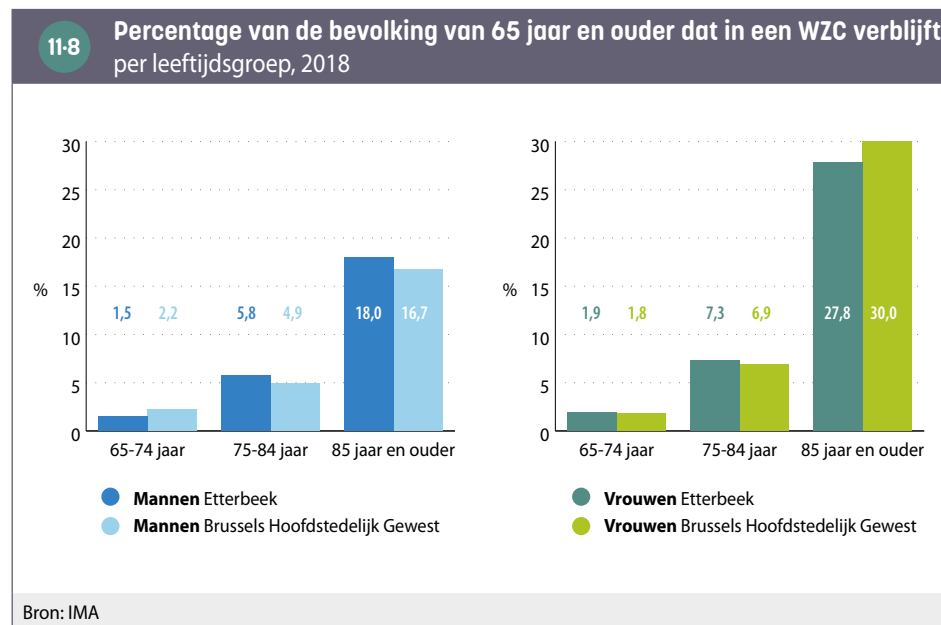
11.4. FOCUS OP DE OUDERE BEVOLKING

De bewoners van de woonzorgcentra

Op 1 januari 2022 telt Etterbeek 6 woonzorgcentra (WZC) op haar grondgebied, goed voor een totaal van 421 bedden (waarvan 217 RVT-bedden⁴⁰ voor zwaar zorgafhankelijke ouderen) (Iriscare, 2022). Dit betekent dat in theorie 7,9 % van de inwoners van Etterbeek ouder dan 65 jaar een plaats zou kunnen vinden in een woonzorgcentrum in de eigen gemeente. Dit ligt iets lager dan het percentage van het gewest (8,9 %).

In 2018 verbleven 371 inwoners van Etterbeek van 65 jaar en ouder (276 vrouwen en 95 mannen) in een WZC, wat neerkomt op 7,5 % van deze leeftijdsgroep⁴¹. Voor het hele Gewest is dit 7,7 %. Een groter deel van de vrouwelijke inwoners van Etterbeek woont in een WZC (9,2 % van alle vrouwelijke 65-plussers) in vergelijking met mannen (4,9 %). Voor het ganse Gewest is dit respectievelijk 9,5 % van alle vrouwelijke, en 5 % van de mannelijke 65-plussers. De percentages van Etterbeek liggen dus allemaal dicht bij deze van het gewest. De hogere levensverwachting van vrouwen zorgt er enerzijds op zich al voor dat er relatief meer vrouwen dan mannen zijn in de hoogste leeftijdscategorieën, maar ook dat hierdoor statistisch gezien mannen in de laatste jaren van hun leven meer kans hebben om nog samen te wonen met hun vrouwelijke partner terwijl vrouwen hun mannelijke partner vaker overleven. Dit zorgt er voor dat bij het toenemen van de leeftijdsgebonden zorgnoden vrouwen vaker dan mannen geen beroep kunnen doen op hun nog inwonende partner en naar een woonzorgcentrum dienen te verhuizen.

Figuur 11-8 geeft een meer gedetailleerd beeld van de leeftijdsverdeling van de WZC-bewoners uit Etterbeek in 2018. Ook hier zien we dat alle percentages dicht bij deze van het gewest liggen.

Het percentage WZC-bewoners uit Etterbeek dat recht heeft op een Verhoogde Tegemoetkoming (VT) bedraagt 35 % in 2018. In de totale bevolking van Etterbeek van 65 jaar en ouder is dat eveneens 35 %, wat betekent dat de rechthebbenden op een VT perfect representatief vertegenwoordigd zijn in de WZC, wat uniek is in het gewest. Voor het ganse Gewest zijn deze percentages respectievelijk 42 % en 33 %. In alle andere gemeenten van het gewest zien we een oververtegenwoordiging in de rusthuizen van mensen die recht hebben op een VT.

⁴⁰ De meeste WZC zijn erkend als Rust- en Verzorgingstehuis (RVT). Ze krijgen een hogere subsidie voor zwaar zorgbehoevende ouderen (RVT-bedden).

⁴¹ Het betreft hier personen die in Etterbeek gedomicilieerd zijn en in een rusthuis verblijven dat zich al dan niet op het Etterbeekse grondgebied bevindt. Het gaat dus niet om het aantal bewoners van de rusthuizen op het Etterbeekse grondgebied, aangezien daar ook bewoners tussen zitten met een domicilie buiten Etterbeek. Hierbij dient nog vermeld dat de grote meerderheid van de WZC-bewoners gedomicilieerd zijn in het WZC.

GLOSSARIUM

Activiteitsgraad: De activiteitsgraad is het percentage van de beroepsbevolking in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar).

Administratieve en ondersteunende diensten (N): deze activiteitensector omvat administratieve diensten ten behoeve van kantoren en andere bedrijfsondersteunende activiteiten; diensten in verband met gebouwen, met name het schoonmaken van gebouwen; activiteiten met betrekking tot tewerkstelling, met name door uitzendbureaus, verhuuractiviteiten en onderzoeks- en beveiligingsactiviteiten. Voor meer informatie: <https://data.be/nl/nace>

Arme sikkel: zone van het Brussels Gewest waar al meerdere decennia een concentratie van de op economisch vlak meest kansarme bevolkingsgroepen woont. Deze bestaat uit de [wijken](#) in het noorden en het westen van de [eerste kroon](#). Deze wijken behoren tot de armste wijken van het Gewest, ze vormen een sikkel rond het stadscentrum, van Sint-Joost-ten-Node tot de lage gedeelten van Vorst.

Armoederisicogrens: in navolging van de andere landen van de Europese Unie gebruikt België een relatieve armoederempel om het aandeel van de bevolking te meten dat een armoederisico vertoont. Deze drempel werd vastgelegd op 60 % van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen van het huishouden. Op basis van de enquête EU-SILC 2021 (inkomens 2020) wordt deze drempel in België vastgelegd op 1.287 euro per maand voor een alleenstaande persoon, 2.059 euro per maand voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en 2.703 euro per maand voor een koppel met twee kinderen. Personen met een equivalent inkomen onder deze drempel worden beschouwd als risicolopend op armoede.

Beroepsbevolking: de beroepsbevolking van een grondgebied verwijst naar de inwoners van dit grondgebied die daadwerkelijk aanwezig zijn op de arbeidsmarkt, ongeacht of ze werken (tewerkgestelde bevolking op beroepsleeftijd) of werkloos zijn (niet-werkende werkzoekenden).

DASPA: het 'Dispositif d'Accueil et de Scolarisation des élèves Primo-Arrivants et Assimilés' is een onderwijsstructuur die binnen een school wordt opgezet. Het doel is de opvang, scholing en integratie van nieuwkomersleerlingen en gelijkgestelden in het reguliere onderwijs van het onderwijssysteem van de Franse Gemeenschap, vanaf het derde jaar van het kleuteronderwijs. Een DASPA is een tussenfase van maximaal 2 jaar waarin de leerling intensief Frans leert. Voor meer informatie: www.enseignement.be

Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs (DBSO): Het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso) is een systeem van leren en werken. In de praktijk besteden studenten 2 dagen per week les en 3 dagen in het bedrijf. Dit onderwijs wordt gegeven in een instelling genaamd CEFA (Centre d'Education et de Formation en Alternance), in de Franse Gemeenschap, of een CDO (Centrum voor Deeltijds Onderwijs), in de Vlaamse Gemeenschap.

Dekkingsgraad van de kinderopvang: aantal kinderopvangplaatsen in de gemeente in verhouding tot het aantal kinderen jonger dan drie jaar dat in de gemeente woont.

Detailhandel en overige diensten (G(45 & 47), R, S, T): deze activiteitensector omvat de detailhandel, met inbegrip van de reparatie van auto's en motorfietsen, de kunst-, amusements- en recreatiesector, 'overige diensten', waartoe met name de activiteiten van ledenorganisaties behoren, alsmede de activiteiten van huishoudens die huishoudelijk personeel in dienst hebben en niet-gedifferentieerde activiteiten van huishoudens als producenten van goederen en diensten voor eigen gebruik. Voor meer informatie: <https://data.be/nl/nace>

Dringende medische hulp (DMH): deze hulp is een tegemoetkoming in dringende medische kosten (dokter, ziekenhuis, apotheek enz.) die door het OCMW wordt toegekend aan illegaal in België verblijvende mensen in het geval van gezondheidsproblemen.

Eerste kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon [wijken](#) aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De eerste kroon van het Brussels Gewest verwijst naar de wijken tussen de lanen van kleine ring en de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze eerste kroon was volledig verstedelijkt rond 1930. Later werden de wijken van de [tweede kroon](#) verstedelijkt.

Equivalent leefloon: het equivalent leefloon is een financiële hulp die het OCMW in het kader van het recht op maatschappelijke hulp toekent aan personen die niet in aanmerking komen voor het recht op [leefloon](#) omdat ze niet voldoen aan de eisen in termen van nationaliteit, leeftijd of inkomen, maar die wel in een gelijkaardige noodbehoevende situatie verkeren. Het gaat hoofdzakelijk om kandidaat-vluchtelingen, personen die tijdelijke bescherming genieten en andere personen met een buitenlandse nationaliteit die verblijfsrecht hebben maar niet zijn ingeschreven in het bevolkingsregister. De bedragen zijn identiek aan die van het leefloon. Voor meer informatie: <http://www.ocmw-info-cpas.be/>

EU-13: Alle landen die na 2003 tot de Europese Unie zijn toegetreden, namelijk: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Tsjechische Republiek.

EU-14 (zonder België): Alle landen die vóór 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden (en in 2022 nog steeds lid waren van de Europese Unie), met uitzondering van België, namelijk: Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zweden.

Fiscale statistieken: deze statistieken bevatten informatie over inkomens op basis van de aangiften in de personenbelastingen van personen die hun hoofdverblijfplaats in België hebben. Om deze te kunnen interpreteren moet men rekening houden met een aantal zaken. De gegevens hebben enkel betrekking op de inkomens die onderworpen zijn aan de personenbelasting. Sommige soorten inkomens zijn niet belastbaar en worden dus niet mee opgenomen in de belastingstatistieken. Dit betekent dat verscheidene sociale uitkeringen (leefloon, equivalent leefloon en kinderbijslag in het bijzonder) vrijgesteld zijn van belastingen en dus niet mee opgenomen worden in het belastbaar inkomen. Ook zijn er personen met een hoog inkomen dat niet belastbaar is via het nationaal systeem, zoals buitenlandse diplomaten of internationale ambtenaren. De personen met deze verschillende soorten niet belastbare inkomens kunnen worden opgenomen in de aangiften waarvan het belastbaar inkomen nul is (en dus niet worden vermeld in de meeste fiscale statistieken) of in de lage inkomensklassen. Daarenboven onderschatten de fiscale statistieken de inkomens uit kapitaal (roerende goederen en vastgoed) zwaar.

Geboortecijfer: het geboortecijfer is de verhouding tussen het jaarlijks aantal geboorten en de totale bevolking.

Gestandaardiseerde incidentieratio (SIR - “Standardised Incidence Ratio”): de verhouding van het totaal aantal gevallen in de gemeente in vergelijking met het “verwachte” aantal gevallen in de gemeente (verkregen door het de incidentie (in %) per leeftijdsgroep van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente). Deze indicator laat toe om in te schatten of de incidentie in een gemeente statistisch significant afwijkt van wat geobserveerd wordt voor het Gewest. Het verschil is statistisch significant als de waarde 100 zich niet in het 95 %-betrouwbaarheidsinterval bevindt, met een foutmarge van 5 %. Echter, een SIR waarde kleiner dan 200, zelfs indien het significant is, duidt slechts op een klein verschil (Stichting Kankerregister, 2022).

Gestandaardiseerde incidentieratio (SIR) en betrouwbaarheidsintervallen voor de incidenties van longkanker, colorectale kanker, prostaatkanker (mannen) en borstkanker (vrouwen), 2016-2019						
	Gestandaardiseerde incidentie (1) Etterbeek (per 100.000)	95 % betrouwbaarheidsinterval voor de gestandaardiseerde incidentie (1) Etterbeek	Gestandaardiseerde incidentie (1) Brussels Gewest (per 100.000)	95 % betrouwbaarheidsinterval voor de gestandaardiseerde incidentie (1) Brussels Gewest	SIR	95 % betrouwbaarheidsinterval voor SIR Etterbeek
Mannen						
Prostaat	170,7	[132,2 ; 209,2]	165,5	[158,7 ; 172,4]	101,3	[79,0 ; 123,7]
Longen-bronchiën	104,3	[75,4 ; 133,2]	106,6	[101,2 ; 111,9]	99,5	[72,9 ; 126,0]
Colorectaal	97,5	[68,6 ; 126,5]	86,5	[81,6 ; 91,3]	110,9	[79,5 ; 142,3]
Vrouwen						
Borst	191,4	[159,6 ; 223,1]	185,2	[179,2 ; 191,2]	103,4	[86,7 ; 120,1]
Colorectaal	62,8	[43,8 ; 81,8]	58,4	[55,0 ; 61,8]	104,9	[74,3 ; 135,6]
Longen-bronchiën	59,8	[41,0 ; 78,5]	50,5	[47,2 ; 53,7]	114,9	[79,3 ; 150,5]
Bron: Stichting Kankerregister, 2022 (1) Directe leeftijdsstandaardisering met behulp van de Europese referentiepopulatie van 2013.						

Gini-coëfficiënt: de Gini-coëfficiënt is een indicator van inkomensongelijkheid. De coëfficiënt schommelt tussen 0 en 1. Hij is gelijk aan 0 in een situatie van perfecte gelijkheid waarin iedereen hetzelfde inkomen zou hebben. De coëfficiënt is daarentegen gelijk aan 1 in een situatie van totale ongelijkheid (één iemand heeft het volledige inkomen en de rest heeft geen inkomen). De coëfficiënt wordt hier berekend op basis van de [fiscale statistieken](#), zonder de aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul.

Groen en blauw netwerk: een programma in het Brussels Gewest met als doel groene ruimten te creëren, ze te verbinden door middel van met groen omzoomde straten, en rivieren te doen herleven in het belang van de inwoners en vanuit ecologisch standpunt. Het werd opgestart in 1996 en in 1999 mee opgenomen in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP).

Incidentie: de incidentie is het aantal nieuwe gevallen van een ziekte die gediagnostiseerd worden gedurende een bepaalde periode op het aantal personen dat in aanmerking komt gedurende dezelfde periode (hier uitgedrukt als N/100.000).

Indicator van de ondernemingsdynamiek: Deze indicator, berekend door het BISA, meet de netto oprichtingsgraad van ondernemingen. De indicator wordt berekend als de verhouding tussen enerzijds de netto bedrijfsoprichtingen (het verschil tussen oprichtingen en stopzettingen) en anderzijds het gemiddelde aantal actieve ondernemingen in de beschouwde periode. De indicator wordt berekend op basis van de gegevens van Statbel over de demografische loop van de btw-plichtige ondernemingen.

Infantiele sterfte: aantal sterfgevallen van levend geboren kinderen voor de eerste verjaardag (van 0 tot 364 verstreken dagen) per 1.000 levendgeborenen.

Ischemische hartziekte: IHD, ook wel coronaire hartziekte genoemd, verwijst naar hartproblemen die worden veroorzaakt door een vernauwing van de kransslagaders (atherosclerose), wat resulteert in een verminderde bloedstroom en zuurstoftoevoer (ischemie) naar de hartspier. De belangrijkste risicofactoren voor IHD zijn onder meer metabole factoren zoals hoge bloeddruk, risicofactor met hoog cholesterolgehalte, diabetes, en gedragsfactoren zoals tabaksgebruik, ongezonde voeding, alcoholmisbruik en gebrek aan lichaamsbeweging. Voor meer informatie: www.gezondbelgie.be/nl/

L_{den}: De indicator van het geluidsniveau L_{den} (Level day-evening-night) vertegenwoordigt het gemiddelde jaarlijkse geluidsniveau dat gedurende 24 u wordt waargenomen. L_{den} wordt op de volgende manier uitgedrukt:

$$L_{den} = 10 * \log \frac{1}{24} \left(12 * 10^{\frac{L_{day}}{10}} + 4 * 10^{\frac{L_{evening}+5}{10}} + 8 * 10^{\frac{L_{night}+10}{10}} \right)$$

De indicator verdeelt deze dag in drie perioden, weergegeven door hun overeenkomstige geluidsniveaus:

- De periode overdag L_{day} van 7 tot 19 u.
- De periode 's avonds L_{evening} van 19 tot 23 u.; er wordt een strafcorrectie van 5 decibel (dB) toegevoegd
- De periode 's nachts L_{night} van 23 tot 7 u.; er wordt een strafcorrectie van 10 dB toegevoegd

Leefloon: het leefloon (tot 2002 bestaansminimum genoemd) is een specifieke vorm van het recht op maatschappelijke integratie. Het gaat om een minimuminkomen dat het OCMW toekent aan personen die onvoldoende bestaansmiddelen hebben en niet in staat zijn om deze via andere middelen te verwerven (residuaire recht). De rechthebbende moet ook voldoen aan andere toekenningsvoorwaarden, in termen van werkbereidheid, nationaliteit, woonplaats en leeftijd. Voor meer informatie: <http://www.ocmw-info-cpas.be/>

Levensverwachting: de levensverwachting bij de geboorte is het aantal jaren dat een kind geboren in een bepaald jaar, mag verwachten te leven indien hij of zij in de loop van zijn of haar leven dezelfde leeftijdsspecifieke sterfterisico's zou lopen als deze gemeten in dat welbepaalde jaar. De levensverwachting is in die zin geen voorspelling maar karakteriseert alleen op een synthetische manier de vastgestelde leeftijdsspecifieke sterftecijfers van de bestudeerde periode.

Maatschappelijke zetel: vestiging van een bedrijf die zijn officiële wettelijke adres vormt.

Mediaan equivalent inkomen per inwoner na belastingen:

- **Inkomen na belastingen:** het belastbaar inkomen na aftrek van de verschuldigde belasting. Het staat dicht bij het belastbaar inkomen bij de begrippen besteedbaar inkomen, levensstandaard en koopkracht.

- **Equivalent inkomen per inwoner:** elke inwoner krijgt een inkomen toegewezen dat identiek is aan dat van alle leden van zijn of haar huishouden. Dit inkomen wordt berekend door het totale inkomen van het huishouden te delen door zijn equivalente grootte. De equivalente grootte wordt verkregen met behulp van een equivalentieschaal die elk lid van het huishouden een ander gewicht geeft om rekening te houden met de schaalvoordelen van het samenwonen.

- **Mediaan inkomen:** dit is het inkomen in het midden van de verdeling wanneer mensen op basis van hun inkomen in oplopende volgorde worden gerangschikt. De mediaan is minder gevoelig voor extreme waarden dan het rekenkundig gemiddelde.

Voor meer informatie zie de methodologie op de website van het BISA: <https://bisa.brussels/themas/inkomens-en-uitgaven-van-de-huishoudens/fiscale-statistiek-van-de-inkomens>

Migratiesaldo van bedrijven: verschil tussen het aantal bedrijven (in de zin van de [maatschappelijke zetel](#)) dat zich in een gemeente komt vestigen en het aantal bedrijven dat de gemeente heeft verlaten in de loop van een geanalyseerde periode.

Modulair onderwijs: Modulair onderwijs is een onderwijsvorm waarbij het vak wordt opgedeeld in cursussen of modules die afzonderlijk kunnen worden gevolgd en waarvoor telkens een 'deelcertificaat' wordt uitgereikt. Wie alle modules van de opleiding met succes afrondt, ontvangt een diploma.

Mortinataliteit: mortinataliteit of foetale strefte betreft het aantal overlijdens voor of tijdens de bevalling wanneer er 22 zwangerschapsweken overschreden zijn of de foetus 500 gram of meer weegt, per 1.000 geboorten (levend- en doodgeborenen)

Niet-werkende werkzoekende (NWWZ): personen zonder betaalde arbeid, ingeschreven als werkzoekende bij de gewestelijke tewerkstellingsdienst (Actiris in het Brussels Gewest).

NO₂-concentratie: dit is de massa NO₂ (in microgram, µg) gemeten per volume-eenheid lucht (in kubieke meter, m³). Het is dus geen maatstaf voor lokale gasemissies, wel voor de lokale aanwezigheid van dit gas, ongeacht de herkomst ervan.

Officiële bevolking: alle personen die wettelijk ingeschreven zijn bij hun gemeentelijke administratie, met uitzondering van de asielzoekers.

OKAN (Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen): opvangonderwijs voor anderstalige kinderen in het Nederlandstalig onderwijs. Het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers is bedoeld voor leerlingen die niet de Belgische of Nederlandse nationaliteit hebben, die in België aankomen en die het Nederlands onvoldoende beheersen. Het onthaalonderwijs stelt deze leerlingen in staat om zo snel mogelijk Nederlands te leren. Voor meer informatie: www.onderwijsinbrussel.be

Rechthebbers op de verhoogde tegemoetkoming (RVT): om de financiële toegang van personen met een laag inkomen tot de gezondheidszorg te verbeteren, krijgen verschillende categorieën personen (alsook hun personen ten laste) een verhoogde tegemoetkoming van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en dus een daling van het remgeld. Sinds januari 2014 zijn er drie voorwaarden die elk recht kunnen geven op de verhoogde tegemoetkoming: (1) recht hebben op bepaalde uitkeringen (leefloon, equivalent leefloon, IGO, tegemoetkoming voor personen met een handicap, verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap); (2) het statuut van wees of niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV); (3) een laag inkomen. Voor de eerste twee categorieën wordt het recht op de verhoogde tegemoetkoming automatisch toegekend voor de gerechtigde en zijn personen ten laste. Personen met een laag inkomen, die niet automatisch recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming, kunnen een aanvraag indienen en het recht wordt al dan niet toegekend op basis van een onderzoek van de inkomens van het huishouden.

Schoolbevolking: populatie van leerlingen die regelmatig op een school zijn ingeschreven. De schoolbevolking kan om een aantal redenen verschillen van de officiële bevolking op dezelfde leeftijden: kinderen zonder verblijfsvergunning kunnen ingeschreven zijn in een school, zelfs als ze niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, sommige kinderen volgen thuisonderwijs, enz.

Standaardisering (voor leeftijd): Gezondheidsparameters hangen sterk samen met leeftijd. Door te standaardiseren voor leeftijd wordt rekening gehouden met de verschillen in leeftijdsstructuur tussen het Gewest en een bepaalde gemeente, wat vergelijkingen mogelijk maakt. Dit wordt verwezenlijkt door de waargenomen respectieve cijfers per leeftijdscategorie toe te passen op een standaardpopulatie. Deze gestandaardiseerde cijfers wijken dus af van de “ware” cijfers en worden alleen gebruikt om abstractie te maken van de leeftijdsverschillen in de te vergelijken populaties.

Statistische formulieren voor geboorten en overlijden: de geboorte- en sterftestatistiek kunnen aan de hand van twee bronnen worden opgesteld: het rijksregister (officiële bevolking) en de statistische formulieren voor geboorten en overlijden. Deze laatste bron omvat alle geboorten en overlijdens, ook deze bij de personen die niet ingeschreven zijn in het rijksregister, maar die in de gemeente wonen. Het aantal geboorten en overlijdens dat via de formulieren wordt geteld, is meestal hoger dan het aantal geboorten en overlijdens via het rijksregister. Voor meer informatie: www.vivalis.brussels

Statistische sectoren: de statistische sectoren vertegenwoordigen de kleinste administratieve eenheid en zijn het resultaat van de onderverdeling van het grondgebied door Statbel, op basis van structurele kenmerken van sociale, economische, stedenbouwkundige en morfologische aard.

Totaal vruchtbaarheidscijfer: deze indicator is de som van de leeftijdsspecifieke vruchtbaarheidscijfers in een jaar/periode. Hij kan worden geïnterpreteerd als het gemiddelde aantal kinderen dat een vrouw zou hebben als ze gedurende haar hele vruchtbare leven de vruchtbaarheidsomstandigheden zou ervaren die in dat jaar of in die periode zijn waargenomen.

Tweede kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon [wijken](#) aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De tweede kroon van het Brussels Gewest omvat de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, buiten de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze tweede kroon werd verstedelijkt na de [eerste kroon](#) en bereikte de grenzen van het Brussels Gewest rond 1960.

Vestigingseenheden: Onder vestigingseenheid verstaat men een plaats die men, geografisch gezien, kan identificeren door een adres waar ten minste één activiteit van de onderneming wordt uitgeoefend of van waaruit de activiteit wordt uitgeoefend. Dit kan een werkplaats zijn, een magazijn, een verkooppunt, een kantoor, een directie, een zetel, een agentschap of een filiaal.

Wachtregister: register dat in 1994 in elke gemeente werd gecreëerd en gecentraliseerd op het niveau van het Rijksregister, waarin de registratie wordt bijgehouden van personen die verklaren vluchteling te zijn of die erkenning van het vluchtelingenstatuut aanvragen.

Werkgelegenheidsgraad: percentage van de werkende beroepsbevolking (met een job) in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar).

Werkloosheidsgraad: percentage van de werkloze bevolking (niet-werkende beroepsbevolking) in de [beroepsbevolking](#).

Wijken: de wijken van het Brussels Gewest die in deze publicatie worden gebruikt, zijn deze van de Wijkmonitoring. Een wijk is een som van [statistische sectoren](#), aan elkaar grenzend, gegroepeerd in functie van hun sociaaldemografische en fysieke kenmerken. Voor meer informatie: <https://wijkmonitoring.brussels/>

Zware diensten voor bedrijven (G-46 & H): deze sector omvat de groothandel (met uitzondering van motorvoertuigen en motorfietsen) en de sector vervoer en opslag.

ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN

MEER WETEN

Actiris	Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling	OESO	Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling
IMA	Intermutualistisch Agentschap	OKAN	Onthaalonderwijs Anderstalige Nieuwkomers
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	ONE	Office de la Naissance et de l'Enfance
RVT	Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming voor de verzekering voor geneeskundige verzorging	RVA	Rijksdienst Voor Arbeidsvoorziening
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	RVP	Rijksdienst voor Pensioenen
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
dB	Decibel	WGO	Wereldgezondheidsorganisatie
NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden	GPB	Gewestelijk Bestemmingsplan
ELL	Equivalent leefloon	RR	Rijksregister
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions	LL	Leefloon
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen	BGHM	Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij
HORECA	Activiteitstak die alle hotels en eet- en drinkgelegenheden (restaurants en cafés) omvat	FOD	Federale Overheidsdienst
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse	SPP	Federale openbare programmadienst
RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering	GOB	Gewestelijke Overheidsdienst Brussel
PB	Personenbelasting	btw	Belasting op de toegevoegde waarde
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling	EU	Europese Unie
		ULB	Université libre de Bruxelles
		VUB	Vrije Universiteit Brussel
		WSE	Steunpunt Werk en Sociale Economie

Wijkmonitoring van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

<https://wijkmonitoring.brussels>

Brussels Instituut voor
Statistiek en Analyse

www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn
van Brussel-Hoofdstad

www.vivalis.brussels

BIBLIOGRAFIE

Andrieux J., Eggen M., Bouland C., Stand van zaken van de verbanden tussen milieu en gezondheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Centre de Recherche en Santé Environnementale et Santé au Travail (École de Santé Publique, Université libre de Bruxelles), Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. 2020.

Avalosse H., Maron L., Lona M., *et al.* (2019), Ongelijkheid in gezondheid, Intermutualistisch Agentschap (IMA), Brussel

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Wilmotte P.-F. (2022), Welke ondernemingen vestigen zich in of verlaten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest? Focus nr. 55

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Wilmotte P.-F. (2022), De gevolgen van de migratie van Belgische ondernemingen voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Focus nr.54

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Hermia J.-P. en Treutens P.-P. (2021), Recente evolutie van de inkomens in Brussel op wijkniveau, Focus nr 41

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Ermans T. (2019), Brusselse huishoudens en de auto, Focus nr 32

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2016), Zoom op de gemeenten: Etterbeek.

Hub.brussels, ULB & Perspective.brussels. 2019. De Brusselse handel in cijfers: analyse van het ruimtelijk koopgedrag van de Brusselse huishoudens. Brussels: Hub.brussels. https://perspective.brussels/sites/default/files/documents/article_4_-_vf_-_nl.pdf

Jaumain S. (Dir.) (2008), La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire et Patrimoine des communes de Belgique, Bruxelles, Editions Racine, 624 p.

Leefmilieu.brussels (2022), Kwaliteit van de buitenlucht: stand van zaken. Concentratie van stikstofdioxide (NO₂): <https://leefmilieu.brussels/burgers/tools-en-data/het-milieu-stand-van-zaken/kwaliteit-van-de-buitenlucht-stand-van-zaken>. Geraadpleegd op 12-12-2022.

May X., Ermans T. en Hooftman N. (2019), "Bedrijfswagens: diagnostiek en uitdagingen van een fiscaal regime", Brussels Studies, Synthesenota's, n° 133. URL: <https://journals.openedition.org/brussels/2366?lang=nl>

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2020). 'Overmatige schuldenlast in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gevolg en verzwarende factor van armoedesituaties: presentatie en analyse van de gegevens van vier schuldbemiddelingsdiensten en van de Centrale voor kredieten aan particulieren'. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2019), Dossier 2019/2 – Iedereen even gezond in Brussel? Recente cijfers en kaarten over sociale ongelijkheden in gezondheid, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2017) Inzichten in non take-up van de sociale rechten en in sociale onderbescherming in het Brussels Gewest, Thematisch katern van het Armoederapport van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2016, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: Brussel.

Parking.Brussels (2020), Autodelen - Evaluatierapport van de gewestelijke spreiding, 16 p.

Perspective.brussels (2021), Monitoring van de publieke woonprojecten in Brussel nr 5, 43 p.

Roberfroid D., Dauvrin M., Keygnaert I., Desomer A., Kerstens B., Camberlin C., Gysen J., Lorant V., Derluyn I. (2015), Welke gezondheidszorg voor personen zonder wettig verblijf? Health Services Research (HSR). Brussel: Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE). KCE Reports 257Bs. D/2015/10.273/109.

Rygaert X., Vaes B., Vanoverloop J. *et al.* (2021), Chronische ziekten bij mensen met een statuut chronische aandoening: lessen uit een koppeling tussen gegevens van Intego en het InterMutualistisch Agentschap, IMA, Brussel.

Van der Heyden J., Nguyen D., Renard F., Scohy A., Demarest S., Drieskens S., Gisle L. Belgisch gezondheidsonderzoek 2018. Brussel, België: Sciensano; Rapportnummer: 2019/14.440/89.

Zoom op de gemeenten: Etterbeek

De publicatie 'Zoom op de gemeenten' van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad verzamelt en analyseert demografische, socio-economische, welzijns- en gezondheidsindicatoren van de bevolking voor elk van de 19 Brusselse gemeenten. Deze publicatie dient als beleidsondersteunend instrument en geeft het werkveld inzage in de kenmerken van de bevolking waarmee en het grondgebied waarop ze werken.

www.bisa.brussels
www.vivalis.brussels